

Výchova a vzdelávanie žiakov so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia

Metodická príručka pre prácu so žiakmi
so zdravotným znevýhodnením a žiakmi
so všeobecným intelektovým nadaním

Zväzok 8

**Výchova a vzdelávanie žiakov so stredným,
ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia**

Autorky

PaedDr. Karina Gažiová

Mgr. Zuzana Jurčová

PRACOVNÁ VERZIA

Obsah

Výchova a vzdelávanie žiakov so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia	6
1. Výchova a vzdelávanie žiaka so stredným stupňom mentálneho postihnutia	8
1.1 Charakteristika žiaka.....	8
1.1.1 Charakteristika percepčno-motorických a kognitívnych schopností	8
1.1.2 Špecifiká výchovy a vzdelávania	10
1.2. Špecifické postupy, ktorými sa dopĺňa obsah vzdelávania	11
1.2.1 Komunikačná schopnosť.....	11
1.2.2 Kompenzačné mechanizmy a názorné pomôcky	15
1.2.3 Funkčné a praktické zručnosti	17
1.2.4 Pracovné zručnosti a návyky	18
1.3. Metódy a postupy vo výchove a vzdelávaní	21
1.3.1 Charakteristika preferovaných metód.....	21
1.3.2 Praktické odporúčania pre výchovno-vzdelávací proces	22
1.3.3 Metódy a postupy pre rozvoj komunikačnej schopnosti.....	23
1.3.4 Rozvoj komunikačnej schopnosti	25
1.3.5 Rozvoj grafomotorických zručností	29
1.3.6 Využívanie kompenzačných mechanizmov	32
1.3.7 Zmyslová integrácia vo výchove a vzdelávaní.....	33
1.3.8 Metódy a postupy v oblasti funkčných a praktických zručností	34
1.3.9 Metódy a postupy v oblasti pracovných návykov a zručností	36
1.3.10 Hodnotenie.....	39
1.3.11 Špecifické nástroje a realizácia overovania vzdelávacích výsledkov a výkonov.....	41
1.4. Spolupráca a podpora	43

2. Výchova a vzdelávanie žiakov s ťažkým a hlbokým stupňom mentálneho postihnutia.....	45
2.1. Charakteristika žiaka.....	45
2.2 Východiská vzdelávania žiakov	46
2.3 Špecifické postupy, ktorými sa dopĺňa obsah.....	47
2.3.1 Komunikačná schopnosť.....	47
2.3.2 Zmyslová percepcia a interakcia s prostredím	49
2.3.3 Participatívna sebaobsluha a sociálna inklúzia	52
2.3.4 Bazálna motorika a elementárne zručnosti	55
2.4. Metódy a postupy vo výchove a vzdelávaní	58
2.4.1 Metódy a postupy v oblasti komunikácie	59
2.4.2 Postupy podpory prijímania a spracovávania zmyslových podnetov	68
2.4.3 Metódy rozvíjania funkčnosti zmyslového vnímania	70
2.4.4 Metódy a postupy riadených interakcií žiaka v rámci bazálnej motoriky a elementárnych zručností.....	74
2.4.5 Individuálne limity žiaka	75
2.4.6 Metódy a postupy v oblasti sebaobslužných zručností a fungovania v sociálnych interakciách	78
2.4.7 Priestory a špeciálne pomôcky pre nácvik zmyslového vnímania, bazálnej motoriky a elementárnych zručností.....	79
2.4.8 Pomôcky pre jednotlivé oblasti zmyslového vnímania	81
2.4.9 Hodnotenie.....	85
2.4.10 Spôsoby overovania výkonu žiaka	86
2.5 Spolupráca a podpora	88
Zoznam literatúry	91
Prílohy	92

Príloha 1	93
Príloha 2	97
Príloha 3	100
Príloha 4	106

PRACOVNÁ VERZIA

Výchova a vzdelávanie žiakov so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia

U žiakov so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia sa výchova a vzdelávanie špecifikuje individuálne podľa ich diagnózy a stupňa zdravotného znevýhodnenia. Primárnym účelom členenia mentálneho postihnutia je identifikovať u žiakov nich funkčnosť a potrebnú mieru podpory. Znamená to, že každý stupeň mentálneho postihnutia si vyžaduje individualizovaný špecifický prístup, úpravu obsahov, foriem a metód výchovy a vzdelávania.

Zatiaľ čo Školský zákon kategorizuje túto skupinu žiakov so zdravotným znevýhodnením ako žiakov s mentálnym postihnutím, tak podľa Medzinárodnej klasifikácie chorôb, ktorá je aktuálne platná na Slovensku¹ sa znevýhodnenie definuje pod pojmom mentálna retardácia s príslušným stupňom znevýhodnenia.

Posledná aktualizácia Medzinárodnej klasifikácie chorôb zas kategorizuje toto znevýhodnenie ako poruchu intelektového vývinu.² Táto aktualizácia v čase tvorby metodiky nie je na Slovensku zatiaľ platná. Pre účely tohto dokumentu budeme využívať pojem platný v školskej legislatíve – mentálne postihnutie (MP). V systéme inkluzívneho vzdelávania je vnímaný žiak s MP ako žiak, ktorý vzhľadom na poruchu intelektového vývinu potrebuje všestrannú podporu adaptívneho fungovania a individuálne nastavené postupy rozvíjania schopností.

Štruktúra a obsah zväzku

Príručka je rozdelená do dvoch hlavných častí. Prvá sa venuje výchove a vzdelávaniu žiakov so stredným stupňom MP. Druhá výchove a vzdelávaniu žiakov s ťažkým alebo hlbokým stupňom MP. Každá časť je členená do štyroch kapitol:

- Charakteristika cieľovej skupiny
- Špecifické postupy, ktorými sa dopĺňa obsah vzdelávania
- Metódy a postupy vo vzdelávaní
- Inštitucionálna spolupráca

¹ Medzinárodná klasifikácia chorôb MKCH – 10

² Medzinárodná klasifikácia chorôb MKCH – 11

Metodická poznámka

Pri práci s touto príručťou je potrebné správne interpretovať vzťah medzi druhou a treťou kapitolou. Metódy, formy a postupy popísané v tretej kapitole majú univerzálny charakter. To znamená, že tieto pedagogické nástroje nie sú viazané výhradne na špecifické doplnkové obsahy (ako sú rehabilitačné či stimulačné cvičenia), ale sú integrálnou súčasťou akéhokoľvek vzdelávacieho pôsobenia.

PRACOVNÁ VERZIA

1. Výchova a vzdelávanie žiaka so stredným stupňom mentálneho postihnutia

1.1 Charakteristika žiaka

Školský zákon č. 245/2008 Z. z. – zákon o výchove a vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov – zaraďuje žiaka so stredným stupňom MP do kategórie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, v zahraničí nahradzovaný termínom osoby so špecifickou mierou podpory.

1.1.1 Charakteristika perцепčno-motorických a kognitívnych schopností

Výchovno-vzdelávací proces žiaka so stredným stupňom MP je postavený na praktickom a skúsenostnom poznávaní. Žiak najlepšie prosperuje v prostredí, ktoré je štruktúrované a ponúka mu priamu skúsenosť s realitou a je mu dobre známe. Z toho vyplýva, že pri nástupe žiaka do školy je potrebné venovať zvýšenú pozornosť podpore jeho adaptácie v novom prostredí. Ide najmä o:

- **Prístup k poznávaniu a mysleniu**

Žiak spracováva informácie najmä prostredníctvom konkrétnych situácií a predmetov. Pre úspešné pochopenie javov potrebuje priamu manipuláciu s vecami a názorné ukážky. Keďže sa u neho prirodzene objavuje skoršia únava, je potrebné plánovať činnosti v kratších blokoch s dostatkom času na regeneráciu. Vzdelávanie sa sústreďuje na budovanie praktických životných zručností a návykov, ktoré žiak využije v každodennom živote.

- **Rozvoj predstavivosti a vnímania**

Aby si žiak vytvoril správnu mentálnu reprezentáciu sveta, učenie sa opiera o zmyslové vnímanie. Vzdelávanie je efektívne vtedy, ak minimalizujeme abstraktné výklady a nahradíme ich princípom "uvidieť – uchopiť – zažiť". Žiakovi pomáha, ak nové poznatky priamo nadväzujú na jeho doterajšiu osobnú skúsenosť.

- **Úpravu komunikácie a jej špecifiká**

V oblasti reči žiak profituje z jasnej a zrozumiteľnej komunikácie. Vhodné je využívať krátke, jednoznačné vety a konkrétne pojmy. Na podporu porozumenia je ideálne kombinovať slovo

s vizuálnou oporou – obrázky, gestá, piktogramy, čo žiakovi pomáha pri vyjadrovaní jeho potrieb a pocitov.

– **Rozvoj pamäťových funkcií**

Žiak si osvojuje vedomosti predovšetkým cestou pravidelného opakovania a fixovania rutín. Vzhľadom na špecifiká pamäti je kľúčové deliť zložitejšie úlohy na malé, postupné kroky. Ideálne jeden až dva kroky v jednom čase. Učivo je potrebné neustále prepájať s praktickou činnosťou, čím sa podporuje schopnosť využiť naučené v bežnom živote.

– **Podporu pozornosti a motivácie**

Pozornosť žiaka je citlivá na vonkajšie podnety, preto mu pomáha pokojné a predvídateľné prostredie. Kľúčovými piliermi úspechu sú zážitkové učenie – učenie sa činnosťou, nápodoba a pozitívna motivácia.

– **Proces sebareflexie, plánovania a kontroly vlastného postupu**

Žiak si tento proces osvojuje a je v štádiu rozvoja. Kľúčovú úlohu pri tom zohráva priebežná spätná väzba, ktorá mu pomáha overovať správnosť krokov a zameriavať pozornosť na podstatné detaily. Výchovno-vzdelávací proces preto citlivo reaguje na individuálne tempo vnímania žiaka a jeho potrebu striedania činností s oddychom, pričom abstraktné pojmy a logické súvislosti sú mu sprostredkované cez konkrétne vizuálne schémy a praktické algoritmy.

– **Nadobúdanie praktických zručností**

Smeruje k posilňovaniu sebaobslužných návykov a praktických zručností, ktoré sú nevyhnutné pre zapojenie sa do každodenného života. Hoci je učenie založené najmä na fixovaní rutín a mechanickom precvičovaní, pod kvalifikovaným vedením a s primeranou mierou asistencie dokáže žiak získať elementárne základy funkčnej gramotnosti a vykonávať jednoduché manuálne činnosti. Škola vytvára podporné a predvídateľné prostredie, v ktorom úprava okolitých podmienok a cielená motivácia umožňujú žiakovi dosahovať jeho individuálne maximum a budovať si pozitívne vnímanie seba samého.

1.1.2 Špecifiká výchovy a vzdelávania

Výchova a vzdelávanie sú zamerané na maximálny možný rozvoj žiakov so stredným stupňom MP po stránke psychickej, fyzickej a emocionálnej. Kompenzácia prekážok vo vzdelávaní má cieľ optimálne ich pripraviť na praktický život. Po absolvovaní základného vzdelávania pokračujú vo vzdelávaní v praktickej škole. Učivo je nutné sprostredkovať multisenzoricky, pomocou viacerých zmyslových vnemov.

Žiaci so stredným stupňom MP plnia ciele a obsah vzdelávania, ktoré sú stanovené v prílohe Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie, a v procese vzdelávania a výchovy sa uplatňujú podporné opatrenia v rozsahu a intenzite, ktorá zodpovedá ich potrebám.

Žiaci sa vzdelávajú podľa:

- Rámcového učebného plánu pre žiakov so stredným, ťažkým a hlbokým stupňom mentálneho postihnutia a žiakov so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia v kombinácii s iným zdravotným znevýhodnením (pod číslom 7.4), ktorý je uvedený v Štátnom vzdelávacom programe pre základné vzdelávanie.

Vzhľadom na závažné zdravotné znevýhodnenie, ktoré žiakom neumožňuje v jednotlivých vzdelávacích oblastiach získať požadovanú úroveň vedomostí, zručností a postojov stanovených v Štátnom vzdelávacom programe pre základné vzdelávanie vo vzdelávacích cykloch, títo žiaci nepostupujú podľa vzdelávacích štandardov a minimálneho učebného výstupu.

Ich výchova a vzdelávanie sa vzhľadom k miere ich špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb uskutočňuje podľa rámcov vymedzených v cieľoch a špecifických obsahoch vzdelávania, ktoré sú stanovené v prílohe Obsah výchovy a vzdelávania pre žiakov so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia a žiakov so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia v kombinácii s iným zdravotným znevýhodnením Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie 2023. Komponenty vzdelávacích oblastí v tejto prílohe sú odlišné od komponentov vzdelávacích oblastí v ostatných prílohách Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie 2023 pre žiakov, ktorí napĺňajú ciele výchovy a vzdelávania podľa rámcových učebných plánov 7.1 až 7.3.

Spoločným menovateľom špecifických úprav vzdelávania žiakov so stredným stupňom MP sú úpravy v oblasti komunikácie, kde sa podporuje schopnosť žiakov vyjadrovať základné potreby a emócie v rámci ich individuálnych možností.

Dôraz sa kladie na sebareguláciu, budovanie vnútornej stability a formovanie návykov smerujúcich k telesnému zdraviu a psychickej pohode, čo žiakom umožňuje aktívnejšie participovať na vzdelávacích aktivitách v atmosfére dôvery a pozitívneho prijatia.

1.2. Špecifické postupy, ktorými sa dopĺňa obsah vzdelávania

Špecifické postupy nepredstavujú externý doplnok k vzdelávaciemu obsahu, ale uplatňujú sa kontinuálne ako integrálna súčasť edukačného procesu. Postupy, ktorými sa dopĺňa obsah vzdelávania žiakov so stredným stupňom MP, sa zameriavajú na:

- komunikačnú schopnosť;
- kompenzačné mechanizmy;
- funkčné a praktické zručnosti;
- pracovné zručnosti a návyky.

1.2.1 Komunikačná schopnosť

Komunikačná schopnosť žiakov so stredným stupňom MP je ovplyvnená ich celkovým kognitívnym vývinom, čo sa prejavuje v rôznych aspektoch reči a interakcie. Všeobecná charakteristika komunikačnej schopnosti žiakov so stredným stupňom MP:

- výrazne pomalší vývin reči: Reč sa u týchto detí vyvíja výrazne pomalšie, často s oneskorením. Začnú hovoriť neskôr, niekedy sa expresívna reč nerozvinie na artikulačne zrozumiteľnú.
- Obmedzená slovná zásoba: Ich aktívna i pasívna slovná zásoba je obmedzená v porovnaní s intaktnými rovesníkmi. Majú ťažkosti s hľadaním správnych slov na vyjadrenie myšlienok.
- Ťažkosti s artikuláciou a výslovnosťou: Vyskytujú sa poruchy výslovnosti (dyslália), ako je nesprávna výslovnosť hlások, zámena hlások alebo vynechávanie slabík.
- Jednoduchá vetná skladba: Používajú jednoduchšie a kratšie vety. Majú problém so správnou gramatickou štruktúrou viet, časovaním slovies alebo skloňovaním podstatných mien.

- Narušená gramatika a syntax: Sú prítomné chyby v gramatike, ako sú nesprávne tvary slov, problémy s rodom, číslom a pádom alebo s použitím predložiek.
- Konkrétne myslenie ovplyvňuje reč: Ich myslenie je konkrétne, čo sa odráža aj v ich reči. Majú problémy s chápaním abstraktných pojmov, metafor alebo irónie.
- Ťažkosti s porozumením zložitejším inštrukciám: Ak sú inštrukcie príliš dlhé, viaczložkové alebo obsahujú abstraktné pojmy, majú problém s ich porozumením a následnou realizáciou.
- Problémy s nadväzovaním a udržiavaním konverzácie: Majú obmedzené schopnosti v iniciovaní konverzácie, plynulom prechádzaní z témy na tému alebo v udržiavaní dlhšieho dialógu.
- Znížená schopnosť naratívnych prejavov: Rozprávanie príbehov, opis udalostí alebo reprodukcia textu je pre nich náročnejšia, prejavu často chýba logická následnosť a súdržnosť.
- Echolálie a perseverácie: Často sa objavujú echolálie (opakovanie slov alebo fráz, ktoré počuli) alebo perseverácie (opakované používanie rovnakých slov či myšlienok).
- Potreba vizuálnej podpory: Vizuálne pomôcky (obrázky, gestá, demonštrácie) môžu výrazne zlepšiť ich porozumenie a vyjadrovacie schopnosti.
- Sociálne aspekty komunikácie: Môžu mať ťažkosti s pochopením neverbálnych signálov (mimika, gestá), s udržiavaním očného kontaktu alebo s adekvátnou reakciou v sociálnych situáciách.

Rozvíjanie komunikačnej schopnosti žiaka so stredným stupňom MP

Tabuľka 1 Komunikačná charakteristika žiakov so stredným stupňom MP

Schopnosť	Opis	Intervencia
Receptívna reč /porozumenie reči/	Obmedzené chápanie komplexných inštrukcií. Problém s abstraktnými pojmami. Ťažkosti s viacstupňovými pokynmi.	Potreba nevyhnutných požiadaviek s vizuálnou podporou.
Expresívna reč	Slovná zásoba 50–200 slov. Jednoduché dvojslovné/trojslovné vety. Časté gramatické chyby. Problémy s artikuláciou.	Používanie AAK (augmentatívna komunikácia), gestá, piktogramy.

Schopnosť	Opis	Intervencia
Pragmatická úroveň	Ťažkosti s iniciáciou rozhovoru. Problém s témou. Obmedzené chápanie sociálnych pravidiel komunikácie.	Štruktúrované sociálne tréningy, modelovanie.
Neverbálna komunikácia	Často lepšia než verbálna komunikácia. Používanie gest, mimiky, ukazovania.	Rozvíjanie a využívanie v edukácii.

Tabuľka 2 Kľúčové princípy pre rozvoj komunikačnej schopnosti žiaka so stredným stupňom MP z hľadiska obsahu vzdelávania

Princíp	Popis	Praktická aplikácia
Funkčnosť	Učiť prioritne to, čo má praktické využitie v každodennom živote žiaka.	„Ďakujem“, „pomoc“, „chcem“, „nie“, meno, základné potreby, základné pomenovania vecí kolo seba. Jednoduché a významovo zrozumiteľné vety a vyjadrenia.
Konkrétnosť	Vyhnuť sa abstraktným pojmom, používať reálne predmety.	Namiesto „cicavce“ → konkrétne „pes“, „mačka“, „krava“.
Opakovanie	Intenzívne a systematické opakovanie v rôznych kontextoch.	Rovnaké slová používať opakovane pri každodenných činnostiach.
Multimodalita	Kombinácia viacerých zmyslov a komunikačných kanálov.	Slovo + obrázok + gesto + skutočný predmet.
Individualizácia	Prispôsobenie tempa, obsahu a formy individuálnych potrieb pre žiaka.	IVP žiaka (Individuálny vzdelávací program)
Motivácia	Využívanie záujmov žiaka ako východiska pre motiváciu žiaka na komunikáciu a vzdelávanie.	Ak má rád autá → učiť slová cez autá.

Poznámka: Vlastné spracovanie autora

V procese výchovy a vzdelávania je dôležité, aby žiakovi so stredným stupňom MP v oblasti rozvoja komunikačnej schopnosti poskytoval individuálnu alebo skupinovú logopedickú terapiu školský logopéd. Komunikačná schopnosť zahŕňa niekoľko oblastí: rozvíjajú zmyslovú, emocionálnu, vôľovú a rozumovú stránku osobnosti dieťaťa, spoluutvárajú charakter žiaka.

Špecifická podpora žiakov so stredným stupňom MP v oblasti komunikácie sa orientuje na:

- rozvíjanie komunikačnej schopnosti žiaka;
- rozvíjanie grafomotorických zručností žiaka.

Rozvíjanie grafomotorických zručností žiaka so stredným stupňom MP

U žiakov so stredným stupňom MP si rozvíjanie grafomotorických zručností vyžaduje vysoko individuálny, multisenzorický a trpezlivý prístup. Cieľom nie je zvládnuť klasické písanie písmen a textu, ale skôr dosiahnuť funkčnú úroveň, ktorá zahŕňa uvoľnenie rúk, koordináciu oko–ruka a v optimálnom prípade zvládnutie kreslenia základných tvarov alebo paličkového písma.

Špecifické postupy a stratégie zamerané na obsah vzdelávania v tejto oblasti:

Rozvoj hrubej a jemnej motoriky

- Uvoľňovacie cviky (hrubá motorika)
 - Mávanie celou hornou končatinou („vták“), krúženie ramenami, „maľovanie“ vo vzduchu veľkými pohybmi.
 - Cvičenia na vertikálnych plochách (stena, tabuľa) – žiak zapája celé rameno, čo je jednoduchšie než izolovaný pohyb zápästia ruky.
- Rozvoj jemnej motoriky (prsty a dlaň)
 - Manipulačné hry: navliekanie veľkých korálikov, zapínanie gombíkov/zipsov, modelovanie z plastelíny alebo hliny.
 - Trhanie a krčenie papiera, strihanie do papiera (na začiatok len voľné „zastrihávanie“).
 - Prstové hry (riekanky spojené s pohybom prstov).

1.2.2 Kompenzačné mechanizmy a názorné pomôcky

Kompenzačné mechanizmy sú kľúčovými nástrojmi na zabezpečenie prístupnosti vzdelávania. U žiakov so stredným stupňom MP sa kompenzačné mechanizmy považujú aj za podporné opatrenia, ktoré vyrovnávajú znevýhodnenie žiaka tak, aby sa mohol zapájať do vzdelávania. Môže ísť o metódy a pomôcky, ktoré žiakovi umožňujú participovať na vyučovaní napriek kognitívnemu deficitu. Predstavujú súbor stratégií, pomôcok a pedagogických postupov, ktoré pomáhajú žiakom čiastočne nahrádzať alebo zmierňovať dôsledky ich obmedzení v kognitívnej, sociálnej či motorickej oblasti. Cieľom je, aby sa títo žiaci mohli efektívnejšie zapojiť do vzdelávacieho procesu a každodenného života.

Ciele:

- posilniť oblasti, ktoré sú relatívne silné (napr. zrakové vnímanie, pamäť na konkrétne situácie, mechanické učenie);
- budovať nové zručnosti na základe týchto silných stránok (napr. učenie pomocou vizuálnej podpory);
- používať kompenzačné pomôcky (napr. obrázkové symboly, komunikačné tabuľky, gestá, technické zariadenia);
- rozvíjať alternatívne stratégie učenia (napr. praktické učenie namiesto abstraktného);
- podporovať uvedomenie si svojich úspechov a možností;
- posilňovať motiváciu k učeniu a spolupráci prostredníctvom reálnych, dosiahnuteľných cieľov;
- rozvíjať sociálne správanie, komunikáciu a pozitívny vzťah k okoliu;
- učiť praktické zručnosti každodenného života (orientácia v prostredí, osobná hygiena, sebaobsluha, jednoduché pracovné činnosti);
- podporovať prípravu na uplatnenie v rodinnom a pracovnom prostredí;
- minimalizovať pocity menejcennosti, frustrácie či sociálnej izolácie;
- predchádzať závislosti od neprimeranej pomoci dospelých.

Možnosti kompenzácie zdravotného znevýhodnenia

Kognitívne schopnosti:

- rozvíjanie pozornosti, vnímania, pamäti a myslenia prostredníctvom názorných, postupných a opakovaných činností;
- využívanie pomalšieho tempa učenia a častého upevňovania poznatkov;
- podpora konkrétneho-názorného učenia (obrázky, predmety, dramatizácia).

Komunikácia:

- používanie alternatívnych a augmentatívnych spôsobov komunikácie (gestá, piktogramy, komunikačné tabuľky, jednoduché symboly);
- posilňovanie slovnej zásoby prostredníctvom vizuálnej podpory;
- rozvoj porozumenia reči v každodenných situáciách.

Emočno-sociálna oblasť:

- vytváranie bezpečného a podporného prostredia;
- posilňovanie pocitu úspechu, sebadôvery a stability;
- rozvíjanie sociálnych zručností (napr. spolupráca, pozdrav, prosba, poďakovanie).

Motorika a zmyslové vnímanie:

- rozvíjanie jemnej a hrubej motoriky (napr. manipulácia s predmetmi, cvičenia koordinácie);
- využitie zmyslových podnetov – hmat, zrak, sluch – na učenie a orientáciu;
- uplatnenie rehabilitačných a relaxačných cvičení.

Sebaobsluha a pracovné zručnosti:

- tréning praktických činností (hygiena, obliekanie, upratovanie, jednoduché pracovné úlohy);
- podporovanie samostatnosti v bežných situáciách;
- pripravovanie sa na pracovné začlenenie (jednoduché manuálne činnosti).

1.2.3 Funkčné a praktické zručnosti

Ciele:

- Osvojiť si základné návyky osobnej hygieny.
- Naučiť sa vhodne obliekať a udržiavať poriadok vo svojich veciach.
- Naučiť sa manipulovať s jednoduchými pracovnými nástrojmi a domácim vybavením.
- Pestovať pracovné návyky – poriadok, vytrvalosť, bezpečnosť pri práci,
- Vytvárať pozitívny vzťah k práci a spolupráci.
- Komunikovať primerane (verbálne aj neverbálne).
- Spolupracovať, rešpektovať pravidlá a spoločenské normy.
- Orientovať sa v sociálnych situáciách (pozdraviť, požiadať, poďakovať, odmietnuť).
- Formovať základné postoje k sebe a k druhým ľuďom.
- Orientovať sa v triede, škole, domácnosti, okolí.
- Učiť sa používať predmety dennej potreby a jednoduché dopravné prostriedky.
- Pochopiť význam času.
- Oboznamovať sa s bežnými miestami a situáciami (obchod, pošta, lekár, doprava).
- Rozpoznávať a používať základné peniaze (mince, bankovky).
- Rozumieť jednoduchým pojmom ako „kúpiť – predáť“, „mám – nemám“, „drahé – lacné“.
- Naučiť sa hospodáriť s malými sumami peňazí.

Oblasti a formy rozvoja:

Sebaobsluha a osobná hygiena:

- hygiena: umývanie rúk, tváre, používanie mydla, uteráka, čistenie zubov, používanie WC, česanie, smrkanie;
- obliekanie: poznávanie častí odevu, poradie obliekania, zapínanie (gombíky, zipsy, suchý zips), viazanie šnúrok, ukladanie vecí;
- stolovanie: správne sedenie, používanie lyžice a vidličky, pitie z pohára, upratanie riadu po jedle.

Príprava pokrmov a výživa:

- studená kuchyňa: natieranie chleba, príprava jednoduchých nátierok, krájanie mäkkých potravín (tupým nožom), príprava čaju/sirupu;

- bezpečnosť: manipulovanie s kuchynským náradím a spotrebičmi (varná kanvica);
- nakupovanie: poznávanie potravín, základná orientácia v obchode, vkladanie tovaru do košíka.

Práce v domácnosti a údržba okolia:

- upratovanie: utieranie prachu, zametanie podlahy, umývanie stola, ustielanie postele, vešanie bielizne;
- starostlivosť o kvety: polievanie izbových rastlín, kyprenie zeme;
- triedenie odpadu (papier, plast, sklo), ukladanie hračiek a učebných pomôcok na miesto.

Práca s rôznymi materiálmi:

- papier a textil: strihanie, lepenie, trhanie, skladanie, jednoduché šitie (prevliekanie ihly);
- manipulovanie s hlinou, plastelínou, pieskom, kamienkami, konáríkmi;
- zatĺkanie klincov, spájanie materiálov, skrutkovanie, brúsenie brúsnym papierom.

Orientácia v čase a priestore:

- rozlišovanie dňa a noci, rána a večera, dní v týždni, ročných období (podľa typických znakov a zmien v prírode);
- orientovanie sa v budove školy, v triede, na ceste do školy, bezpečné prechádzanie cez cestu.

1.2.4 Pracovné zručnosti a návyky

Vzdelávanie žiakov so stredným stupňom MP v oblasti pracovných zručností je zamerané na rozvoj praktických, manuálnych, sociálnych a sebaobslužných zručností, ktoré sú nevyhnutné pre ich budúcu samostatnosť, pracovnú adaptáciu a sociálne začlenenie. Ciele a obsahy sú prispôsobené kognitívnym možnostiam, tempu učenia a individuálnym potrebám žiakov.

Ciele:

Základné pracovné zručnosti

- Osvojiť si jednoduché manuálne činnosti (strihanie, lepenie, triedenie, skladanie).
- Rozvíjať jemnú a hrubú motoriku potrebnú pre pracovné úkony.
- Naučiť sa pracovať s jednoduchými nástrojmi (nožnice, štetec, metla, handra).

- Uplatniť vizuomotorickú koordináciu pri pracovných činnostiach.
- Upevniť pracovnú vytrvalosť a schopnosť dokončiť úlohu.

Pracovné návyky

- Osvojiť si prípravu pracoviska (pripraviť pomôcky, upratať priestor).
- Dodržať pracovný postup podľa vzoru alebo obrázkového návodu.
- Osvojiť si schopnosť pracovať v časovom limite primeranom možnostiam.
- Naučiť sa udržiavať poriadok počas aj po práci.
- Dodržať bezpečnostné pravidlá pri práci.

Pracovné spôsobilosti

- Spolupracovať pri činnostiach v malej skupine.
- Požiadat o pomoc alebo informovať o probléme.
- Rešpektovať pokyny učiteľa a pravidlá pracovnej činnosti.
- Prebrať zodpovednosť za zverenú úlohu s podporou dospelého.
- Učiť sa striedať v činnostiach a čakať na svoj čas pre vykonanie pridelenej práce.

Sebaobslužné zručnosti

- Samostatne vykonávať jednoduché domáce práce (utieranie, prenášanie, triedenie).
- Zapájať sa do údržby triedy (utieranie lavíc, polievanie kvetov).
- Dodržať základné hygienické návyky počas práce.
- Osvojiť si základnú starostlivosť o osobné veci.

Činnosti pre rozvoj pracovných zručností:

Manipulačné, technické činnosti a práca s materiálom

- Trhanie, strihanie, lepenie papiera;
- skladanie papiera, triedenie predmetov podľa farby/veľkosti;
- práca s textilom, plastom, prírodným materiálom;
- vyrábanie jednoduchých predmetov podľa vzoru;
- triedenie materiálu pred a po práci;
- manipulácia s jednoduchými nástrojmi (metla, lopatka, handra);
- uchopenie a prenášanie predmetov, triedenie materiálu podľa pôvodu.

Práce v domácnosti a údržba prostredia

- Utieranie prachu, čistenie lavice, políc;
- manipulácia s jednoduchými nástrojmi (metla, lopatka, handra);
- uchopenie a prenášanie predmetov, triedenie materiálu podľa pôvodu;
- polievanie rastlín, starostlivosť o prostredie triedy;
- jednoduché upratovacie práce (zametanie, utieranie rozliatej vody);
- príprava pomôcok na vyučovanie.

Sebaobslužné pracovné činnosti

- Príprava na prácu (oblečenie zásterky, umytie rúk);
- upratanie pracoviska po činnosti;
- starostlivosť o osobné veci (odkladanie pomôcok, organizácia tašky).

Sociálne pracovné zručnosti

- Práca v dvojici alebo malej skupine;
- dodržiavanie bezpečnostných pravidiel pracovnej aktivity;
- komunikácia počas práce (požiadanie o pomoc, oznámenie problému).

1.3. Metódy a postupy vo výchove a vzdelávaní

1.3.1 Charakteristika preferovaných metód

Žiaci so stredným stupňom MP potrebujú pri vzdelávaní didaktické metódy, ktoré sú názorné, praktické, multisenzorické a vysoko individualizované. Ich učenie je založené na konkrétnych skúsenostiach, opakovaní a postupnom budovaní jednoduchých zručností. Na sprostredkovanie informácií využívame špeciálne výchovno-vzdelávacie metódy (Vašek, 1999):

- metóda viacnásobného opakovania informácie (opakovanie učiva viackrát v rôznych intervaloch pre pochopenie informácie a vytvorenie pamäťovej stopy),
- metóda nadmerného zvýraznenia informácie (prispôsobenie intenzity sprostredkovania informácie, napr. farebný kontrast predmet a pozadie),
- metóda multisenzorického sprostredkovania informácie (prijímanie informácie prostredníctvom viacerých zmyslov – hmatového, zrakového, sluchového a kinestetického vnímania),
- metóda optimálneho kódovania informácie (zloženie informácie zo znakov a grafém tak, aby sa dali čo najľahšie rozriešiť),
- metóda sprostredkovania informácie náhradnými komunikačnými systémami (pri absencii hovorenej reči, napr. augmentatívna a alternatívna komunikácia),
- metóda intenzívnej motivácie (vyvolanie čo najväčšej motivácie pre žiadané aktivity),
- metóda algoritmizácie vzdelávacieho obsahu (rozloženie učiva do menších častí v logickej následnosti),
- metóda zapojenia kompenzačných technických prostriedkov (závisia od druhu a stupňa postihnutia),
- metóda postupnej symbolizácie (od reálnych predmetov cez ich zmenšenie k obrazom – symbolom),
- metóda zapojenia náhradných kanálov (pri absencii niektorého zmyslového kanála),
- metóda pozitívnej psychickej tonizácie (vytvorenie psychickej pohody pre žiaka),
- metóda využívania inštrukčných médií (podanie učiva prostredníctvom textových, optických, akustických, plastických, akusticko–vizuálnych inštrukčných médií),
- metóda aplikácie individuálnych edukačných programov.

1.3.2 Praktické odporúčania pre výchovno-vzdelávací proces

1. Zadávať zreteľné a jednoznačné inštrukcie: informácie dávať žiakovi čo najjednoduchšie – jedna informácia – jedna úloha – rozkrokovat činnosti:
 - úlohy je potrebné zadávať kratšie, s dostatočne dlhým časom na ich splnenie, obsah výučby rozdeliť do jednoduchých častí a pracovať v malých krokoch, ciele rozpracovať do čiastkových cieľov, podnety prezentovať opakovane, využívať odmeny, fyzickú podporu;
 - v rámci komunikácie využívať výmenu rolí, interpretovať to, čo má žiak na mysli aj čo práve robí, modelovanie prehovorov, využívať všetky formy verbálnej a nonverbálnej komunikácie, rešpektovať potrebu AAK, rozvíjať vnímanie času a priestoru komunikačnými zručnosťami, napr. vytvárať jednoduché denníky pomocou obrázkov, režimy dňa a režimové karty.
2. Zadať každému len jednu úlohu a overiť si, či jej zadanie žiak pochopil:
 - riešiť nové typy úloh najprv spoločne, rozkrokovat;
 - poskytnúť dostatok času na odpoveď a rešpektovať jeho pracovné tempo.
3. Striedať činnosti s relaxačnými prestávkami:
 - vyhýbať sa psychomotorickému a senzorickému preťaženiu;
 - zamedziť tomu, aby žiak dlhší čas len pasívne počúval.
4. Vytvoriť podmienky pre pozitívne hodnotenie na upevnenie kladných zážitkov v triede:
 - oceniť aj malý úspech žiaka, a tak ho motivovať k učeniu;
 - klásť požiadavky, ktoré je schopný splniť vzhľadom na jeho individuálne schopnosti a možnosti.
5. Individuálne modifikovať spôsob, akým sa žiak oboznamuje s novým učivom.
6. Vytvárať priestor pre časté opakovanie učiva s cieľom upevňovať získané vedomosti a zručnosti.
7. Vytvárať atmosféru vzájomného pochopenia, podpory, pozitívnej klímy v triede, atmosféru participácie žiaka v denných rutinách v rámci jeho možností:
 - dávať možnosť participovať na práci v skupine žiakov zadaním úlohy, ktorú je schopný riešiť;

- dávať viac úloh na rozvoj motorických funkcií a deficitných oblastí a redukovať úlohy, ktoré sú neprimerané aktuálnej vývinovej úrovni žiaka;
- vytvárať dostatok príležitostí na získavanie nových skúseností, a tým rozvíjať jednoduché rozhodovanie a orientáciu v každodenných situáciách;
- zohľadniť jeho prípadnú motorickú instabilitu a minimalizovať nežiaduce prejavy správania;
- umožniť žiakovi používať kompenzačné pomôcky, ktoré mu uľahčia edukáciu (počítač, kalkulačka, gramatické tabuľky, tabuľky násobenia a delenia);
- zabezpečiť dostatočné množstvo názorných pomôcok;
- dostatočne konkretizovať preberané učivo.

1.3.3 Metódy a postupy pre rozvoj komunikačnej schopnosti

Pri podpore komunikačnej schopnosti je potrebné:

- vytvárať podmienky na rozvíjanie komunikačnej schopnosti žiaka;
- poskytovať dostatok času na vyjadrenie;
- nereagovať za neho v prvej fáze komunikácie;
- oceňovať snahu a zameriavať sa nielen na výsledok, ale aj na proces riešenia;
- vzhľadom na jeho individuálne komunikačné obmedzenia a ťažkosti používať jasné, jednoduché inštrukcie a overovať porozumenie komunikačnému zámeru;
- viackrokové pokyny rozdeliť na menšie časti a v prípade potreby ich zopakovať;
- počas samostatnej práce žiaka priebežne kontrolovať, taktne ho upozorniť na možné chyby a motivačne podporiť správny postup;
- v rámci vyučovania rozvíjať slovnú zásobu s dôrazom na prepojenie nových slov so slovami, ktoré žiak už pozná (použitie vo vete, vysvetľovanie súvislostí);
- vo vyučovaní využívať bežné životné situácie na rozvíjanie slovnej zásoby;
- v rámci jednotlivých vzdelávacích oblastí rozvíjať i porozumenie reči názornými pomôckami, ktoré žiak pomenuje a významovo vloží do kontextu vety (význam niektorých slov mu je potrebné doslovne vysvetliť a objasniť);

- žiakovi so stredným stupňom MP dať priestor na tvorenie jednoduchých viet s obrázkom a na nácvik správneho slovosledu – dejovú postupnosť vety (napr. hrami s vetnou štruktúrou);
- zaradiť jednoduché aktivity na rozvoj rozprávačských a dialogických zručností;
- využívať vizualizáciu aj pri práci s textom a novými pojmi, ktoré je potrebné vysvetliť, a tak podporiť komunikačnú schopnosť žiaka so stredným stupňom MP;
- využívať metódu názorného modelovania, učivo žiakovi krok po kroku ukázať, znázorniť postupy riešenia úloh, používať vizuálne pomôcky, piktogramy, vzorové odpovede, konkrétne predmety či gestá;
- pri čítaní pracovať s jednoduchými slovami a vizualizáciou, orientovať sa v texte pomocou vizuálnych pomôcok a všetky texty rozdeliť na kratšie celky;
- z hľadiska rozvoja a zlepšenia čitateľských a pisateľských zručností zamerať sa na rozvoj fonematického uvedomovania (orientácie v hláskovej štruktúre slova);
- ak má žiak možnosť komentovať slovne svoje pracovné postupy (sám alebo s pomocou pedagogického asistenta komentuje svoju prácu);
- pri verbálnej aj neverbálnej komunikácii (napr. pri odpovediach) žiakovi pomáhať pomocnými otázkami a prispôbiť formu odpovede (ústna, vizuálna, výber z možností a pod.);
- umožniť žiakovi pri komunikácii uplatňovať adekvátnu mimiku, prirodzené gestá a telovú schému na posilnenie zrozumiteľnosti a obsahu komunikácie v bežnom sociálnom styku;
- vhodnou formou aktivít cielene vytvárať komunikačné situácie, pričom je potrebné rozširovať vytváranie komunikačných situácií a okruh komunikačných partnerov aj do prostredia mimo školy a rodiny, zamerať sa na témy z bežného života pre využitie komunikačnej schopnosti v bežnom živote;
- u žiakov, ktorých hovorená reč je nezrozumiteľná alebo sú úplne nehovoriaci, využívať augmentatívnu a alternatívnu komunikáciu (AAK).

1.3.4 Rozvoj komunikačnej schopnosti

Postupy na rozvoj porozumenia rečových podnetov – receptívna komunikácia

Tabuľka 3 Verbálna komunikácia žiaka

Postup	Popis	Konkrétna aktivita
Párovanie	Spojenie slova s objektom/obrázkom.	"Ukáž mi lyžicu." – Žiak má vybrať z troch predmetov
Príkazová hra	Naplnenie jednoduchých požiadaviek.	„Daj loptu do košíka.“
Kategorizácia	Triedenie vecí podľa významu s verbálnym pomenovaním.	„Toto je jedlo“ – žiak dáva do misy ovocie.
Áno/nie reakcie	Odpoveď gestom alebo piktogramom na otázky.	Je toto jablko?" – žiak prikývne/alebo použije dohodnutý signál odpovede.
Postupné zvyšovanie počtu objektov	Začať s dvomi a postupne pridávať ďalšie objekty.	Z dvoch objektov → tri → štyri → päť...

Tabuľka 4 Neverbálna komunikácia žiaka

Aktivita	Cieľ	Implementácia
Rozpoznávanie emócií	Chápať základné emócie z výrazu tváre žiaka.	Karty s tvármi, zrkadlové cvičenia.
Interpretácia gest	Rozumieť bežným gestám.	Mávanie = ahoj, palec hore = super...
Čítanie situácií	Porozumieť sociálnym situáciám z obrázkov.	"Čo sa deje na obrázku?" – sociálne príbehy.

Postupy na rozvoj verbálnej komunikácie

Tabuľka 5 Expresívna komunikácia

Postup	Popis	Príklad
Modelovanie	Učiteľ predvedie, žiak napodobňuje.	Učiteľ: „MA–MA“ → žiak opakuje.
Ozvena	Žiak automaticky opakuje po učiteľovi.	Systematické opakovanie nových slov.
Dokončenie viet	Učiteľ začne, žiak dokončí vetu.	„Chcem ____“ → žiak: „vodu“
Tréning	Tréningové záležitosti.	„Ak chceš koláč, musíš povedať „daj!““.
Rozšírenie odpovede	Učiteľ rozšíri odpoveď žiakov.	Žiak: „auto“ → Učiteľ: „Áno, červené auto.“
Nosné frázy	Používanie nosných/známych fráz.	„Chcem ____“, „Mám ____“, „Vidím ____“

Tabuľka 6 Augmentatívna a alternatívna komunikácia (AAK)

Typy AAK	Kedy používať	Príklady nástrojov
Piktogramové systémy	Žiaci s veľmi obmedzenou verbálnou rečou.	PECS (systém komunikácie s výmenou obrázkov)
Komunikačné knihy	Žiaci, ktorí potrebujú viac slov.	Personalizovaná / pre konkrétneho žiaka/ kniha s 30–50 piktogramami.
Komunikácia gestami/znakmi	Ako doplnok verbálnej reči.	Makaton, slovenská znaková reč (základy).
Tabletové aplikácie	Žiaci s lepšou motorickou koordináciou.	AAK rečový komunikátor, Proloquo2Go.
Komunikačné zariadenia	Pri ťažkom narušení reči.	GoTalk, Tobii Dynavox

Tabuľka 7 PECS (systém komunikácie s výmenou obrázkov) – 6 fáz

Fáza	Čo sa žiak učí	Aktivita žiaka
Fyzická výmena	Dať obrázok k predmetu.	Žiak dá obrázok „sušienka“ → dostane sušienku.
Vzdialenosť a vytrvalosť	Hľadať komunikačného partnera.	Žiak musí „ísť“ k učiteľovi a dať obrázok.
Diskriminácia obrázkov	Vybrať správny obrázok.	Z dvoch– troch obrázkov vyberte požadovaný obrázok.
Vetná štruktúra	Tvorba viet pomocou pásov.	„Chcem“ + obrázok „voda“.
Odpovede na otázky	Reagovať na „Čo chceš?“	Používať pás s vetou.
Komentovanie	Spontánne komentáre.	„Vidím“ + „pes“.

Tabuľka 8 Metóda TEACCH (Vzdelávanie žiakov s autizmom a žiakov s výrazne narušenou komunikačnou schopnosťou.)

Prvok	Aplikácia pri vzdelávaní žiaka
Vizuálna štruktúra	Všetky komunikačné postupy pre žiaka majú vizuálnu podporu.
Predvídateľnosť	Rovnaké frázy a situácie sa opakujú v rutinách.
Pracovné systémy	„Najprv–potom“ tabuľky s komunikačnými úlohami.
Individualizácia	Každý žiak má svoj komunikačný plán.

Špecifické obsahové oblasti komunikácie

Tabuľka 9 Komunikácia základných potrieb, prioritná slovná zásoba žiaka

Kategória	Základné slová
Potreby	chcem, potrebujem, pomoc, WC, jesť, piť, spať...
Prežívanie /emócie	bolí, dobre, zle, veselý, smutný...
Ľudia	mama, tata, ja, ty, pani učiteľka...
Základné slová v konverzácii	áno, nie, ešte, hotovo, daj, vezmi...
Miesta	škola, dom, jedáleň, WC, trieda ...
Činnosti	ísť, prísť, jesť, piť, hrať sa, spať...

Tabuľka 10 Komunikácia v rôznych situáciách

Situácia v škole	Komunikačné frázy	Podpora pre žiaka
Príchod	„Dobrý deň!“, „Ahoj!“	Vizuálny postup pri vchodových dverách.
Vyučovanie	„Neviem.“, „Pomôž.“, „Hotovo.“	Kartičky na lavici.
Prestávka	„Môžem ísť von?“, „Chcem sa hrať.“	Piktogramový pás.
Jedáleň	„Chcem jesť.“, názvy jedál	Jedálny lístok s obrázkami.
Odchod	„Dovidenia!“, „Zajtra.“	Rutinný/dohodnutý pozdrav.

Pri vzdelávaní žiakov s MP všetkých stupňov vnímame komunikačnú interakciu predovšetkým ako totálnu komunikáciu. Tento prístup spočíva vo využití všetkých dostupných komunikačných prostriedkov súčasne. Spája verbálnu reč s neverbálnymi prvkami, akými sú mimika, dotyk alebo prirodzené gestá, a dopĺňa ich vizuálnou podporou v podobe piktogramov a reálnych predmetov.

Pedagóg nepoužíva len jedno médium, ale jednotlivé kanály prepája. Keď napríklad učiteľ hovorí slovo „VODA“, zároveň žiakovi ukáže piktogram vody, predvedie gesto pitia a ponúkne mu fyzický pohár s vodou. Takéto multimodálne (prostredníctvom viacerých typov vnemov) odovzdávanie informácií vytvára komplexný zmyslový zážitok, výrazne znižuje komunikačnú bariéru a pomáha žiakom lepšie porozumieť obsahu a vyjadriť svoje vlastné potreby.

1.3.5 Rozvoj grafomotorických zručností

Žiak so stredným stupňom MP potrebuje „cítiť“ tvar skôr, než ho nakreslí.

- Kreslenie do sypkých materiálov: Kreslenie prstom do piesku, krupice alebo peny na holenie. Tento postup minimalizuje strach z chýb (ľahko sa to zmaže) a poskytuje silnú hmatovú spätnú väzbu.
- Obťahovanie textúr: Žiak prstom prechádza po tvaroch vyrezaných zo šmirgľového papiera, filcu alebo po reliéfnych čiarach (napr. nanesené lepidlo s trblietkami).
- „Telo ako nástroj“: Kráčanie po nakreslenej čiare na podlahe, preliezanie dráh v tvare osmičky.

Nácvik úchopu a polohy

U žiakov so stredným stupňom MP sa často stretávame s krčovitým alebo nesprávnym úchopom. Preto sa využívajú pri výučbe nástroje.

- Používanie hrubých trojhranných voskoviek a ceruziek, uľahčujú prirodzený úchop.
- Grafomotorické násadky: Plastové pomôcky na ceruzku, ktoré fixujú prsty do správnej polohy.
- Krátke úlomky voskoviek, ktoré nútia žiaka k štipcovému úchopu, pretože sa nedajú chytiť celou dlaňou.
- Stabilizácia papiera: Prichytenie papiera o stôl lepiacou páskou, aby sa žiak mohol sústrediť len na pohyb ruky a nie na pridržiavanie papiera.

Postupnosť grafomotorických tvarov

Obsah vzdelávania sa riadi prísnou hierarchiou obťažnosti. Neprechádza sa na ďalší krok, kým žiak nezvládne predchádzajúci.

- Čmáranie: voľný pohyb po papieri, radosť zo stopy (využitie fixiek s výraznou farbou).
- Bodky: „kŕmenie kuriatok“ (krátky, úderný pohyb).
- Zvislé čiary: „prší“, „padá lístie“ (zhora nadol).
- Vodorovné čiary: „cesta autíčka“, „vláčik“ (zľava doprava – dôležitý pre smer písania).
- Kruhy a špirály: „motanie klobka“, „miešanie kaše“ (uvoľňovanie zápästia).
- Lomené čiary a vlnovky: „skákanie žabky“, „hory“.

Techniky vizuálnej podpory a vedenia ruky

- Metóda „ruka v ruke“: Učiteľ drží ruku žiaka a robia spoločný pohyb. Postupne podpora učiteľa slabne, až kým žiak vykonáva pohyb sám.
- Vizuálne vodidlá:
 - Určenie smeru pomocou bodov (zelený bod – štart, červený bod – cieľ).
 - Ohraničenie priestoru, v ktorom sa má žiak pohybovať, prostredníctvom „cestičky“ – (napr. kreslenie čiar medzi dvoma paralelnými čiarami).
- Sťahovanie prerušovanej čiary: Prechod od plnej čiary k prerušovanej (bodkovanej).

Motivácia žiaka – spojenie s reálnym príbehom

Pre žiaka so stredným stupňom MP je abstraktné cvičenie nezrozumiteľné. Grafomotorika musí byť súčasťou príbehu.

- Pracovné listy s príbehom: Nekreslíme len vlnovku, ale „pomáhame rybke plávať v mori“.
- Funkčné využitie: Ak žiak zvládne krížik, učíme ho „podpísať sa“ krížikom. Ak zvládnete kruh, kreslíme oči na tvár.
- Spojenie s hudbou: Kreslenie do rytmu pesničky alebo bubnovania. Rytmizácia pomáha plynulosti pohybu.

Digitálne technológie v grafomotorike

Vo vyšších ročníkoch (napr. od 4.–5. roč.) možno zaradiť aj elektronické prvky:

- Tablet: Pre niektorých žiakov je „tlak“ na tablet jednoduchší ako na papier.
- Je vhodné zvoliť aplikácie, ktoré zvukovo odmenia žiaka.
- Svetelný stôl: Obkresľovanie tvarov na presvetlenej ploche zvyšuje vizuálnu pozornosť. Svetelný stôl je jednou z najlepších pomôcok pre žiakov so stredným stupňom MP, pretože pozitívne zvyšuje ich vizuálnu pozornosť a motiváciu.

Praktický tip pre učiteľa: Ak žiak odmieta ceruzku, začnite na svetelnom stole prstom (v piesku alebo v pene). Až keď získa istotu v pohybe, pridajte pero s gumovým hrotom, alebo mäkkú fixku, ktorá na hladkom povrchu (napr. na fólii položenej na stole) kladie minimálny odpor. Tento postup je vhodný na prechod k náročným grafomotorickým úlohám na bežnom papieri.

Obrázok 2 Svetelný stôl

Poznámka: Vlastné spracovanie autora

1.3.6 Využívanie kompenzačných mechanizmov

Pri vzdelávaní žiakov so stredným stupňom MP sa z metodického hľadiska vyhýbame príliš abstraktným obsahom, využívame:

- metódu "Easy-to-read": úprava textov do formy ľahko zrozumiteľného čítania (krátke vety, jasné pojmy, sprievodné obrázky);
- názornosť (3D objekty): učenie prebieha primárne manipuláciou s reálnymi predmetmi, až potom s ich obrázkami;
- štruktúrované učenie: jasné vizuálne rozvrhy dňa a pracovné miesta (TEACCH prístup), ktoré kompenzujú dezorientáciu a problémy s plánovaním.

Často sa využívajú systémy AAK (Augmentatívnej a alternatívnej komunikácie):

- Vizuálne systémy: Využívanie piktogramov (napr. systém PECS/VOKS), komunikačných kníh a tabuliek.
- Gestá a znaky: Podpora reči jednoduchými posunkami, ktoré uľahčujú vyjadrenie potrieb.
- Technické pomôcky: Tablety s komunikačným softvérom (napr. GoTalk, SymWriter) alebo jednoduché hlasové komunikátory (BigMack).

V emocionálno - sociálnej oblasti využívame:

- pevný režim dňa;
- motivačné odmeny;
- pozitívna spätná väzba;
- individuálne tempo práce.

Účinné prístupy s využitím pomôcok:

- Vizuálne schémy činností (napr. jednoduché farebné návody, sekvencie obrázkov);
- didaktické hry a pomôcky, ktoré podporujú proces učenia názorne a prakticky;
- audiovizuálne pomôcky – interaktívne tabule, obrázky, videozáznamy;
- zjednodušené texty a učebnice v ľahko čitateľnej forme podľa európskych štandardov;
- kvalitný pedagogický doprovod – menšie triedne kolektívy, prítomnosť pedagogického asistenta, špeciálneho pedagóga;
- využívanie neurodidaktických prístupov, ktoré podporujú učenie prostredníctvom zmyslových vnemov, pohybu a opakovania.

1.3.7 Zmyslová integrácia vo výchove a vzdelávaní

Pri integrácii zmyslovej aktivity a špecifických pomôcok do každodenných činností u žiakov so stredným stupňom MP ide najmä o podporu vnímania vlastného tela, priestoru a zmyslovej orientácie prostredníctvom praktických a prežívaných skúseností. Cieľom je stimulovať zmysly prirodzene v rámci rutín, nie ako oddelenú aktivitu. Každá zmyslová aktivita by sa mala prelínať s praktickou skúsenosťou a emocionálnym prežívaním – vtedy sa učí trvalejšie.

Vo vzdelávaní využívame zmyslovú stimuláciu v denných rituáloch

- Ranný kruh: používanie predmetov s rôznou textúrou (mäkké loptičky, látky, kamienky) na privítanie – dotyk podporuje vnímanie tela.
- Obliekanie: označiť oblečenie podľa farby alebo tvaru, klásť dôraz na rozlíšenie častí tela („obleč si rukavicu na pravú ruku“).

Každé zmyslové vnímanie sa dá zapojiť do reálnych činností

- Zrak: farebné triediace pomôcky, kontrastné predmety pri stolovaní, spoločné rozpoznávanie predmetov podľa farieb či tvarov.
- Sluch: zvukové hračky, identifikácia zvukov z prostredia (voda, dvere, vtáky).
- Hmat: hmatové dráhy, vrecúška s predmetmi rôznej textúry, chôdza naboso po rôznych materiáloch.
- Čuch a chuť: zapojenie pri varení – ochutnávanie, čuchanie surovín.
- Pohyb (vestibulárny systém): hojdačky, valce, gule – na rozvoj rovnováhy a orientácie v priestore.

Aktivity podporujúce koordináciu, orientáciu a sebauvedomenie

- Cvičenia podľa rytmu;
- hry na pomenovanie častí tela pomocou piesní alebo obrázkov;
- práca s metódami ako snoezelen alebo bazálna stimulácia.

Rozvíjanie orientácie v priestore cez pohyb a manipuláciu

- Spoločné upratovanie, zoradovanie predmetov podľa veľkosti a umiestnenia;
- cvičenia typu „nájdi predmet podľa inštrukcie“ (napr. vľavo/vpravo);
- prechod po určenej trase s vizuálnymi alebo hmatovými orientačnými bodmi.

Žiak so stredným stupňom MP by mal byť vedený k tomu, aby

- Rozvíjal zmyslové vnímanie – zrakové, sluchové, hmatové;
- zlepšoval svoje pohybové schopnosti ako je chôdza, beh, lezenie, rovnováha;
- zdokonaľoval jemnú a hrubú motoriku – pomocou manipulácie s predmetmi, koordináciou pohybov.

1.3.8 Metódy a postupy v oblasti funkčných a praktických zručností

Žiaka so stredným stupňom MP učíme predovšetkým postupy a návyky, nie teoretické fakty. Základným princípom vzdelávania je, že zručnosť je funkčná len vtedy, ak ju žiak dokáže použiť v reálnom živote.

Metóda malých krokov

Na to, aby sme mohli dosiahnuť cieľ práce, musíme rozdeliť úlohu na menšie, zvládnuteľné časti pre žiaka.

Príklad a postup pri metóde malých krokov (návrik umývania rúk):

- Pristúpenie k umývadlu: Dieťa príde k umývadlu.
- Pustenie vody: Otočenie kohútika alebo stlačenie páky.
- Namočenie rúk: Ruky sa dajú pod prúd vody.
- Naberanie mydla: Použitie dávkovača mydla.
- Mydlenie (hlavná fáza): Trenie dlaní, chrbta rúk, medzi prstami.
- Opláchnutie: Dôkladné zmytie mydla vodou.
- Zastavenie vody: Zatvorenie kohútika.
- Utieranie: Použitie uteráka alebo papierovej utierky.

Metóda "ruka v ruke"

Učiteľ postupne znižuje mieru podpory, aby žiak smeroval k samostatnosti:

Fyzické vedenie: Učiteľ drží ruku žiaka a vykonáva pohyb s ním (tzv. "ruka v ruke").

- Čiastočná pomoc: Učiteľ sa dotkne len lakťa alebo ramena žiaka, aby ho nasmeroval.
- Modelovanie (Ukážka): Učiteľ ukáže činnosť, žiak ju napodobní.
- Gesto: Učiteľ len ukáže na predmet (napr. na uterák).
- Slovný pokyn: „Utriem si ruky.“
- Samostatnosť: Žiak vykoná úkon automaticky v správnej situácii.

Vizuálna podpora (štrukturalizácia)

Používanie obrázkov, piktogramov a inej formy vizuálnej podpory výrazne pomáha žiakom so stredným stupňom MP pri osvojovaní si činnosti.

- Procesné schémy: Sériá piktogramov alebo fotografií nalepených priamo nad umývadlom, sporákom alebo v šatni.
- Farebné kódovanie: Napríklad modrá bodka na kohútiku so studenou vodou, červená na teplej.

Metóda spätného reťazenia

Veľmi účinná metóda pri nácviku sebaobsluhy.

- Učiteľ urobí takmer celý úkon za žiaka a nechá ho dokončiť posledný krok (napr. učiteľ navlečie ponožku na pätu a žiak si ju sám vytiahne hore).
- Žiak zažije okamžitý pocit úspechu („Ja som sa obul!“), čo zvyšuje motiváciu. Postupne učiteľ necháva na žiaka stále viac predchádzajúcich krokov.

Multisenzoriálny prístup

Zapojenie všetkých zmyslov naraz:

- Hmat: Cítiť drsnosť metly, teplotu vody, lepkavosť cesta.
- Sluch: Počuť zvuk tečúcej vody, cinknutie príboru.
- Zrak: Jasné kontrastné pomôcky.

Postup – generalizácia

Pri nácviku činnosti je dôležitá aj spolupráca s rodinou. Žiak sa na hodine naučí istú zručnosť, ale doma je nevyžíva, nerozvíja, Zručnosť sa musí precvičovať v rôznych prostrediach (škola, jedáleň, školský dvor, exkurzia v obchode) a s rôznymi ľuďmi, aby sa stala trvalou.

Tabuľka 11 Gradácia funkčnej samostatnosti žiaka – príklady

Oblasť	Základná úroveň	Stredná úroveň	Vyššia úroveň
Sebaobsluha a stolovanie	Spolupracuje pri umývaní rúk a obliekaní (pasívne prijíma pomoc).	Vykonáva úkon s vizuálnou oporou (piktogramy) alebo so slovným usmernením učiteľa.	Samostatne sa oblečie, zapne zips, pripraví si jednoduchý pokrm (napr. natrie chlieb maslom).
Práce v domácnosti a dielni	Uchopí nástroj (metlu, handričku) a napodobní pohyb.	Uprave si pracovné miesto po skončení aktivity na základe výzvy.	Samostatne roztriedi odpad, utrie prach alebo zasadí rastlinu podľa naučeného postupu.
Sociálna integrácia a komunikácia	Nadviaže očný kontakt a reaguje na svoje meno.	Používa základné gestá alebo slová („prosím“, „ďakujem“) v konkrétnej situácii.	Samostatne požiada o pomoc, nahlási problém („som smädný“) alebo zrealizuje drobný nákup s asistentom.
Jemná motorika a pracovné návyky	Manipuluje s predmetmi (vkladanie, vykladanie), udrží pozornosť päť minút.	Spája materiály podľa pokynu.	Strihá podľa línie, dokončí jednoduchý výrobok podľa vzoru, uprace si pomôcky.

1.3.9 Metódy a postupy v oblasti pracovných návykov a zručností

Podpora pracovných zručností:

- Modelovanie činnosti a názorná ukážka postupu práce pedagógom.
- Práca žiaka podľa obrázkového postupu (textový postup práce nie je vhodný).
- Multisenzorický proces učenia (dotyk, pohyb, vizuálne podnety).
- Štruktúrované pracovné prostredie s vizualizáciou postupu práce.
- Krátke, jasné pokyny pre žiaka počas prípravy aj celej pracovnej činnosti.
- Pozitívna motivácia žiaka a okamžitá spätná väzba po malých krokoch pracovnej činnosti.
- Opakovanie a postupné zvyšovanie náročnosti na pracovný výkon žiaka.

Tabuľka 12 Manipulácia s materiálom (papier, predmety, pomôcky)

Úroveň	Popis úrovne pracovnej zručnosti	Príklady činností
1 – Základná manipulácia	Žiak vykonáva jednoduché úchopy a presuny predmetov.	Trhanie papiera, prenášanie predmetov, vkladanie do krabice, triedenie 2 farieb.
2 – Jednoduché pracovné úkony	Žiak vykonáva úkony podľa vzoru s podporou.	Skladanie papiera, lepenie väčších plôch, triedenie 3 kritérií, manipulácia so štetcom.
3 – Kombinované úkony	Žiak spája viac krokov do jedného pracovného postupu.	Strihanie podľa čiary, skladanie podľa obrázka, lepenie menších častí.
4 – Samostatná práca podľa návodu	Žiak pracuje podľa obrázkového postupu (1–3 kroky).	Výroba jednoduchej koláže, kombinácia strihania + lepenia + triedenia.

Tabuľka 13 Pracovné návyky

Úroveň	Popis úrovne pracovného návyku	Príklady činností
1 – Základné návyky	Žiak reaguje na jednoduché pokyny.	Prísť k stolu, sedieť krátky čas, prijať pokyn.
2 – Upevňovanie návykov	Žiak pracuje krátky čas s podporou.	Pripraviť 2–3 pomôcky, pracovať 3–5 minút, dokončiť úlohu.
3 – Rozvoj samostatnosti	Žiak pracuje s minimálnym dohľadom.	Pripraviť pracovné miesto podľa obrázka, pracovať 5–10 minút.
4 – Stabilizované návyky	Žiak pracuje samostatne a udržiava poriadok.	Samostatná príprava pomôcok, 10–15 minút práce, upratanie po činnosti.

Tabuľka 14 Upratovacie a údržbové činnosti

Úroveň	Popis úrovne pracovnej zručnosti	Príklady činností
1 – Základné úkony	Žiak vykonáva jednoduché pohyby s podporou.	Utieranie stola, odkladanie predmetov, prenášanie handry.
2 – Jednoduché domáce práce	Žiak vykonáva úlohy s dohľadom.	Utrieť lavicu, zamiesť malý priestor, poliať rastlinu.
3 – Práca s dohľadom	Žiak vykonáva úlohy podľa pokynov.	Zametanie väčšej plochy, triedenie odpadu, príprava pomôcok.
4 – Samostatné pracovné úlohy	Žiak vykonáva úlohy samostatne.	Kompletné upratanie pracovného miesta, starostlivosť o rastliny.

Tabuľka 15 Sebaobslužné pracovné zručnosti

Úroveň	Popis úrovne sebaobsluhy	Príklady činností
1 – Základné úkony	Žiak vykonáva úkony s pomocou.	Umytie rúk, oblečenie zástery.
2 – Jednoduché úkony	Žiak vykonáva úkony s dohľadom.	Príprava osobných pomôcok, odkladanie vecí.
3 – Samostatné úkony	Žiak vykonáva úkony s minimálnou pomocou.	Organizácia pracovného miesta, kontrola čistoty.
4 – Stabilizované návyky	Žiak pracuje úplne samostatne.	Príprava aj upratanie pracoviska, poriadok v osobných veciach.

Systematický rozvoj pracovných zručností má pre žiaka prínos:

- zlepšenie samostatnosti v jednoduchých pracovných úkonoch;
- rozvoj zodpovednosti a pracovnej disciplíny;
- posilnenie motorických a manipulačných schopností;
- lepšia orientácia v pracovnom prostredí;
- rozvoj sociálnych zručností pri spolupráci;
- zvýšenie sebadôvery pri úspešnom dokončení úloh.

Nácvik rutinných činností pri práci s didaktickým materiálom, pomôckami a kompenzačnými nástrojmi pod dohľadom alebo s potrebnou mierou asistencie:

- žiak pozná a ovláda určité zaužívané pracovné postupy;
- tieto postupy nevykonáva úplne samostatne, ale pod dohľadom pedagóga alebo s určitou mierou asistencie – napríklad s pomocou učiteľa, pedagogického asistenta alebo špeciálneho pedagóga;
- rutiny sa týkajú manipulácie s didaktickým materiálom (napr. počítacie tyčinky, obrázkové karty, puzzle, piktogramy) a kompenzačnými nástrojmi (napr. komunikačné tabuľky, špeciálne softvéry, dotykové zariadenia, zväčšovacie pomôcky);
- dôraz sa kladie na to, aby žiak rozvíjal funkčnú samostatnosť, pracovné návyky a zručnosti využiteľné pri učení aj v bežnom živote.

1.3.10 Hodnotenie

Hodnotenie žiakov so stredným stupňom MP sa vykonáva v súlade s platnou legislatívou podľa metodického pokynu MŠVVaM SR na hodnotenie a klasifikáciu prospechu a správania žiakov s mentálnym postihnutím – primárne vzdelávanie, ktorý sa uplatňuje v procese výchovy a vzdelávania v súlade so zákonom č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Hodnotenie žiaka je nevyhnutná súčasť výchovno-vzdelávacieho procesu, ktoré má informatívnu, motivačnú a korekčnú funkciu. Na hodnotení žiaka sa zúčastňujú všetci pedagogickí a odborní zamestnanci školy, ktorí so žiakom v hodnotiacom období pracovali, a poskytovali mu intervencie. Súčasťou hodnotenia žiaka je aj spolupráca pedagógov so zákonným zástupcom. Žiak sa v procese výchovy a vzdelávania hodnotí priebežne a celkovo.

Priebežné hodnotenie prebieha počas celého výchovno-vzdelávacieho procesu. Má najmä motivačný charakter pre žiaka aj zákonného zástupcu. Zohľadňuje: individuálne schopnosti žiaka, jeho momentálnu psychickú a fyzickú kondíciu, tempo práce, úroveň osvojenia kompetencií, nadväznosť vzdelávacích aktivít na domáce prostredie. Žiak sa nehodnotí porovnávaním s rovesníkmi, ale podľa osobného pokroku.

Celkové hodnotenie prebieha na konci polroka a na konci školského roka. Má najobjektívnejšie zhodnotiť: nadobudnuté vedomosti, zručnosti, návyky a úroveň osvojenia si kľúčových kompetencií žiaka so stredným stupňom MP z hľadiska vzdelávacieho obsahu

určeného pre týchto žiakov a jeho individuálneho vzdelávacieho programu. V pedagogickej praxi sa preferuje hodnotenie žiaka so stredným stupňom MP prevažne slovným komentárom. O spôsobe hodnotenia rozhodne riaditeľ školy po prerokovaní v pedagogickej rade.

Metodický pokyn zdôrazňuje, že hodnotenie má:

- informatívnu funkciu – poskytuje spätnú väzbu o pokroku;
- motivačnú funkciu – podporuje úsilie žiaka;
- korekčnú funkciu – pomáha upravovať postupy učenia;
- hodnotenie vychádza z individuálnych možností, schopností a tempa žiaka;
- nehodnotí sa porovnávaním s rovesníkmi, ale podľa osobného pokroku.

Učiteľ hodnotí u žiaka najmä:

- úroveň osvojených učebných výsledkov;
- pracovné návyky a usilovnosť;
- sociálne správanie a rešpektovanie pravidiel;
- predovšetkým individuálny pokrok žiaka;
- potrebu názornosti;
- úroveň pozornosti a motivácie;
- emocionálne a sociálne správanie;
- orientuje sa na praktické kompetencie;
- uprednostňuje manipuláciu, názornosť, reálne situácie.

Učiteľ pri hodnotení žiaka musí:

- uplatňovať primeranú náročnosť;
- používať pedagogický takt;
- rešpektovať individualitu a práva dieťaťa;
- hodnotiť žiaka humánne a individuálne;
- prihliadať na špecifiká MP a špecifiká ďalších zdravotných obmedzení žiaka;
- hodnotiť individuálny pokrok žiaka, nie porovnávanie s iným žiakom;
- zohľadniť, že hodnotenie má byť pre žiaka zrozumiteľné a povzbudzujúce.

1.3.11 Špecifické nástroje a realizácia overovania vzdelávacích výsledkov a výkonov

Žiaci so stredným stupňom MP potrebujú špecifické formy overovania vzdelávacích výsledkov a výkonov, ktoré rešpektujú ich kognitívne možnosti.

Realizácia hodnotenia:

- zaznamenávať zmeny v správaní, mieru pozornosti a ochotu žiaka spolupracovať;
- zhromažďovať práce žiaka dokumentujúce rozvoj jeho jemnej motoriky alebo grafomotoriky;
- využívať fotografie a videozáznamy na zachytenie drobných nuáns v reakciách, napr. pri nácviku sebaobsluhy či bazálnej stimulácii;
- viesť tabuľky pokroku na monitorovanie frekvencie a kvality zvládnutých zručností.

Nástroje hodnotenia

Praktické činnosti:

- manipulácia s predmetmi;
- triedenie, priradovanie, skladanie;
- riešenie jednoduchých úloh v reálnych situáciách.

Názorné úlohy:

- obrázky, piktogramy, symboly;
- pracovné listy s veľkými, prehľadnými prvkami;
- úlohy s minimom textu.

Ústne overovanie:

- jednoduché otázky;
- pomenovanie, ukázanie, výber z možností;
- krátke odpovede.

Písomné práce (len primerané):

- krátke, veľmi jednoduché úlohy;
- dopĺňanie, spájanie, vyfarbovanie;
- žiadne rozsiahle texty ani abstraktné úlohy.

Hrové a situačné metódy:

- didaktické hry;
- modelové situácie;
- interaktívne aktivity.

Úpravy podmienok hodnotenia:

- Úprava času: predĺžený čas na úlohy, kratšie pracovné intervaly, častejšie prestávky.
- Úprava prostredia: pokojné miesto, minimalizácia rušivých podnetov, možnosť pracovať individuálne.
- Úprava pomôcok: manipulačné pomôcky, obrázky, piktogramy, zväčšené texty, farebné označenia, pracovné listy na mieru.
- Úprava komunikácie: jednoduché, krátke pokyny; opakovanie a názorné ukážky; kontrola porozumenia.

Podporné opatrenia:

- pomoc pedagogického asistenta;
- individuálne vedenie žiaka;
- motivácia a pozitívna spätná väzba.

1.4. Spolupráca a podpora

Vzdelávanie žiakov so stredným stupňom MP si vyžaduje koordinovaný, multidisciplinárny a individualizovaný prístup, ktorý rešpektuje ich špecifické potreby v oblasti kognície, komunikácie, sociálnych zručností, motoriky, správania a sebestačnosti. Úzka spolupráca medzi školou, odbornými zamestnancami, ZPP a rodinou je kľúčová pre zabezpečenie kontinuity, bezpečia a efektívnej podpory žiaka.

Odborní zamestnanci školy zohrávajú zásadnú úlohu pri podpore žiaka v každodennom vzdelávacom procese. Ich úlohou je diagnostikovať, plánovať, realizovať a vyhodnocovať špeciálnopedagogické intervencie.

Odborní zamestnanci školy, ktorí môžu byť súčasťou školského podporného tímu:

- špeciálny pedagóg
- školský psychológ
- liečebný pedagóg
- sociálny pedagóg
- fyzioterapeut (ak je súčasťou školy).

Ich podpora zahŕňa:

- pravidelné pozorovanie a diagnostiku funkčných schopností žiaka;
- tvorbu, aktualizáciu a vyhodnocovanie IVP;
- podporu v oblasti komunikácie, sociálnych zručností, pracovných návykov a sebestačnosti;
- aplikáciu špeciálnopedagogických metód (vizuálna podpora, štruktúrované učenie, nácvik sociálnych situácií);
- podporu pri rozvoji jemnej a hrubej motoriky;
- metodické vedenie učiteľa a pedagogického asistenta;
- Podpora využívania kompenzačných pomôcok, vizuálnych pomôcok, AAK;
- priebežné sledovanie pokroku a jeho dokumentáciu.

Spolupráca so ZPP, ktoré poskytuje špecializovanú odbornú podporu, ktorá dopĺňa školské intervencie a pomáha nastavovať dlhodobé ciele vzdelávania žiaka so stredným stupňom MP.

Podpora ZPP zahŕňa:

- komplexnú psychologickú, špeciálnopedagogickú a logopedickú diagnostiku žiaka;
- vyjadrenie k podporným opatreniam pre žiaka v procese vzdelávania;
- odporúčania pre vhodné vzdelávacie formy, metódy a úpravy prostredia;
- návrhy na komunikačné stratégie a prácu s problémovým správaním u žiaka;
- konzultácie s rodičmi a so školou;
- metodické vedenie pri práci so žiakom so stredným stupňom MP;
- odporúčania pre AAK, vizuálne pomôcky, štruktúrované učenie, senzorickú podporu podľa potreby žiaka;
- pravidelné prehodnocovanie špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb žiaka a poskytovaných podporných opatrení.

Efektívna podpora žiaka so stredným stupňom MP zahŕňa:

- pravidelné tímové stretnutia (učiteľ, pedagogický asistent, odborní zamestnanci školy a ZPP, rodičia) ;
- spoločné stanovovanie krátkodobých a dlhodobých cieľov;
- zdieľanie pozorovaní o reakciách žiaka na podnety;
- koordináciu komunikačných, sociálnych a pracovných stratégií;
- jednotný prístup k rituálom, režimu a spôsobu komunikácie;
- jednotné používanie vizuálnych plánov, piktogramov, komunikačných kariet;
- rovnaké rituály (pozdrav, začiatok práce, prestávka, ukončenie aktivity);
- spoločné stratégie pri motivácii a regulácii správania;
- priebežné vyhodnocovanie pokroku.

2. Výchova a vzdelávanie žiakov s ťažkým a hlbokým stupňom mentálneho postihnutia

2.1. Charakteristika žiaka

Žiaci s ťažkým alebo hlbokým stupňom MP sú jednotlivci s vysokou mierou potreby podpory. V inkluzívnom vzdelávaní je ich prítomnosť vnímaná ako príležitosť na budovanie prostredia založeného na hlbokej empatii a individuálnom sprevádzaní. Ich poznávanie sveta je primárne postavené na zmyslovom prežívaní a emocionálnom bezpečí, pričom sa orientujú najmä na bezprostredné podnety z okolia a blízke osoby.

Výchovno-vzdelávací proces sa nesústreďuje na abstraktné koncepty, ale na sprostredkovanie zážitkov, budovanie bazálnych skúseností a rozvoj vlastnej aktivity v rámci individuálnych psychomotorických možností. Komunikácia u týchto žiakov prebieha prevažne na preverbálnej a nesymbolickej úrovni, kde kľúčovú úlohu zohrávajú jemné signály, ako sú zmeny svalového tonusu, výraz tváre, smer pohľadu či vokalizácia.

V oblasti sociálnych vzťahov žiaci prejavujú jasné preferencie k známym osobám a ich učenie je úzko späté s pocitom dôvery a radosti zo spoločnej interakcie. Aj pri výraznom obmedzení rečových schopností či porozumenia symbolom dokážu mnohí vnímať rytmus, intonáciu a emocionálny náboj situácie, čo sa stáva mostom k ich vnútornému svetu.

Vzhľadom na pridružené telesné alebo zmyslové oslabenia a obmedzenú mobilitu je žiak závislý na sprostredkovanom kontakte s realitou. Prostredníctvom asistovanej manipulácie a úpravy prostredia sa žiakovi umožňujú skúsenosti s textúrami, tvarmi a kauzálnymi vzťahmi, ako je napríklad uvedomenie si, že vlastný pohyb môže vyvolať reakciu okolia.

Podpora v sebaobslužných a hygienických činnostiach je realizovaná s maximálnym ohľadom na dôstojnosť žiaka a jeho pohodlie. Napriek potrebe nepretržitého dohľadu je vzdelávací potenciál týchto žiakov prítomný v každom malom pokroku, v pozitívnej zmene nálady či v upevnení elementárnych návykov. Inkluzívne vedenie v tomto kontexte znamená vytvárať žiakovi podmienky na zmysluplný život, v ktorom je jeho existencia prijímaná s rešpektom k jeho jedinečnému spôsobu vnímania reality.

2.2 Východiská vzdelávania žiakov

Školský zákon definuje žiaka s ťažkým mentálnym postihnutím ako žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, so zdravotným postihnutím. Žiakom, ktorým zdravotný stav neumožňuje pravidelne sa zúčastniť vzdelávania, môže byť povolený osobitný spôsob plnenia povinnej školskej dochádzky – individuálne vzdelávanie.

U žiakov oslobodených od povinnosti dochádzať do školy je možné neposkytovať vzdelávanie (ak to neumožňuje ich zdravotný stav) až do pominutia dôvodov. K tomuto rozhodnutiu je potrebné písomné odporúčenie lekára a zariadenia poradenstva a prevencie.

Žiaci s ťažkým alebo hlbokým stupňom MP sa vzdelávajú podľa rámcového učebného plánu pre žiakov so stredným, ťažkým a hlbokým stupňom mentálneho postihnutia, žiakov so stredným, ťažkým a hlbokým stupňom MP v kombinácii s iným zdravotným znevýhodnením (pod číslom 7.4).

Vzdelávacie oblasti sa v prílohe Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie 2023 s názvom Obsah výchovy a vzdelávania pre žiakov so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia a žiakov so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia v kombinácii s iným zdravotným znevýhodnením členia na komponenty. Ich názvoslovie a členenie je odlišné od vzdelávacích oblastí v ostatných prílohách Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie 2023 pre žiakov, ktorí naplňajú ciele výchovy a vzdelávania podľa rámcových učebných plánov 7.1 až 7.3 Štátneho vzdelávacieho programu pre základné vzdelávanie.

Výchovno-vzdelávací proces sa u žiakov s ťažkým alebo hlbokým stupňom MP vnútorne člení na vzdelávacu a relaxačnú časť, pričom vzdelávacia časť sa zameriava na cieľavedomý rozvoj zručností a relaxačná časť zabezpečuje nevyhnutnú regeneráciu, zníženie svalového aj psychického napätia a senzorickú saturáciu. Organizačnou prioritou je uplatňovanie blokového vyučovania, ktoré umožňuje plynule nadväzovať na biorytmus žiaka.

Dĺžka vzdelávania sa prispôsobuje individuálnym možnostiam žiakov a vyučovacie hodiny sa delia do kratších časových úsekov. Vzdelávací čas žiaka je maximálne 20 hodín týždenne.

V triede pre žiakov s ťažkým alebo hlbokým stupňom MP sa, ak je to potrebné, výchova a vzdelávanie uskutočňuje za spolupráce týchto odborníkov: pedagóg, pedagogický asistent, školský logopéd, pomocný zdravotnícky personál, rehabilitačný pracovník/fyzioterapeut.

Na plnenie cieľov primárneho vzdelávania je potrebná určitá miera materiálno-technického a priestorového zabezpečenia. Patrí sem okrem iného aj špeciálne vybavená relaxačná miestnosť, miestnosť pre terapiu Snoezelen, individuálne prispôsobená počítačová miestnosť, rehabilitačná miestnosť.

2.3 Špecifické postupy, ktorými sa dopĺňa obsah

Postupy, ktorými sa dopĺňa obsah vzdelávania žiakov s ťažkým stupňom MP sú zamerané na:

- Komunikačnú schopnosť
- Zmyslovú percepciu a interakciu s prostredím
- Participatívnu sebaobsluhu a sociálnu inklúziu
- Bazálnu motoriku a elementárne zručnosti.

2.3.1 Komunikačná schopnosť

Komunikačné schopnosti žiakov s ťažkým a hlbokým stupňom MP sú ovplyvnené ich celkovým kognitívnym vývinom, čo sa prejavuje v rôznych aspektoch reči a interakcie. Prejavujú sa u nich slabé komunikačné signály: vokalizácia, pohľad, reč tela, zmeny výrazu tváre alebo svalového tonusu.

U niektorých jednotlivcov je komunikácia len reflexná, reagujú na vonkajšie okolie reflexne a nemajú o ňom povedomie.

- Žiaci s ťažkým a hlbokým stupňom MP majú výrazne limitované komunikačné schopnosti.
- Verbálna komunikácia je buď úplne absentujúca alebo veľmi jednoduchá, na bazálnej úrovni. Dôraz sa kladie na alternatívnu a augmentatívnu komunikáciu (AAK).
- Majú problémy s nadväzovaním a udržiavaním konverzácie, konverzáciu nenadväzujú.
- V komunikácii sa môžu objaviť echolálie (opakovanie slov alebo fráz, ktoré počuli).
- Potrebujú vizuálnu podporu, vizuálne pomôcky (obrázky, gestá, demonštrácie), ktoré môžu výrazne zlepšiť ich porozumenie a vyjadrovacie schopnosti.

- Sociálne aspekty komunikácie sú u nich narušené, majú ťažkosti s pochopením jednoduchých neverbálnych signálov (mimika, gestá), s udržiavaním očného kontaktu alebo s adekvátnou reakciou v sociálnych situáciách.

Podpora komunikačnej schopnosti je jedným zo základov pre celé vzdelávanie a výchovu žiakov s ťažkým a hlbokým stupňom mentálneho postihnutia. Vytvorenie a budovanie komunikačných kanálov týchto žiakov je základom pre vzťah s pedagógom, pre komunikačné učenie, pre orientáciu v aktivite, pre vnímanie sociálneho sveta a pre rozvoj funkčnej komunikácie (aj neverbálnej).

Pedagóg je kľúčovým partnerom, ktorý:

- citlivo pozoruje a interpretuje neverbálne signály žiaka;
- reaguje na každý pokus o akúkoľvek komunikáciu;
- vytvára predvídateľné rituály;
- používa viaczmyslové podnety;
- podporuje nápodobu jednoduchých pohybov a zvukov;
- rešpektuje individuálne limity žiaka;
- dokumentuje prejavy a sleduje pokrok.

Aj krátky, nestály kontakt žiaka s okolím je pre nich významným pokrokom v komunikácii. Pri organizácii podmienok výchovy a vzdelávania týchto žiakov je potrebné postupovať výhradne v súlade s ich individuálnymi potrebami, rešpektovať výsledky psychologickkej, špeciálno-pedagogickkej či medicínskej diagnostiky a spolupracovať so zákonnými zástupcami, pedagogickými a odbornými zamestnancami a príslušným zariadením poradenstva a prevencie.

Rozvíjané schopnosti v komunikačnej oblasti:

- Prejavovanie súhlasu, nesúhlasu, spokojnosti alebo pocitu nepohody prostredníctvom individuálne špecifických komunikačných signálov, výrazu tváre a hlasových prejavov.
- Nadväzovanie a udržiavanie krátkodobého očného, sluchového alebo dotykového kontaktu počas riadenej spoločnej aktivity s pedagógom.
- Zachytávanie a spracovávanie zmyslových podnetov s využitím programov bazálnej stimulácie a viaczmyslového vnímania.

- Signalizovanie potreby zmeny polohy, odpočinku alebo saturácie biologických potrieb vlastným, individuálne prispôsobeným spôsobom.
- Vstupovanie do riadených interakcií prostredníctvom nápodoby jednoduchých pohybov alebo zvukov v rámci individuálnych limitov.

U žiakov s ťažkým a hlbokým stupňom MP je schopnosť vyjadriť svoje preferencie, pocity a potreby, prejavovanie súhlasu, nesúhlasu, spokojnosti alebo pocitu nepohody prostredníctvom individuálne špecifických komunikačných signálov, výrazu tváre a hlasových prejavov zásadná pre:

- Kvalitu života – možnosť ovplyvniť svoje okolie.
- Dôstojnosť – byť vypočutý a rešpektovaný.
- Bezpečnosť – vedieť vyjadriť bolesť, strach, nepohodu.
- Učenie – nemôžeme učiť, ak nevieme, čo dieťa cíti.
- Zníženie problémového správania – ak dokážu komunikovať vhodne.

2.3.2 Zmyslová percepcia a interakcia s prostredím

Zmyslová percepcia sprostredkováva kognitívnu skúsenosť, ktorá je podstatná pre aktívne učenie a rozvoj pozornosti u jednotlivcov s ťažkým a hlbokým MP. Vnímanie umožňuje základnú orientáciu v prostredí alebo v aktuálnej situácii. Zmyslové vnímanie je proces, ktorým sú privádzané informácie z okolia prostredníctvom zmyslových orgánov a dostredivých dráh do centrálnej nervovej sústavy.

Vnímanie je ovplyvnené dosiahnutou úrovňou rozumových schopností. Môžu ho ovplyvňovať aj aktuálne potreby, ktoré by človeka mohli uspokojovať. Percepciu môže ovplyvniť aj emočné ladenie alebo citová skúsenosť. V tomto chápaní existujú základné potreby jednotlivcov s viacnásobným postihnutím, ktoré je nutné pri vnímaní, edukácii a intervencii rešpektovať.

Ide o potrebu zamedzenia hladu, smädu a bolesti; potrebu podnetov, zmeny a pohybu; potrebu istoty a stability, ktoré definujú spoľahlivosť vzťahov; potrebu väzby, nehy a vedomia byť prijatý; potrebu uznania a sebaúcty; potrebu nezávislosti, samostatnosti a sebaurčenia.

U žiakov s ťažkým alebo hlbokým stupňom MP je potrebné:

- cielene reagovať na zrakové, sluchové, hmatové podnety a vnímanie polohy sprostredkované využitím špecifických stimulačných pomôcok a metód;

- využívať rehabilitačné, polohovacie a fixačné zariadenia na stabilizáciu telesných funkcií a zlepšenie zorného poľa žiakov;
- používanie kompenzačných a stimulačných prostriedkov podľa individuálnych možností, napr. vibračné pomôcky, svetelné panely, Snoezelen prvky na aktiváciu zmyslového vnímania;
- pri výrazne obmedzených lokomočných schopnostiach využívať polohovanie ako prostriedok na získanie novej perspektívy vnímania okolitého priestoru a sociálnych objektov;
- vnímať prejavy záujmu alebo útlmu pri vystavení rôznym senzorickým kvalitám – teplo, chlad, vibrácia, svetelný vnem ako základný prejav kognitívnej reaktivity.

Zmyslová percepcia a interakcia s prostredím je jedným zo základných pilierov rozvoja žiaka s ťažkým mentálnym postihnutím, ktorého cieľom je nadviazanie kontaktu s okolím a aktivácia zmyslových funkcií.

Úrovne zmyslovej percepcie a interakcie s prostredím

- Zmyslová stimulácia a fixácia (najnižšia úroveň):
- Reagovať na bazálne podnety (svetlo, zvuk, dotyk).
- Fixovať zrak na blízky predmet alebo osobu.
- Lokalizovať zdroj zvuku.
- Akceptovať dotyk rôznych materiálov (terapia dotykom, bazálna stimulácia).

Zmyslové rozlišovanie a zámerná interakcia:

- Rozlíšiť základné zmyslové kvality (teplo/chlad, ticho/zvuk, svetlo/tma).
- Zámerné uchopiť alebo ukázať na predmet.
- Reagovať na zmenu v prostredí (napr. na príchod učiteľa/asistenta).
- Používať zmysly na preskúmanie vlastného tela a blízkeho okolia.

Funkčná interakcia s prostredím (najvyššia úroveň):

- Ovládať jednoduché pomôcky pre zmyslovú aktiváciu (napr. stlačiť spínač pre svetelný efekt).
- Komunikovať základné potreby prostredníctvom zmyslového vnemu (napr. podanie predmetu).

- Orientovať sa v známom prostredí triedy/domova s pomocou.
- Prejavovať záujem o aktívne zapojenie do zmyslových hier.

Postupy a činnosti podpory zmyslovej percepcie

Zraková percepcia:

- vnímanie farieb, tvarov, veľkostí a kontrastov;
- rozlišovanie predmetov podľa vizuálnych znakov;
- sledovanie pohybu predmetu v priestore;
- orientovanie sa v jednoduchom vizuálnom poli (trieda, pracovný priestor);
- identifikovanie známych predmetov a symbolov.

Sluchová percepcia:

- rozlišovanie zvukov z prostredia (hlas, hudba, zvuky predmetov);
- reagovanie na zvukové signály (začiatok/koniec činnosti);
- rozpoznávanie hlasitosti (tiché – hlasné);
- lokalizovanie zdroja zvuku.

Hmatová percepcia:

- skúmanie predmetov pomocou hmatu;
- rozlišovanie povrchov (hladký, drsný, mäkký, tvrdý);
- vnímanie tvaru, veľkosti a materiálu predmetov;
- reagovanie na teplotné podnety (teplé – studené);
- používanie hmatu pri orientácii a manipulácii.

Čuchová a chuťová percepcia:

- rozlišovanie príjemných a nepríjemných vôní;
- identifikovanie známych vôní (jedlo, príroda, hygienické potreby);
- rozpoznávanie základných chutí (sladká, slaná, kyslá, horká);
- vyjadrovanie preferencií pri ochutnávaní;
- bezpečné skúmanie potravín a materiálov.

Interakcia s prostredím:

- orientovanie sa v známom prostredí (trieda, chodba, školský dvor);
- reagovanie na zmeny v prostredí (svetlo, zvuk, teplota, pohyb);

- manipulovanie s predmetmi v okolí (hračky, pomôcky, prírodniny);
- zapájanie sa do senzorických aktivít (piesok, voda, textúry);
- skúmanie prírodného prostredia pomocou zmyslov (listy, kamene, voda, vietor);
- bezpečné správanie v prostredí školy a prírody.

Kognitívne a funkčné zručnosti:

- spájanie zmyslových podnetov s činnosťou alebo predmetom;
- vytváranie jednoduchých asociácií (vôňa = jedlo, zvuk = aktivita);
- rozvíjanie pozornosti na jeden podnet;
- rozlišovanie známych a neznámych podnetov;
- triedenie predmetov podľa zmyslových vlastností.

Sociálna interakcia a komunikácia:

- reagovanie na zmyslové podnety prichádzajúce od iných osôb (hlas, dotyk);
- vyjadrovanie súhlasu/nesúhlasu pri senzorických aktivitách;
- napodobňovanie jednoduchých činností učiteľa alebo spolužiaka;
- používanie zmyslov pri komunikácii (ukázanie, dotyk, pohľad).

2.3.3 Participatívna sebaobsluha a sociálna inklúzia

Participatívna sebaobsluha u týchto žiakov predstavuje kľúč k ich sociálnej inklúzii. Ide o prístup, kde jednotlivec nie je len pasívnym prijímateľom starostlivosti, v rámci svojich možností sa aktívne podieľa na každodenných úkonoch, čo posilňuje jeho autonómiu a pocit vlastnej hodnoty. Slúži na zvyšovanie kvality ich života, podporu nezávislosti a zmenu spoločenského vnímania.

Ciele

- Dosiahnuť spoluprácu a participáciu – žiak počas úkonov (obliekanie, kŕmenie, hygiena) neostane pasívnym, ale reaguje na podnety a spolupracuje s dospelou osobou.
- Reagovať na výzvu – žiak na výzvu inej osoby reaguje pohybom alebo gestom, čo uľahčuje proces sebaobsluhy.
- Zlepšiť zručnosti pri manipulácii s príborom (lyžica, neskôr vidlička a nôž podľa schopností) a pohárom.

- Vybudovať návyky správneho sedenia pri stole, používania taniera a udržiavania čistoty počas jedla.
- Naučiť žiaka spolupracovať pri činnostiach osobnej hygieny.
- Naučiť ukladať si osobné veci a školské pomôcky na určené miesto (do tašky, do skrinky).
- Zapojiť sa do drobných prác.
- Vybudovať sociálnu vnímavosť.
- Vytvoriť alternatívne a augmentatívne formy komunikácie (gestá, obrázky, piktogramy), ktoré mu umožňujú vyjadriť potreby a nadviazať kontakt s inými ľuďmi.
- Naučiť sa primerane reagovať na bežné sociálne situácie v rámci možností.
- Zapájať sa do spoločných aktivít školy a komunity (oslavy, výlety, tvorivé dielne), aby sa necítil vyčlenený.
- Posilňovať vedomie vlastnej identity a hodnoty v rámci skupiny, čo prispieva k celkovému osobnostnému rozvoju.

Činnosti a postupy

Stolovanie a pitný režim:

- tolerovanie fyzickej blízkosti pri jedení a otváranie úst na podnet;
- pridržanie pohára oboma rukami, snaha udržať lyžicu pri naberaní s dopomocou („ruka v ruke“);
- samostatné pitie z pohára (aj s náustkom), odnášanie použitého riadu na určené miesto.

Osobná hygiena:

- tolerovanie kontaktu s vodou, mydlom a uterákom bez obranných reakcií;
- aktívne trenie dlaní pri umývaní, snaha o utretie tváre uterákom po navedení;
- samostatné umytie rúk po použití toalety, signalizácia potreby (gestom, obrázkom) a pokus o čistenie zubov.

Obliekanie a vyzliekanie:

- uvoľnenie svalového napätia pri prevliekaní rúk cez rukávy alebo nôh do nohavíc;
- aktívne vystretie ruky/nohy pri obliekaní, sťahovanie čiapky alebo ponožiek;
- rozopínanie suchého zipsu na obuvi, snaha o navlečenie voľného trička.

Starostlivosť o priestor:

- vnímanie zmeny prostredia (upratané vs. rozhádzané hračky);
- uchopenie predmetu a jeho vhoďenie do koša/krabice na pokyn;
- odloženie vlastnej školskej tašky do skrinky alebo pomoc pri utieraní stola po výtvarnej činnosti.

Sociálna inklúzia:

- reagovanie na prítomnosť iných osôb (pohľad, úsmev, upokojenie, zvýšená pozornosť);
- vytváranie jednoduchého kontaktu podľa možností žiaka (pohľad, natiahnutie ruky, priblíženie sa);
- tolerovanie blízkosti iných osôb v spoločnom priestore;
- reagovanie na známe osoby odlišne ako na neznáme.

Komunikácia v sociálnych situáciách:

- vyjadrovanie potrieb a emócií dostupným spôsobom (hlasové prejavy, gestá, mimika, predmety, obrázky);
- reagovanie na jednoduché pokyny (zastav sa, poď, sadni si);
- používanie alternatívnych komunikačných pomôcok (piktogramy, predmety, signály).

Spolupráca a začlenenie do skupiny:

- tolerovanie spoločného priestoru a spoločných pomôcok;
- spolupracovanie s ostatnými pri jednoduchých činnostiach (spoločné držanie predmetu, zapojenie sa do rituálu);

Inklúzia v školskom prostredí:

- orientovanie sa v známom prostredí s podporou (trieda, chodba, jedáleň, dvor);
- bezpečné správanie sa počas presunov s asistenciou;
- reagovanie na nové situácie v škole (nový predmet, nová osoba, zmena prostredia).

Sociálne a emočné kompetencie:

- rozpoznávanie základných emócií u seba (pohoda, nepohoda, radosť, strach);
- reagovanie na emócie iných (upokojenie, zvedavosť, odvrátenie sa);
- učenie sa jednoduchým stratégiám upokojenia (predmet, dotyk, rutina);

Inklúzia v širšom sociálnom prostredí:

- reagovanie na pravidlá verejného priestoru (čakanie, presun, zastavenie);
- zúčastnenie sa na komunitných aktivitách podľa možností (návšteva knižnice, kultúrne podujatie);
- budovanie pozitívnych skúseností mimo školy.

Podpora samostatnosti v sociálnych situáciách:

- rozpoznávanie známych osôb a prostredí;
- dodržiavanie jednoduchých rutín (príchod, odchod, jedlo, odpočinok);
- zapojenie do sociálnych aktivít s asistenciou (priniesť predmet, podať predmet, zapojiť sa do rituálu);
- preberanie primeranej zodpovednosti za svoje veci s podporou (odloženie hračky, uloženie pomôcky).

Sebaobsluha ako súčasť sociálnej inklúzie:

- spolupodieľanie sa na hygienických úkonoch (umývanie rúk, utieranie, čistenie);
- zúčastňovanie sa na stravovaní v skupine (sedieť pri stole, prijímať jedlo, používať pomôcky);
- spolupodieľanie sa na jednoduchých triednych úlohách (upratanie predmetu, vloženie veci do košíka);
- rozvíjanie pocitu spolupatričnosti cez rutiny a spoločné činnosti.

2.3.4 Bazálna motorika a elementárne zručnosti

Vzdelávanie v tejto oblasti je zamerané na podporu základných telesných funkcií, zmyslového vnímania, orientácie vo vlastnom tele a na rozvoj najjednoduchších pohybových a manipulačných reakcií.

Ide o oblasť, ktorá je úzko prepojená s bazálnou stimuláciou, polohovaním, senzorickým vnímaním a podporou neverbálnej komunikácie.

Osobitosti vzdelávania u týchto žiakov v oblasti bazálnej motoriky a elementárnych zručností sú súčasťou vzdelávacích oblasti ako sú človek a svet práce, zdravie a pohyb, no prestupujú do celého vzdelávania žiaka. Nie je možné ich vyčleniť do jednej vzdelávacej oblasti.

Žiaci s ťažkým a hlbokým stupňom MP majú v elementárnych zručnostiach výrazné obmedzenia, ktoré vychádzajú z ich mentálnej úrovne a z ďalších zdravotných obmedzení:

- majú výrazne obmedzené motorické schopnosti (spasticita, hypotónia, obmedzený rozsah pohybu);
- reagujú na podnety pomaly, krátkodobo alebo nepravidelne;
- potrebujú celotelovú podporu pri zmene polohy a pohybe;
- ich motorické prejavy sú často reflexné, mimovoľné alebo veľmi jemné;
- zmyslové spracovanie je výrazne oslabené – reagujú najmä na silné, rytmické, pomalé a predvídateľné podnety;
- pohyb je úzko prepojený s emocionálnou reakciou (napätie, uvoľnenie, zmena dýchania);
- potrebujú stabilné, bezpečné prostredie a opakované rituály.

Bazálna motorika

Ciele

- Stimulovať základné pohybové reakcie (otočenie hlavy, pohyb ruky, zmena napätia).
- Realizovať orientáciu v polohe tela (na chrbte, na boku, v sede).
- Učiť základné motorické úkony (uchopenie, uvoľnenie, natiahnutie).
- Zlepšiť svalový tonus a podporiť uvoľnenie svalstva.
- Udržať rovnováhu a stabilitu v dostupných polohách.
- Naučiť žiaka koordinovať oko–ruky na elementárnej úrovni.

Postupy a činnosti stimulácie bazálnej motoriky:

- polohovanie na chrbte, boku, bruchu;
- polohovanie v „hniezde“ pre pocit bezpečia;
- nácvik tolerancie na zmenu polohy;
- stimulácia vestibulárneho systému (jemné hojdanie, kolísanie).

Stimulácia pohybu:

- podpora spontánnych pohybov končatín;
- jemné vedenie ruky pri dotyku predmetu;
- nácvik otáčania hlavy za zvukom alebo svetlom;
- podpora uvoľnenia svalového napätia (hlboký tlak, masáže).

Zmyslová stimulácia:

- dotykové podnety (mäkké, drsné, teplé, chladné materiály);
- vizuálne podnety (svetlo, kontrastné predmety);
- sluchové podnety (jemné zvuky, hlas pedagóga);
- proprioceptívne podnety (záťažové vankúše, tlakové objatia).

Elementárne zručnosti

Ciele

- Trénovať základné manipulačné reakcie (dotyk predmetu, posun, uchopenie).
- Nacvičiť základné sebaobslužné reakcie (otvorenie úst pri kŕmení, tolerancia dotyku pri hygiene).
- Naučiť žiaka základné pracovné návyky (tolerancia na aktivitu, krátke zapojenie).
- Trénovať predkomunikačné zručnosti (otočenie hlavy, vokalizácia, pohľad).
- Prejaviť záujem o predmety a prostredie.

Postupy a činnosti podpory rozvoja elementárnych zručností

Manipulačné zručnosti:

- dotyk predmetu rukou alebo prstami;
- posun predmetu po stole;
- uchopenie predmetu s podporou;
- uvoľnenie predmetu z ruky;
- sledovanie pohybu predmetu očami.

Sebaobslužné elementárne zručnosti:

- tolerancia na dotyk pri hygiene;
- spolupráca pri kŕmení (otvorenie úst, otočenie hlavy);
- tolerancia na obliekanie a vyzliekanie;
- reakcia na rutinné úkony (umývanie rúk, utieranie tváre).

Motorické zručnosti a návyky:

- tréning na krátkodobé zapojenie sa do aktivity (dve až desať sekúnd);
- tolerovanie prítomnosti pomôcok v blízkosti žiaka;
- nacvičovanie pozitívnej reakcie na začiatok a koniec aktivity;

- nacvičovanie jednoduchých rituálov, s ktorými sa žiak stretáva počas dňa (pozdrav, dotykový signál, zvukový signál).

Predkomunikačné zručnosti:

- nacvičovanie otočenia hlavy smerom ku komunikačnému partnerovi;
- zameranie krátkeho pohľadu na osobu, pomôcku, situáciu;
- prejavenie zmeny mimiky alebo dýchania ako signál komunikačného zámeru.

2.4. Metódy a postupy vo výchove a vzdelávaní

Žiaci s ťažkým a hlbokým stupňom MP potrebujú pri vzdelávaní didaktické metódy, ktoré sú názorné, praktické, multisenzorické a vysoko individualizované. Ich učenie je založené na konkrétnych skúsenostiach, opakovaní a postupnom budovaní jednoduchých zručností.

U týchto žiakov využívame na sprostredkovanie informácií špeciálne výchovno-vzdelávacie metódy (Vašek, 1999):

- metóda viacnásobného opakovania informácie (opakovanie učiva viackrát v rôznych intervaloch pre pochopenie informácie a vytvorenie pamäťovej stopy);
- metóda nadmerného zvýraznenia informácie (individuálne prispôsobenie intenzity sprostredkovania informácie na uľahčenie jej príjmu, napr. farebný kontrast predmet a pozadie);
- metóda multisenzorického sprostredkovania informácie (prijímanie informácie prostredníctvom viacerých zmyslov – hmatového, zrakového, sluchového a kinestetického vnímania);
- metóda optimálneho kódovania informácie (zloženie informácie zo znakov a grafém tak, aby sa dali čo najľahšie rozriešiť);
- metóda sprostredkovania informácie náhradnými komunikačnými systémami (pri absencii hovorenej reči, napr. augmentatívna a alternatívna komunikácia);
- metóda intenzívnej motivácie (vyvolanie čo najväčšej motivácie pre žiadané aktivity);
- metóda algoritmizácie vzdelávacieho obsahu (rozloženie učiva do menších častí v logickej následnosti);
- metóda zapojenia kompenzačných technických prostriedkov (závisia od druhu a stupňa postihnutia);

- metóda postupnej symbolizácie (od reálnych predmetov cez ich zmenšenie k obrazom – symbolom);
- metóda zapojenia náhradných kanálov (pri absencii niektorého zmyslového kanála);
- metóda pozitívnej psychickej tonizácie (vytvorenie psychickej pohody pre žiaka);
- metóda využívania inštrukčných médií (podanie učiva prostredníctvom textových, optických, akustických, plastických, akusticko-vizuálnych inštrukčných médií);
- metóda aplikácie individuálnych edukačných programov.

2.4.1 Metódy a postupy v oblasti komunikácie

Schopnosť nadviazať a udržať očný, sluchový alebo dotykový kontakt je u týchto žiakov často krátkodobá, nestála a závislá od podpory pedagóga. Akýkoľvek kontakt je pre nich základným prostriedkom komunikácie, orientácie a nadväzovania vzťahu. Pozorovanie a identifikácia individuálnych signálov žiaka s ťažkým a hlbokým stupňom MP. Každý žiak má svoj "jazyk". Žiaci s ťažkým a hlbokým stupňom MP často nemajú konvenčné komunikačné signály (áno/nie kývnutie, slová). Používajú špecifické signály – správanie špecifické len pre nich.

Kľúčové oblasti na pozorovanie žiaka v oblasti komunikácie:

Tvár a mimika:

- oči – rozšírenie/zúženie zreníc, smer pohľadu, žmurkanie;
- ústa – úsmev/grimasa, otvorené/zatvorené, hryzenie pier;
- čelo – vrásky, vztýčenie obočia;
- celkový výraz – uvoľnený/napätý.

Telo a motorika:

- svalové napätie – relaxácia vs. stuhnutie.

Pedagóg pri vzdelávaní a identifikácii komunikačných signálov žiaka uplatňuje nasledujúce pravidlá:

- citlivo pozoruje a interpretuje signály;
- reaguje na každý pokus o komunikáciu;
- vytvára predvídateľné rituály;
- používa viacmyslové podnety;
- podporuje nápodobu jednoduchých pohybov a zvukov;

- rešpektuje individuálne limity žiaka;
- dokumentuje prejavy a sleduje pokrok;
- pozoruje pohyby rúk – mávanie, trasenie, tieskanie, úder;
- pozoruje pohyby nohy – kopanie, napínanie;
- sleduje držanie tela – priblíženie/vzdďaľovanie, otočenie;
- sleduje dýchanie – rýchle/pomalé, pravidelné/nepravidelné.

Hlavné pravidlá a postup pre upevnenie súhlasu u žiaka:

- Protichodné výbery – žiakovi ponúkať na výber skutočné veci: 1 obľúbenú + 1 neželanú vec (nie dve obľúbené veci).
- Okamžitá odozva – žiakovi dať vec hneď po signáli (max. dve sekundy).
- Konzistentnosť – vždy akceptovať rovnaký signál žiaka.
- Často cvičiť – so žiakom nacvičovať viackrát denne.
- Prirodzené situácie – nacvičovať prejavy nie len počas vyučovacej hodiny v škole, ale celý deň.
- Zdieľaná radosť – nadšenie dospelého (pedagóga, rodiča...) posilní učenie žiaka.

Tabuľka 16 Príklady prejavov súhlas / "áno" / chcem

Signál	Popis	Kontext
Pohľad	Sústredeným pohľadom sleduje predmet tri a viac sekúnd.	Pri výbere medzi dvomi možnosťami.
Smerovanie tela	Žiak nakloní trup smerom k predmetu/osobe.	Keď je predmet na dosah.
Otvorenie úst	Otvorí ústa, keď mu k nim približujeme lyžicu.	Len pri jedle.
Úsmev	Jemné zdvihnutie kútikov úst.	Pri obľúbených aktivitách žiaka.
Zvuk "aaaa"	Dlhý, mierny tón.	Pri spokojnosti.
Uvoľnenie svalov	Celé telo sa uvoľní, klesne napätie.	Po stresovej situácii.
Stiahnutie ruky k telu	Pritisne ponúknutý predmet k sebe.	Chce si ponechať vec.

Etické pravidlá a postup pri prejavovaní nesúhlasu „nie“.

- Rešpektovať žiakove „nie“ (okrem nevyhnutných úkonov typu lekár, hygiena).
- Nepresviedčať žiaka, ak povedal „nie“, neponúkať znova hneď to isté.
- Nacvičovať pravidelne – občas ponúknuť niečo, čo určite odmietne (napr. prázdnu lyžicu), čím sa overí sa, že chápe signál.
- Všetci pedagogickí aj odborní zamestnanci musia rešpektovať žiakove „nie“.
- Zdokumentovať, zaznamenať, keď žiak prejavil odmietnutie.

Tabuľka 17 Príklady prejavov nesúhlas/ nie/nechcem

Signál	Popis	Kontext
Odvracanie hlavy	Otočí hlavu na stranu (vľavo alebo vpravo).	Odmietnutie pri ponuke jedla, predmetu.
Zatváranie úst	Pevne stlačí pery.	Odmietnutie jedla.
Odtlačenie rukou	Odstrčí ruku dospelého alebo predmet.	Aktívne odmietnutie
Stuhnutie tela	Celé telo stuhne, napätie.	Pri neželanej aktivite.
Škrípanie zubami	Počuteľné škrípanie.	Silné odmietnutie.
Zavretie očí	Na viac než 5 sekúnd (nie spánok).	Vyhýbanie/odmietnutie situácie.
Stonanie "mmmm"	Hĺbkový, nepríjemný tón.	Nesúhlas, nespokojnosť.

Tabuľka 18 Príklady prejavov spokojnosť/pohoda/radosť

Signál	Popis	Kontext
Úsmev + výskanie	Úsmev sprevádzaný vysokým "ííí".	Najvyššia spokojnosť žiaka.
Tlieskanie rukami	Rytmické plieskanie dlane o dlaň.	Pri obľúbenej hudbe, činnosti.
Kývanie nohou	Jemné hojdanie nohy (nie kopanie).	Pri relaxácii, klúde, pokoji.
Hľadanie očného kontaktu	Aktívne sa díva na dospelého.	Chce zdieľať radosť.
Uvoľnená tvár	Žiadne vrásky, jemné rysy.	Všeobecná pohoda žiaka.
Priblíženie sa	Sám sa posúva k osobe/aktivite.	Aktívny záujem o činnosť.
Stonanie "mmmm"	Hlboký, nepríjemný tón.	Nesúhlas, nespokojnosť.

Tabuľka 19 Príklady prejavov nepohoda/bolest'/stres/strach

Signál	Popis	Kontext
Kričanie	Hlasný, dlhý výkrik žiaka.	Akútna nepohoda/bolest'.
Trasenie celým telom	Nekontrolované chvenie žiaka.	Silný stres/strach.
Bitie hlavou	Úder hlavou o stôl/stenu....	Extrémna frustrácia/bolest'.
Schúlenie	Stiahnutie do seba, fetálna poloha žiaka.	Vyhýbanie sa, prejav strachu u žiaka.
Rýchle dýchanie	Zrýchlený, plytký dych.	Úzkosť, bolest'.
Grimasa bolesti	Stiahnuté obočie, stlačené oči, otvorené ústa.	Bolest'.
Potenie	Studený pot, vlhké dlane u žiaka.	Stres, nepohodlie.
Vrčanie	Hlboký, hrozivý zvuk "rrrrr".	Varovanie pred agresiou žiaka.
Stonanie "mmmm"	Hlboký nepríjemný tón.	Nesúhlas, nespokojnosť.

Senzorický profil – prevencia nepohody

Tabuľka 20 Prehľad, čo spôsobuje pohodu vs. nepohodu – príklad.

Zmyslové vnímanie	Spokojnosť	Nepohoda
Zrak	Tlmené svetlo, modré farby, bubliny.	Ostré svetlo, červená, žltá farba, blikanie.
Sluch	Tichá klasická hudba, spev mamy, ticho.	Hluk, siréna, detský krik, zvonenie
Dotyk	Jemné hladkanie, teplá prikrývka, mierny tlak.	Ľahké šklbnutie, studená voda, šteklenie.
Čuch	Vôňa levandule, vanilka...	Prenikavejšie čistiace prostriedky, ostrá vôňa kvetov, parfumu...
Chuť	Sladké, krémové (jogurt, kašička).	Kyslé, horké, hrubé kúsky jedla.

Zmyslové vnímanie	Spokojnosť	Nepohoda
Vestibulárny aparát	Jemné hojdanie, ležanie.	Rýchle otáčanie, zdvíhanie.
Propriocepcia	Silný tlak, objatie, záťažová deka.	Nedostatok opory, voľné zavesenie v priestore.
Stonanie "mmmm"	Hlboký, nepríjemný tón.	Nesúhlas, nespokojnosť.

Poznámka: Vlastná úprava autora

Predpoklad kompetencie komunikovať

Vždy je potrebné predpokladať, že žiak:

- rozumie viac, než dokáže vyjadriť;
- má svoje preferencie a city;
- jeho signály sú zámerné (aj keď možno nie sú zreteľné);
- je schopný sa učiť (svojim tempom);

Nadväzovanie a udržiavanie krátkodobého očného, sluchového alebo dotykového kontaktu komunikačnej oblasti počas riadenej spoločnej aktivity s pedagógom.

Očný kontakt – osobitosti a podpora

Osobitosti:

- očný kontakt býva krátkodobý, prerušovaný alebo úplne chýba;
- žiak môže reagovať spomaleným otočením hlavy, nie priamym pohľadom;
- niektorí žiaci sa vyhýbajú pohľadu pre senzorické preťaženie;
- očný kontakt môže byť nahradený fixovaním predmetu, nie osoby.

Podpora pedagóga:

- pracovať v blízkej vzdialenosti, v úrovni očí žiaka;
- používať výraznú mimiku, pomalé pohyby a jasné vizuálne podnety;
- využívať kontrastné predmety alebo svetelné hračky na upútanie pozornosti;
- rešpektovať, ak žiak očný kontakt neudrží – nenútiť, netlačiť;
- oceňovať aj krátke záblesky kontaktu.

Sluchový kontakt – osobitosti a podpora

Osobitosti:

- žiak reaguje na zvuk oneskorene alebo len na určité typy zvukov;
- môže preferovať hlas pedagóga, rytmické zvuky alebo známe melódie;
- sluchová pozornosť je často krátka a ľahko narušiteľná;
- niektorí žiaci môžu byť hypersenzitívni – zvuky ich rušia alebo stresujú.

Podpora pedagóga:

- používať jemný, zrozumiteľný, pomalý hlas;
- pracovať s opakovateľnými zvukmi (ťukanie, šušťanie, zvonček);
- využívať melódiu reči, rytmus, piesne;
- minimalizovať rušivé zvuky v prostredí;
- reagovať na každý náznak otočenia hlavy či zastavenia pohybu ako na komunikačný signál.

Dotykový kontakt – osobitosti a podpora

Osobitosti:

- dotyk môže byť pre žiaka kľúčovým komunikačným kanálom;
- niektorí žiaci dotyk vyhľadávajú, iní sa mu vyhýbajú;
- reakcie môžu byť jemné, ťažko postrehnuteľné (pohyb prstov, zmena svalového napätia);
- dotyk môže slúžiť ako upokojenie, motivácia alebo orientácia.

Podpora pedagóga:

- používať jemný, predvídateľný dotyk – najmä na ruke, ramene;
- vždy oznámiť dotyk hlasom alebo vizuálnym signálom;
- rešpektovať hranice žiaka – ak sa odťahuje, dotyk neprerušovať násilím;
- využívať dotyk pri spoločných aktivitách (držanie predmetu, vedenie ruky);
- sledovať reakcie žiaka – aj malé zmeny sú významné.

Pri využití dotykov v komunikácii je podstatná:

- kvalita dotykov – musí byť zreteľná a cielená, premyslená tak, aby si žiak dotyk uvedomil a bol ho schopný spracovať ako vnem;

- lokalita dotykov – väčšina žiakov s ťažkým mentálnym postihnutím problematicky vníma napr. dotyky v tvárovej časti;
- intenzita dotykov.

Neverbálna komunikácia žiaka

Môže sa prejavovať v troch hlavných oblastiach: potreba zmeny polohy, potreba odpočinku, potreba saturácie biologických potrieb (hlad, smäd, bolesť, nepohodlie, hygiena).

Neverbálna komunikácia – signalizácia potreby zmeny polohy – žiak môže signalizovať potrebu zmeny polohy veľmi jemnými alebo nepriamymi prejavmi, napríklad:

- nepokojné pohyby končatín, trhanie rukou alebo nohou;
- zmena svalového napätia (stuhnutie alebo uvoľnenie);
- grimasy, jemné zvukové prejavy, nepokojný dych;
- odvracanie hlavy, vyhýbanie sa kontaktu;
- krátkodobé zvýšenie motorickej aktivity alebo naopak jej utlmenie.

Podpora vo vzdelávacom procese:

- pravidelné polohovanie podľa individuálneho plánu žiaka;
- sledovanie jemných signálov nepohodlia;
- využívanie bazálnej stimulácie – polohovanie v „hniezde“ polohovanie na boku, polohovanie pre uvoľnenie;
- rešpektovanie individuálneho rytmu a režimu dňa žiaka;
- predvídateľné rituály pri zmene polohy (hlasový signál, dotyk, vizuálny podnet).

Neverbálna komunikácia – signalizácia potreby odpočinku – žiak môže signalizovať únavu alebo potrebu prestávky:

- znížením aktivity, spomalenými reakciami;
- zatváraním očí, odvracáním hlavy;
- zmenou dýchania (spomalenie, zrýchlenie);
- zníženou toleranciou na podnety (zvuk, svetlo, dotyk);
- zvýšenou dráždivosťou alebo plačom;
- stratou záujmu o aktivitu.

Podpora pedagóga:

- umožniť žiakovi krátke prestávky podľa potreby;
- vytvoriť pokojné, tlmené prostredie (Snoezelen, relaxačný kútik);
- využívať upokojujúce dotykové techniky (hlboký tlak, jemné masáže);
- rešpektovať individuálny rytmus bdenia a únavy;
- minimalizovať preťaženie zmyslových podnetov.

Neverbálna komunikácia – signalizácia biologických potrieb (hlad, smäd, bolesť, hygiena) –

žiak môže signalizovať biologické potreby veľmi rôznorodo:

- nepokoj, zmena mimiky, zvukové prejavy;
- odmietanie aktivity, odvracanie hlavy;
- zvýšené slinenie, vkladanie predmetov do úst;
- zmena farby pleti, napätie tela;
- plač, vokalizácia, grimasy bolesti;
- zmena dýchania alebo polohy tela.

Podpora pedagóga:

- pravidelný režim stravovania, pitia a hygieny;
- sledovanie individuálnych signálov nepohodlia;
- využívanie viaczmyslových podnetov na upokojenie (dotyk, hlas, svetlo);
- rešpektovanie reakcií žiaka pri manipulácii (prebaľovanie, kŕmenie);
- zdokumentovanie typických signálov žiaka v IVP.

Špeciálno-pedagogický zámer pedagóga pri nadväzovaní a udržiavaní kontaktu so žiakom

s ťažkým a hlbokým stupňom MP s komunikačným zámerom:

- pracovať pomaly, rytmicky, predvídateľne;
- vytvárať bezpečné, pokojné prostredie;
- používať jednoduché, opakované rituály (pozdrav, začiatok aktivity, ukončenie);
- rešpektovať tempo žiaka – neponáhľať sa;
- reagovať na každý komunikačný signál, aj veľmi jemný;
- podporovať vzťahovú väzbu – úsmev, hlas, dotyk, spoločné zameranie pozornosti.
- nadviazať kontakt akoukoľvek formou (zrak, sluch, dotyk);
- udržať pozornosť aspoň na krátky okamih;

- podporiť vzájomnú interakciu so žiakom – aj minimálnu;
- rozvíjať základné komunikačné signály;
- posilňovať pocit bezpečia a dôvery u žiaka.

2.4.2 Postupy podpory prijímania a spracovávania zmyslových podnetov

Žiaci s ťažkým alebo hlbokým stupňom MP majú výrazne obmedzené schopnosti v oblasti vnímania, spracovania a interpretácie zmyslových podnetov. Ich reakcie sú často pomalšie, nejednoznačné, veľmi jemné alebo nepravidelné.

Zmyslové podnety pre nich predstavujú základný spôsob, prostredníctvom ktorého sa orientujú vo svete, nadväzujú kontakt a učia sa. Programy bazálnej stimulácie a viacmyslového vnímania poskytujú štruktúrovaný spôsob, ako tieto podnety cielene využívať, podporovať a rozvíjať.

Zaznamenávanie a spracovávanie zmyslových podnetov u žiakov s ťažkým a hlbokým stupňom MP je výrazne ovplyvnené senzorickými preferenciami žiaka.

Očný kontakt a vizuálne podnety

Osobitosti zrakového vnímania:

- žiak často reaguje len na veľmi výrazné alebo kontrastné podnety;
- očný kontakt je krátky, prerušovaný alebo úplne chýba;
- žiak môže sledovať predmet, ale nie tvár človeka;
- reakcie sú často oneskorené.

Podpora cez bazálnu stimuláciu a viacmyslové vnímanie:

- používanie kontrastných farieb, svetelných efektov, pomaly sa pohybujúcich predmetov;
- práca v blízkej vzdialenosti, v úrovni očí žiaka;
- využívanie pomalých, rytmických pohybov predmetov;
- rešpektovanie, že žiak môže reagovať len krátkym zábleskom pozornosti.

Sluchové podnety

Osobitosti vnímania:

- žiak reaguje na zvuk oneskorene alebo selektívne;
- preferuje jemné, známe, rytmické zvuky;

- môže byť prítomná hypersenzitivita – niektoré zvuky ho rušia alebo stresujú;
- sluchová pozornosť je krátkodobá.

Podpora cez bazálnu stimuláciu a viacmyslové vnímanie:

- používanie jemného hlasu, piesní, rytmických zvukov;
- využívanie zvukových rituálov (zvonček, šušťanie, ťukanie);
- minimalizovanie rušivých zvukov v prostredí;
- sledovanie jemných reakcií – zastavenie pohybu, otočenie hlavy, zmena dýchania.

Vestibulárne a proprioceptívne podnety

Osobitosti vnímania:

- žiak môže reagovať na pohyb upokojením alebo aktiváciou;
- potrebuje pomalé, rytmické pohyby, ktoré mu pomáhajú orientovať sa;
- propriocepcia (vnímanie tela) býva oslabená.

Podpora cez bazálnu stimuláciu:

- zjemnené hojdanie, kolísanie, rytmické pohyby;
- práca s polohovaním – zmena polohy tela, podpora stability;
- využívanie tlakových podnetov (záťažové prikrývky, vankúše).

Viacmyslové vnímanie (MSE, Snoezelen)

Osobitosti:

- žiak reaguje lepšie, keď sú podnety jednoduché, pomalé a zrozumiteľné;
- kombinácia viacerých zmyslov podporuje orientáciu a kontakt;
- preťaženie môže viesť k úzkosti alebo stiahnutiu sa.

Podpora:

- využívanie jednoduchých multisenzorických stimulov (svetlo + zvuk + dotyk);
- vytváranie pokojného, bezpečného prostredia;
- postupné zvyšovanie intenzity podnetov.

Pedagóg, odborní zamestnanci školského podporného tímu – špeciálny pedagóg, liečebný pedagóg sú pre žiaka kľúčovými sprievodcami. Venujú sa žiakovi jednotlivo, alebo aj v tímovej spolupráci:

- poznajú predvídateľné rituály;
- pracujú pomaly, rytmicky, s jasným zámerom na aktivity so žiakom;
- sledujú aj najjemnejšie reakcie žiaka;
- reagujú na každý náznak kontaktu;
- podporujú vzťahovú väzbu a pocit bezpečia;
- prispôbujú intenzitu podnetov aktuálnemu stavu žiaka.

2.4.3 Metódy rozvíjania funkčnosti zmyslového vnímania

Pohyb, vnímanie a komunikácia sa vzájomne ovplyvňujú, vnímanie umožňuje pohyb a naopak komunikácia je umožnená vďaka pohybu a vnímaniu. Komunikácia potrebuje médium, ktoré prevezme transportnú úlohu v oznámeniach nášmu okoliu. Reč a písmo sú len jednou z možností komunikácie s okolím. Jednotlivec má aj iné možnosti, ktoré môže využiť vo všetkých rovinách komunikácie, a to: somatickú, vibračnú, vestibulárnu, čuchovú, orálnu, optickú a taktilnú komunikáciu na základe zmyslového vnímania.

Pre výchovno-vzdelávací proces sú kľúčovými:

- Individuálny prístup: Vzdelávanie je silne individualizované, zamerané na rozvoj osobnosti a zníženie závislosti od pomoci iných.
- Podporné opatrenia: Reforma kladie dôraz na systém podporných opatrení (napr. špeciálne pomôcky, úprava prostredia).
- Funkčné učenie: Učivo sa zameriava na praktické zručnosti pre bežný život, menej na akademické vedomosti.

Metodika a prístup

- Terapia Snoezelen – využívanie multisenzorického prostredia (relaxačná miestnosť) na cielenú stimuláciu zmyslov.
- Bazálna stimulácia – metóda zameraná na vnímanie telesnej schémy a podporu komunikácie cez dotyk.

- Individuálny prístup – vzdelávanie prebieha podľa Individuálneho vzdelávacieho programu (IVP), ktorý rešpektuje aktuálne tempo a možnosti žiaka.
- Názornosť a opakovanie – činnosti musia byť vysoko názorné a pravidelne sa opakovať, aby si žiak vytvoril návyk a pocit bezpečia.

Snoezelen terapia

Snoezelen terapia je forma multisenzorickej terapie, ktorá vznikla v Holandsku v 70. rokoch 20. storočia.

Ide o špeciálne upravené prostredie, kde sú kombinované:

- svetelné efekty (farebné svetlá, projektory);
- zvuky (hudba, prírodné zvuky);
- vône (aromaterapia);
- textúry a hmatové podnety (mäkké podložky, predmety na dotyk).

Obrázok 3 Snoezelen miestnosť
Poznámka: Vlastná úprava autora

Zámerom terapie je uvoľnenie, stimulácia zmyslov, zlepšenie nálady a pohody pre ľudí s rôznymi typmi postihnutia, demenciou, autizmom alebo mentálnym a fyzickým znevýhodnením.

Prínosy terapie:

- Psychická pohoda – znižuje stres a úzkosť, pomáha zlepšiť náladu a pocit bezpečia.
- Zmyslová stimulácia– podporuje rozvoj zmyslového vnímania a koncentrácie.
- Eliminovanie nežiadúcich foriem správania– pacient sa v tomto prostredí môže upokojiť bez vonkajšieho tlaku.
- Podpora motoriky a koordinácie – niektoré aktivity zahŕňajú manipuláciu s predmetmi, a tým rozvíjajú jemnú motoriku; stimulačné podložky alebo interaktívne prvky môžu podporiť pohyb a koordináciu.

Metóda bazálnej stimulácie

Ide o pedagogicko-psychologickú aktivitu, ktorá má jednotlivcovi s ťažkým, hlbokým a viacnásobným postihnutím ponúknuť príležitosti na rozvoj osobnosti. Bazálna stimulácia znamená ponuku elementárnych podnetov vo svojej najjednoduchšej podobe.

Stimulácia znamená ponúkanie podnetov všade tam, kde si jednotlivec vzhľadom na ťažké zdravotné postihnutie nedokáže zabezpečiť dostatočný prísun podnetov.

Podstatou bazálnej stimulácie je aktívne zapojenie vnímania jednotlivcov s ťažkým zdravotným postihnutím. Pri podpore dbáme na hierarchiu jednotlivých oblastí vnímania, začíname od nižších zmyslov.

Pokiaľ chceme zlepšovať kvalitu života jednotlivcov s viacnásobným postihnutím, snažíme sa rozvíjať osobnosť prostredníctvom somatických, vibračných a vestibulárnych podnetov a taktiež rozvíjaním čuchového, sluchového a zrakového vnímania.

Tabuľka 21 Základné oblasti bazálnej stimulácie

Somatické podnety	Somatické podnety pôsobia na kožu a svaly dieťaťa. Sprostredkujú jednotlivcovi skúsenosti s vlastným telom, ktoré sú predpokladom vnímania okolitého sveta. Stimulácia sa deje prostredníctvom dotyku, tlaku, pohybu a vnímaním teploty.
Vibračné podnety	Vibračné podnety umožňujú dieťaťu pocítiť vlastný nosný aparát (kosti, kĺby), keďže deti s ťažkým postihnutím nedokážu získať skúsenosti, ktoré sa bežne získavajú pri lezení alebo chôdzi. Dieťa získava ešte intenzívnejšiu skúsenosť ako pri somatickej stimulácii. Pomáha mu vnímať chvenie alebo zvuky a vnímať smer, odkiaľ prichádzajú. Stimulácia začína na päťach a končí na hrudníku.
Vestibulárne podnety	Vestibulárne podnety pomáhajú dieťaťu vnímať a uvedomovať si zmenu polohy tela v priestore. Podnety sa poskytujú vo forme pomalého rytmického hojdania, kolísania alebo otáčania rôznymi smermi. Využiť možno hojdačky, veľké lopty alebo valce. Vestibulárna stimulácia zlepšuje svalový tonus a stabilitu tela. Vyvoláva v deťoch príjemné pocity a úsmev.

Bazálna stimulácia zahŕňa viacero druhov podnetov:

- **Taktilno-haptické podnety** – sú zamerané najmä na aktiváciu oblasti rúk a majú viesť k aktívnemu dotýkaniu sa a uchopovaniu predmetov. Svoje miesto tu má aj facilitácia, keď dieťaťu pomáhame poznávať daný predmet, jeho veľkosť, tvar, povrch alebo váhu. Dieťa sa učí funkčne využívať ruky na aktívne poznávanie svojho okolia.
- **Orálne a olfaktorické podnety** – veľmi úzko prepojené. Zameriavajú sa na stimuláciu oblasti úst, ktorá je veľmi citlivá. Pri olfaktorickej stimulácii sa poskytujú vône tak, aby ich dieťa mohlo postrehnúť a naučiť sa diferencovať. Využívajú sa aj vône, ktoré sú dieťaťu známe.
- **Sluchové a zrakové podnety** – nie sú viazané na telo, a preto je pre deti s ťažkým mentálnym postihnutím náročné tieto podnety spracovať. Zmyslom stimulácie je naučiť deti pozeráť sa a počúvať. Ponúkame kontrastné zvuky (hluk – ticho) aj obrazy (svetlý – tmavý). Vedeť deti k registrácii blízkych aj vzdialenejších predmetov, produkcii zvukov. Je vhodné zvuky kombinovať s dotykom, vibráciou alebo pohybom.

Pri jednotlivých podnetoch bazálnej stimulácie dochádza ku gradácii postupnosti vzdelávacieho pôsobenia:

Pasívna úroveň (prijímanie)

- Žiak je vystavený podnetu (terapeutická masáž, počúvanie hudby), cieľom je zníženie obranných reakcií a navodenie pocitu bezpečia.

Reaktívna úroveň (reakcia)

- Žiak reaguje na podnet (pohľadom, úsmevom, trhnutím, zvukom). Učiteľ graduje intenzitu a typ podnetu, aby vyvolal odozvu.

Aktívna úroveň (interakcia)

- Žiak sám iniciuje kontakt s predmetom alebo osobou. Cieľom je využitie zmyslov na manipuláciu a čiastočne samostatnú interakciu s prostredím.

Jadrom práce so žiakmi s ťažkým mentálnym postihnutím je nácvik, posilnenie a upevnenie reakcie na zrkové, sluchové, hmatové podnety a vnímanie polohy. Táto činnosť sa zameriava na prechod od pasívneho prijímania vnemov k aktívnej odpovedi (napr. otočenie hlavy, fixácia pohľadu, úchop...).

2.4.4 Metódy a postupy riadených interakcií žiaka v rámci bazálnej motoriky a elementárnych zručností

Vstupovanie do riadenej interakcie prebieha najmä prostredníctvom nápodoby jednoduchých pohybov, zvukov, mimiky alebo rytmu, ktoré žiak dokáže zachytiť a opakovať v rámci svojich možností. Nápodoba a neverbálna komunikácia v rámci bazálnej motoriky a elementárnej zručnosti sú u týchto žiakov kľúčové, pretože:

- umožňujú vstupovať do vzťahu s pedagógom;
- podporujú vzájomnú interakciu a spoločné zameranie pozornosti;
- rozvíjajú základné komunikačné signály;
- posilňujú u žiaka pocit bezpečia a istoty;
- vytvárajú základ pre ďalšie formy komunikácie (gestá, AAK, zvuky).

Nápodoba je pre žiakov s ťažkým a hlbokým stupňom MP jedným z najprirodzenejších spôsobov, ako vstupujú do interakcie. Ide o jednoduché, krátke, rytmické a zmyslovo výrazné

podnety, ktoré žiak dokáže zachytiť a opakovať. Pedagóg musí tieto limity poznať, rešpektovať a prispôsobovať im interakciu so žiakom.

Formy nápodoby:

pohybová nápodoba:

- jemné pohyby ruky, prstov, kývanie, dotyk predmetu;
- opakovanie jednoduchého signálneho gesta;

zvuková nápodoba:

- vokalizácia, slabiky, zvuky (mmm, ahh, ttt);
- rytmické zvuky (ťukanie, šušťanie, klopanie);

mimická nápodoba:

- úsmev, otvorenie úst, zdvihnutie obočia;

dychová nápodoba:

- jemné vydychovanie, fúkanie, rytmické dýchanie.

Postupy ako pedagóg podporuje nápodobu:

- používa jednoduché, pomalé a opakovateľné podnety;
- čaká na reakciu žiaka – aj veľmi krátku;
- reaguje na každý pokus o nápodobu (úsmev, pochvala, dotyk);
- využíva blízkosť tela, aby žiak lepšie vnímal pohyb či zvuk;
- pracuje v krátkych intervaloch, aby žiak nebol preťažený;
- využíva bazálnu stimuláciu – rytmus, dotyk, polohovanie.

2.4.5 Individuálne limity žiaka

Každý žiak má vlastný spôsob, ako reaguje na podnety. Limity žiaka môžu byť v oblasti:

Motoriky:

- obmedzený rozsah pohybu;
- spasticita alebo hypotónia;
- potreba fyzickej podpory.

Senzorického spracovania:

- hypersenzitivita (zvuk, svetlo, dotyk);
- hyposenzitivita – potreba silnejších podnetov;
- rýchle preťaženie.

Kognície:

- veľmi pomalé tempo spracovania;
- krátko udržateľná pozornosť;
- potreba opakovania rovnakých podnetov.

Emočnej regulácie:

- rýchla unaviteľnosť;
- potreba bezpečia a predvídateľnosti;
- citlivosť na zmeny prostredia.

Tabuľka 22 Základné pohybové reakcie žiaka s ťažkým a hlbokým MP (bazálna motorika) – príklady a gradácia

Úroveň	Charakteristika úrovne	Príklad činnosti
1 – Reflexné reakcie	Pohyb je prevažne reflexný alebo mimovoľný.	Mimovoľné uchopenie, trhnutie rukou.
2 – Reakcia na stimul	Pohyb sa objaví po zmyslovom podnete.	Pohyb ruky po dotyku, otočenie hlavy za zvukom.
3 – Cílený pohyb	Žiak vykoná jednoduchý pohyb smerom k cieľu.	Dotyk predmetu, posun ruky k svetlu.
4 – Opakovaný pohyb	Žiak opakuje pohyb ako formu interakcie.	Opakované ťkanie, uchopenie a pustenie predmetu.

Tabuľka 23 Manipulačné elementárne zručnosti žiaka s ťažkým alebo hlbokým stupňom MP

Úroveň	Charakteristika úrovne	Príklad činnosti
1 – Pasívna manipulácia	Žiak toleruje vloženie predmetu do ruky.	Držanie predmetu s podporou pedagóga.
2 – Reakcia na predmet	Žiak predmet pustí, posunie alebo sa ho dotkne.	Pustenie predmetu, posun po stole.
3 – Jednoduché uchopenie	Žiak uchopí predmet s pomocou alebo spontánne.	Uchopenie loptičky, dotyk hračky.
4 – Základná manipulácia	Žiak vykoná jednoduchý úkon s predmetom.	Pretáčanie predmetu, posúvanie, jemné stláčanie.

2.4.6 Metódy a postupy v oblasti sebaobslužných zručností a fungovania v sociálnych interakciách

Pri nácviku sebaobsluhy a sociálnej interakcie staviame na multisenzorickom prístupe a aktívnom zapájaní do pohybu. V praxi uplatňujeme najmä nasledujúce postupy:

Stimulácia viacerých zmyslov pri nácviku pohybových úkonov

- Somatická stimulácia: Používame pomôcky s vystúpeným reliéfom, aby žiak jasne cítil hranice svojho tela.
- Vibračná stimulácia: Pri čistení zubov používame elektrickú kefku, ktorej vibrácie pomáhajú žiakovi lepšie lokalizovať ústa a ďasná.

Metóda „Ruka na ruke“

- Dominantná technika pri vzdelávaní žiakov s ťažkým a hlbokým stupňom MP. Dospelá osoba uchopí ruku žiaka a spoločne vykonajú pohyb.
- Postupné znižovanie podpory: Najprv držíte ruku žiaka v dlani, neskôr ho usmerňujete len držaním za zápästie, potom za lakeť a nakoniec stačí len jemný dotyk na rameno ako signál k činnosti.

Spätné reťazenie

- Príklad (obliekanie ponožky): Dospelá osoba navlečie ponožku na pätu a žiak ju len posledným potiahnutím vytiahne hore. Týmto spôsobom žiak úkon vždy „dokončí“ sám, čo buduje jeho pocit kompetencie.

Vizuálna a podpora

- Predmetové komunikačné systémy: Pred umývaním rúk dáte žiakovi do ruky kúsok mydla (predmetný symbol), aby vedel, čo bude nasledovať.
- Procesné schémy: Nad umývadlom sú reálne fotografie (nie kreslené piktogramy) jednotlivých fáz: ruka pod vodou → mydlo → utieranie.

Participácia pri stravovaní

- Bazálny kontakt s potravou: Pred kŕmením necháme žiaka jedlo ovoňať a ak je to možné, dotknúť sa ho rukou.

- Asistované naberanie: Žiak drží lyžicu spolu s asistentom. Dôležité je rešpektovať tempo žiaka a čakať na jeho signál (otvorenie úst), čo je prejavom jeho participácie na procese.

Sociálna inklúzia cez sebaobsluhu

- Spoločné stolovanie: Žiak s ťažkým postihnutím stoluje v školskej jedálni s ostatnými, aj keď potrebuje plnú asistenciu. Učí sa tak sociálnym rituálom komunity.
- Nákup pomôcok: Žiak ide s asistentom do obchodu vybrať si uterák alebo pohár, ktorý bude používať. Tým sa stáva súčasťou sociálneho priestoru triedy.

2.4.7 Priestory a špeciálne pomôcky pre nácvik zmyslového vnímania, bazálnej motoriky a elementárnych zručností

Vzdelávanie žiakov ťažkým a hlbokým stupňom MP si vyžaduje bezpečné, stabilné, senzoricky upravené a prispôbené prostredie, ktoré je vybavené špeciálnymi pomôckami a podporuje u žiakov vnímanie ich vlastného tela, pohybové reakcie, zmyslové vnímanie a elementárne manipulačné zručnosti.

Priestor a špeciálne pomôcky musia rešpektovať zdravotné limity žiakov, potrebu bezpečia, predvídateľnosti a minimalizácie rušivých podnetov.

Multisenzorická miestnosť (Snoezelen – informácie a ilustračný obrázok je uvedený v podkapitole Metodika a postupy v oblasti rozvíjania funkčnosti zmyslového vnímania a prepojenia s vonkajším prostredím).

Tichá miestnosť / relaxačný kútik

Charakteristika priestoru:

- tlmené svetlo, svetelné efekty, projektory;
- mäkké podložky, vaky, matrace;
- relaxačná hudba, vibračné prvky;
- bezpečné, prostredie bez rušivých vplyvov.

Vhodné pre:

- nácvik vnímania vlastného tela;
- nácvik tolerancie na dotyk a manipuláciu;

- stimuláciu zmyslov (zrak, sluch, hmat, propiocepcia);
- podporu uvoľnenia svalového napätia a upokojenia pred alebo po aktivite;
- jemné pohybové reakcie a predkomunikačné signály.

Rehabilitačná miestnosť/fyzioterapeutická miestnosť

Charakteristika priestoru:

- polohovacie pomôcky (valce, klíny, hniezda);
- rehabilitačné stoly, žienky;
- lopty, overbally, balančné pomôcky;

Vhodná pre:

- nácvik bazálnej motoriky (otočenie, zdvihnutie hlavy, pohyb končatín);
- podporu svalového tonusu;
- nácvik zmeny polohy;
- stimuláciu rovnováhy a stability.

Trieda upravená pre žiakov s ťažkým alebo hlbokým stupňom MP

Charakteristika priestoru:

- znížené množstvo vizuálnych podnetov;
- mäkké koberce, podložky, nízke lavice;
- jasne definované zóny (práca – oddych – stimulácia);
- prístup k jednoduchým predmetom na manipuláciu.

Vhodné pre:

- nácvik elementárnych manipulačných zručností;
- krátke pohybové aktivity v bezpečnom prostredí;
- rozvoj predkomunikačných reakcií;
- jednoduché rituály a rutiny.

Exteriérový priestor školy (školský dvor, záhrada)

Charakteristika priestoru:

- rovný povrch, bezpečné ohraničenie;
- možnosť tieňa a pokojného prostredia;
- prístup k prírodným podnetom.

Vhodné pre:

- stimuláciu zmyslov (vietor, slnko, zvuky);
- jemné pohybové reakcie v kočíku alebo na podložke;
- nácvik orientácie v priestore cez zmeny prostredia.

2.4.8 Pomôcky pre jednotlivé oblasti zmyslového vnímania**Zrakové podnety (vizuálna stimulácia)**

- Cieľ stimulácie: Fixácia objektu, sledovanie pohybu (horizontálne, vertikálne, kruhovo).
- Pomôcky: Svetelné hračky, LED vlákna, bublinkové valce, kontrastné čiernobiele vzory, zrkadlá, UV lampy a fluorescenčné predmety.
- Metodika: Začíname v zatemnenej miestnosti, aby sme eliminovali rušivé vplyvy. Podnet prinášame do zorného poľa žiaka pomaly a sledujeme očné reakcie.

Sluchové podnety (auditívna stimulácia)

- Cieľ stimulácie: Lokalizácia zvuku, rozlišovanie medzi tichom a zvukom, reakcia na meno.
- Pomôcky: Zvukové pexeso, dažďové palice, tibetské misy, bzučiaky, nahrávky zvukov prírody alebo rytmické hudobné nástroje (Orffov inštrumentár).
- Metodika: Zvukové podnety striedame (kontrast ticho – zvuk). Zvuk najprv produkuje mimo zorného poľa, aby sme žiaka motivovali k otočeniu hlavy za zdrojom.

Hmatové podnety (taktílna stimulácia)

- Cieľ stimulácie: Diferenciácia povrchov, zníženie obrannej reakcie na dotyk (taktílna hypersenzitivita).
- Pomôcky: Textilné koberčeky, vrecúška s rôznymi náplňami (šošovica, piesok), masážne loptičky (ježkovia), krémy, peny na holenie, prírodniny (šišky, gaštany).
- Metodika: Využíva sa princíp bazálnej stimulácie. Dotyk musí byť vedomý, jasne ohraničený a sprevádzaný verbálnym komentárom.

Vnímanie polohy (vestibulárna a propioceptívna stimulácia)

- Cieľ stimulácie: Uvedomenie si hraníc vlastného tela v priestore, rovnováha.
- Pomôcky: Polohovacie vaky (guličkové), hojdačky, fitlopty, vibračné podložky, záťažové prikrývky.
- Metodika: Využívame pomalé hojkanie na lopte alebo v sieti na stimuláciu vestibulárneho aparátu. Polohovanie pomocou vakov (hniezda) poskytuje žiakovi pocit bezpečia a jasné ohraničenie tela.

Rehabilitačné, polohovacie a fixačné zariadenia

Pre stabilizáciu telesných funkcií a zlepšenie zorného poľa žiakov využívame rehabilitačné, polohovacie a fixačné zariadenia. Využívanie týchto zariadení u žiakov nie je len otázkou pohodlia, ale základným predpokladom pre akékoľvek učenie. Ak žiak bojuje s gravitáciou alebo bolesťou z nesprávneho sedu, nedokáže sa sústrediť na zmyslové podnety.

Pre stabilizáciu telesných funkcií využívame hlavne polohovacie klíny a vaky, ktoré zabezpečujú symetriu tela, čo zlepšuje dýchanie (väčší rozsah bránice) a trávenie; záťažové prikrývky/vesty poskytujúce hĺbkový tlak, ktorý upokojuje nervovú sústavu a znižuje spasticitu; fixačné pásy a peloty, ktoré udržiavajú panvu a trup v stabilnej polohe, čím uvoľňujú ruky pre hmatovú exploráciu (manipuláciu s predmetmi).

Na zlepšenie zorného poľa používame:

- Vertikalizačné stojany – Žiak vidí svet v horizontálnej rovine, čo stimuluje záujem o okolie.
- Špeciálne opierky hlavy – Ak hlava nekontrolovane padá, zorné pole je obmedzené len na podlahu alebo vlastné telo.
- Sklopné pracovné dosky: Približujú vizuálny podnet bližšie k očiam v správnom uhle, čo uľahčuje fixáciu a znižuje únavu krčného svalstva.

Pri ich používaní sa riadime:

- Pravidlom 90–90–90: Pri sedení sa snažíme o pravý uhol v bedrách, kolenách a členkoch pre maximálnu stabilitu (pokiaľ to diagnóza dovoľuje).
- Striedaním polôh: Žiak by nemal zotrvať v jednej fixačnej polohe dlhšie ako 20 – 30 minút počas pedagogickej činnosti, aby nedochádzalo k preťaženiu.

- Motivačným faktorom: Pomôcku (napr. fixačný stôl) používame vždy v spojení s obľúbeným podnetom (napr. svetelná hračka), aby si žiak polohovanie spájal s pozitívnym zážitkom.

Pomôcky pre stimuláciu zmyslov a ich využívanie počas vzdelávacieho procesu:

- Somatická stimulácia (hmat a vnímanie tela)
 - Masážne loptičky a „ježkovia“: Rôzne tvrdosti a veľkosti na stimuláciu dlaní, chodidiel a chrbta.
- Froté rukavice a kefy: Rôzne textúry (mäkké, drsné) na „oživujúce“ alebo „upokojujúce“ umývanie.
 - Hmatové (senzorické) vrecká: Vrecká naplnené ryžou, fazuľou, gaštanmi alebo gélom, ktoré menia tvar.
 - Záťažové deky a vankúše: Poskytujú hĺbkový tlak, ktorý upokojuje nervovú sústavu a dodáva pocit bezpečia.
 - Fitlopty a balančné pomôcky: Na jemné hojdanie, pruženie alebo polohovanie klienta.
 - Hojdacie siete (hamaky): Ponúkajú bezpečné obopnutie tela a plynulý pohyb.
 - Polohovacie „hady“ a valce: Na vytvorenie „hniezda“, ktoré telu poskytuje oporu a stabilitu v posteli.
- Vibračná stimulácia (hĺbkové vnímanie)
 - Vibračné vankúše a hračky: Reagujú na stlačenie alebo dotyk, čím poskytujú okamžitú spätnú väzbu.
 - Masážne prístroje: Ručné masážne „strojčky“ s jemnou vibráciou na stimuláciu svalov a kostí.
 - Hudobné nástroje s rezonanciou: Napríklad veľký bubon alebo tibetská misa, ktoré po priložení k telu prenášajú zvukové vlny.
- Vizúálna a auditívna stimulácia (Snoezelen prvky)
 - Bublínkové valce a optické vlákna: Poskytujú upokojujúce svetlo a jemné vizuálne podnety.
 - Projektory s rotujúcimi kotúčmi: Premietajú na stenu pomaly sa meniace obrazy (napr. hladinu mora alebo les).

Obrázok 4 Ilustračné zobrazenie priestorov pre nácvik bazálnej motoriky a elementárnych zručností

Zdroj: Vlastné spracovanie autora

Obrázok 5 Vertikalizačné zariadenie Leckey Mygo Stander – Letmo

Zdroj: Vlastné spracovanie autora

2.4.9 Hodnotenie

Hodnotenie žiakov s ťažkým a hlbokým stupňom MP škola realizuje v súlade s platnou legislatívou podľa metodického pokynu MŠVVaM SR na hodnotenie a klasifikáciu prospechu a správania žiakov s mentálnym postihnutím – primárne vzdelávanie, ktorý sa uplatňuje v procese výchovy a vzdelávania v súlade so zákonom č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Priebežné hodnotenie prebieha počas celého výchovno-vzdelávacieho procesu. Má najmä motivačný charakter pre žiaka aj zákonného zástupcu. Zohľadňuje individuálne schopnosti žiaka, jeho momentálnu psychickú a fyzickú kondíciu, tempo práce, úroveň osvojenia kompetencií, nadväznosť vzdelávacích aktivít na domáce prostredie. Hodnotenie vychádza z individuálnych možností, schopností a tempa žiaka.

Celkové hodnotenie prebieha na konci polroka a na konci školského roka. Má najobjektívnejšie zhodnotiť nadobudnuté zručnosti, návyky a napĺňanie cieľov individuálneho vzdelávacieho programu žiaka. Každý žiak sa vzdeláva podľa svojho individuálneho vzdelávacieho programu. Nehodnotí sa porovnávaním s rovesníkmi, ale podľa vlastného pokroku.

Žiaci majú výrazne obmedzené kognitívne, komunikačné, motorické a sociálne schopnosti. Hodnotenie preto musí byť maximálne individualizované, humánne a orientované na malé, postupné pokroky.

Kľúčové zásady hodnotenia:

- Hodnotenie žiaka s ťažkým a hlbokým stupňom MP je výlučne slovné.
- Zameriava sa na rozvojové pokroky, nie na výkon.
- Sleduje sa úroveň reakcií, nie osvojenie učiva v tradičnom zmysle.
- Hodnotenie musí byť pozitívne, povzbudzujúce a realistické.
- Učiteľ prihliada na zdravotný stav, únavu, emočnú stabilitu a aktuálnu kondíciu žiaka.
- Hodnotenie je často založené na dlhodobom pozorovaní.

Čo sa hodnotí:

- reakcie na podnety (zrakové, sluchové, hmatové),
- schopnosť zapojiť sa do činnosti,
- úroveň spolupráce a komunikácie (aj neverbálnej),
- rozvoj motoriky,
- adaptívne správanie,
- schopnosť vykonávať jednoduché úkony s pomocou alebo samostatne,
- emocionálne prežívanie a sociálne interakcie.

2.4.10 Spôsob overovania výkonu žiaka

U týchto žiakov sa výkon neoveruje tradičnými metódami (testy, písomky).

Používajú sa špeciálne, senzorycky orientované a pozorovacie metódy.

Prirodzené pozorovanie:

- sledovanie reakcií na podnety,
- pozorovanie správania v rôznych situáciách,
- hodnotenie zapojenia do aktivít.

Senzorické a stimulačné aktivity:

- reakcie na zvuky, svetlo, dotyk, vibrácie, vône,
- práca so senzoryckými pomôckami (svetelné panely, vibračné hračky, textúry).

Praktické činnosti:

- manipulácia s predmetmi,
- jednoduché úkony (uchopenie, pustenie, presun),
- zapojenie do sebaobslužných činností.

Úpravy podmienok hodnotenia žiaka

Aby bolo hodnotenie spravodlivé a primerané, škola musí zabezpečiť špecifické podmienky.

Úprava prostredia:

- pokojné, nerušené prostredie,
- minimalizácia hluku a vizuálneho preťaženia,
- bezpečný priestor na pohyb.

Úprava času:

- veľmi krátke pracovné intervaly,
- časté prestávky,
- rešpektovanie potreby oddychu.

Úprava pomôcok:

- veľké, kontrastné, hmatové pomôcky,
- predmety dennej potreby,
- senzorické materiály,
- komunikačné pomôcky (piktogramy, predmetová komunikácia, gestá).

Úprava komunikácie:

- jednoduché, krátke pokyny,
- pomalé tempo reči,
- názorné ukážky,
- opakovanie a kontrola porozumenia.

Podporné osoby:

- pedagogický asistent,
- špeciálny pedagóg,
- fyzioterapeut, logopéd, liečebný pedagóg (podľa potreby).

Úprava očakávaní:

- hodnotí sa aj minimálna reakcia (pohľad, úsmev, pohyb ruky),
- ak žiak nereaguje, snažíme sa o vytvorenie priaznivejších podmienok na prejavenie sa.

Čo sa hodnotí u žiaka:

- reakcie na zrkové, sluchové, hmatové a pohybové podnety,

- schopnosť zapojiť sa do činnosti,
- úroveň neverbálnej komunikácie (pohľad, mimika, gestá),
- motorické zručnosti (hrubá a jemná motorika),
- adaptívne správanie,
- sebaobslužné zručnosti,
- emocionálne reakcie a sociálne väzby.

Hodnotenie žiaka s ťažkým a hlbokým stupňom MP je maximálne individualizované, každý žiak má iné možnosti a tempo činností a reakcií.

2.5 Spolupráca a podpora

Vzdelávanie žiakov s ťažkým a hlbokým stupňom MP si vyžaduje komplexný, multidisciplinárny a vysoko individualizovaný prístup. Úspešnosť edukácie závisí od úzkej spolupráce pedagógov, odborných zamestnancov školy, odborníkov zo zariadenia poradenstva a prevencie (ZPP) a rodičov, ktorí spoločne vytvárajú podporné prostredie pre rozvoj žiaka.

Hlavnými aktérmi spolupráce sú:

- Pedagogický tím školy: učiteľ, ktorý spolupracuje s pedagogickým asistentom a pomocným vychovávateľom pri individualizácii výučby.
- Odborní zamestnanci školy a ZPP – logopéd, liečebný pedagóg, fyzioterapeut a psychológ poskytujú komplexnú starostlivosť v škole a pri individuálnej starostlivosti v ZPP.
- Rodina: Rodičia sú kľúčovými partnermi pri prenose naučených zručností do domáceho prostredia.

Koordinovanou spoluprácou všetkých zúčastnených:

- žiak dostáva konzistentnú, bezpečnú a predvídateľnú podporu;
- znižuje sa jeho stres a zlepšuje sa adaptácia na školské prostredie;
- posilňuje sa jeho neverbálna komunikácia a interakcia;
- zlepšuje sa schopnosť reagovať na zmyslové podnety;
- podporuje sa jeho kvalita života, komfort a pocit istoty.

Tabuľka 24 Spolupráca pri vzdelávaní žiakov s ťažkým a hlbokým stupňom mentálneho postihnutia

Partner	Oblasti podpory/pomoci
Špeciálny pedagóg	Diagnostika, metodika, individuálny vzdelávací plán (IVP), odborné vedenie.
Pedagogický asistent	Priama podpora žiaka, pomoc pri komunikácii, sebaobsluže, adaptácii vo výchovno-vzdelávacom procese.
Triedny učiteľ/učiteľ predmetu	Každodenná práca, úprava učiva, hodnotenie pokrokov.
Psychológ/liečebný pedagóg / logopéd	Terapie, rozvoj komunikácie, správania a sociálnych zručností.
Rodičia	Informácie o dieťati, domáce prostredie, spätná väzba.
Sociálne služby/zdravotníci	Podpora pri zdravotných a sociálnych potrebách.

Poznámka: Vlastná úprava autora

Úloha odborníkov zo zariadenia poradenstva a prevencie

Zariadenie poradenstva a prevencie poskytuje škole špecializovanú odbornú podporu, ktorá dopĺňa školské intervencie a pomáha nastavovať dlhodobé ciele.

Ich podpora zahŕňa:

- komplexnú diagnostiku (kognitívnu, komunikačnú, motorickú, senzorickú);
- odporúčania pre vhodné vzdelávacie formy a metódy;
- návrhy na úpravy prostredia, režimu a komunikačných stratégií;
- metodické vedenie školy pri práci so žiakom s ťažkým a hlbokým stupňom MP;
- konzultácie s rodičmi a odborným tímom školy;
- odporúčania pre kompenzačné pomôcky, AAK, polohovanie.

Spolupráca so zákonným zástupcom žiaka

Rodičia sú kľúčovým partnerom v procese vzdelávania. Ich poznatky o dieťati sú nenahraditeľné pre správne nastavenie podpory.

Ich podpora zahŕňa:

- poskytovanie informácií o individuálnych signáloch, reakciách a potrebách dieťaťa;
- spoluprácu pri tvorbe a aktualizácii IVP;
- zabezpečenie kontinuity stimulácie v domácom prostredí;
- komunikáciu o zmenách zdravotného stavu, správania či reakcií na podnety;
- účasť na konzultáciách so ZPP a so školou;
- podpora pri používaní AAK, rituálov, polohovania a senzorických stratégií.

Príklady spolupráce s rodičmi:

- Zdieľanie informácií:
 - rodičia poskytujú škole opis signálov dieťaťa (ako prejavuje nepohodlie, radosť, únavu);
 - informujú o zmenách zdravotného stavu alebo liečby;
 - učiteľ informuje rodičov o tom, na čo žiak reagoval počas dňa v škole.

Koordinácia a tímová spolupráca

Efektívna podpora žiaka s ťažkým a hlbokým stupňom MP je založená na tímovej spolupráci, ktorá zahŕňa:

- pravidelné tímové stretnutia (učiteľ, pedagogický asistent, odborní zamestnanci školy a ZPP, rodičia);
- spoločné stanovovanie krátkodobých a dlhodobých cieľov;
- zdieľanie pozorovaní o reakciách žiaka na podnety;
- koordináciu polohovania, stimulácie, komunikačných stratégií;
- jednotný prístup k rituálom, režimu a spôsobu komunikácie;
- priebežné vyhodnocovanie pokroku žiaka.

Zoznam literatúry

Hlebová, B., & Šimková, P. (2019). Diagnostika a stimulácia čitateľskej kompetencie žiakov so stredným stupňom mentálneho postihnutia. Vydavateľstvo Prešovskej univerzity.

Hrčová, J. (2016). Analýza vybraných determinantov edukačného procesu žiakov s ťažkým a viacnásobným postihnutím v Slovenskej republike [dizertačná práca, Masarykova univerzita Brno] <https://theses.cz/id/dbmq2a/>

Požár, L. (1987). Patopsychológia postihnutého dieťaťa. Univerzita Komenského Bratislava

Vašek, Š. (2003). Základy špeciálnej pedagogiky. Sapientia ,s.r.o Bratislava

Metodický pokyn č. 19/2015 na hodnotenie a klasifikáciu prospechu a správania žiakov s mentálnym postihnutím – primárne vzdelávanie, účinnosť od 1.septembra 2015, MŠVVaŠ SR. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/metodicky-pokyn-c-192015-na-hodnotenie-a-klasifikaciju-prospechu-a-spravania-ziakov-s-mentalnym-postihnutim-primarne-vzdelavanie/>

Vzdelávací program pre žiakov s mentálnym postihnutím pre primárne vzdelávanie Schválilo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky dňa 5. 5. 2016 pod číslom 2016-14674/20270:9-10F0 s platnosťou od 1. 9. 2016. ICD-11 for Mortality and Morbidity Statistics

PRACOVNÍK

Prílohy

Zoznam príloh

Príloha1 Príklad učebného plánu pre žiakov so stredným stupňom MP u žiakov s nižšou úrovňou komunikačnej schopnosti, Príklad učebného plánu pre žiakov so stredným stupňom MP u žiakov s vyššou úrovňou komunikačnej schopnosti

Príloha 2 Príklad učebného plánu pre žiakov s ťažkým alebo hlbokým stupňom MP, Príklad učebného plánu pre žiakov s ťažkým alebo hlbokým stupňom MP u žiakov s potrebou vyššieho akcentu na rozvíjanie komunikačnej schopnosti

Príloha 3 Záznamové hárky učiteľa, Príklad učebného plánu pre žiakov s ťažkým alebo hlbokým stupňom MP u žiakov s potrebou vyššieho akcentu na rozvíjanie komunikačnej schopnosti

Príloha 4 Príklady vzdelávacích obsahov a úrovní pre jednotlivé vzdelávacie oblasti. Žiaci so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia

PRACOVNÁ

Príloha 1

Príklad učebného plánu pre žiakov so stredným stupňom MP u žiakov s nižšou úrovňou komunikačnej schopnosti

Vzdelávacia oblasť	Vyučovací predmet	Ročník									
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9./10.	Σ
Jazyk a komunikácia	slovenský jazyk a literatúra	3	3	3+1	3+1	3+1	3	3	3+1	3/6	27/30
	rozvíjanie komunikačnej schopnosti	+3	+3	+3	+4	+4	+4	+3	+2	+2/4	
	Rozvíjanie grafo -motorických zručností	+1	+1	+1	+1	+1	+1				
Matematika a informatika	matematika	1+2	1+2	1+2	1+2	1+2	1+2	1+2	1+2	1+2/2+4	9/10
	informatika						+1	+1	+1	+2	
Človek a príroda	človek a príroda	2	2	2	2	2	2	2+1	2+1	2+1 / 4 +2	18/20
Človek a spoločnosť	človek a spoločnosť	1	1	1	1	1	1	1	1	1/2	18/20
	etická výchova/náboženská výchova	1	1	1	1	1	1	1	1	1/2	
Človek a svet práce	človek a svet práce	2+2	2+2	2+2	2+2	2+2	2+2	2+3	2+3	2+3/ 4+6	18/20
Umenie a kultúra	hudobná výchova	1	1	1	1	1	1	1	1	1/2	18/20
	výtvarná výchova	1	1	1	1	1	1	1	1	1 / 2	
Zdravie a pohyb	telesná a športová výchova	3	3	3	3	3	3	3	3	3/6	27/30
Základ		15	15	15	15	15	15	15	15	15/30	135/150
Voliteľné (disponibilné) hodiny		7	8	9	10	10	10	10	10	10/20	84/94
Spolu		22	23	24	25	25	25	25	25	25/50	219/244

**Príklad učebného plánu pre žiakov so stredným stupňom MP u žiakov s vyššou úrovňou
komunikačnej schopnosti**

Vzdelávacia oblasť	Vyučovací predmet	Ročník									
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9./10.	Σ
Jazyk a komunikácia	slovenský jazyk a literatúra	3	3	3+1	3+1	3+1	3+3	3+2	3+2	3+1/6+2	27/30
	rozvíjanie komunikačnej schopnosti	+3	+3	+3	+4	+4	+1	+1	+1	+1/2	
	Rozvíjanie grafo -motorických zručností	+1	+1	+1	+1	+1	+1				
Matematika a informatika	matematika	1+2	1+2	1+2	1+2	1+2	1+2	1+2	1+2	1+2/2+4	9/10
	informatika						+1	+1	+1	+2	
Človek a príroda	človek a príroda	2	2	2	2	2	2	2+1	2+1	2+1 / 4 +2	18/20
Človek a spoločnosť	človek a spoločnosť	1	1	1	1	1	1	1	1	1/2	18/20
	etická výchova/náboženská výchova	1	1	1	1	1	1	1	1	1/2	
Človek a svet práce	človek a svet práce	2+2	2+2	2+2	2+2	2+2	2+2	2+3	2+3	2+3/ 4+6	18/20
Umenie a kultúra	hudobná výchova	1	1	1	1	1	1	1	1	1/2	18/20
	výtvarná výchova	1	1	1	1	1	1	1	1	1 / 2	
Zdravie a pohyb	telesná a športová výchova	3	3	3	3	3	3	3	3	3/6	27/30
Základ		15	15	15	15	15	15	15	15	15/30	135/150
Voliteľné (disponibilné) hodiny		7	8	9	10	10	10	10	10	10/20	84/94
Spolu		22	23	24	25	25	25	25	25	25/50	219/244

Poznámky k návrhom učebných plánov

1. Počet týždenných vyučovacích hodín v jednotlivých ročníkoch je presne určený pre každý učebný plán. Taktiež celkový počet vyučovacích hodín je presne daný.
2. Vyučovací hodina má v tomto rozdelení učebného plánu 45 minút. Škola si môže zvoliť vlastnú organizáciu vyučovania. S prihliadnutím na osobitosti žiakov so zdravotným znevýhodnením môže škola uplatňovať aj iné spôsoby organizácie vyučovania, a to členením vyučovacej hodiny do kratších časových úsekov, zaraďovaním a organizovaním prestávok, blokovým vyučovaním a inými organizačnými formami podľa platnej legislatívy. V rámci vyučovania je možná individuálna práca s vybranými žiakmi prostredníctvom liečebného pedagóga, logopéda, školského psychológa s cieľom systematickej korekcie, terapie alebo reedukácie postihnutia, narušenia.
3. Vyučovaciu hodinu špecifického vyučovacieho predmetu rozvíjanie komunikačnej schopnosti zabezpečujú dvaja pedagogickí zamestnanci.
4. V 5. až 10. ročníku vyučovacie hodiny vyučovacích predmetov vzdelávacej oblasti Človek a svet práce sa vyučujú v skupinách s maximálnym počtom žiakov 6. Chlapci a dievčatá sa vyučujú v skupinách spravidla oddelene.. Skupiny možno utvárať aj zo žiakov najbližších ročníkov. Ďalšia skupina vznikne až po naplnení predchádzajúcej skupiny na maximálny počet.
5. V 5. až 10. ročníku vyučovacie hodiny vyučovacieho predmetu telesná a športová výchova sa vyučujú spravidla oddelene pre chlapcov a dievčatá. Skupiny možno utvárať aj zo žiakov najbližších ročníkov. Najvyšší počet žiakov v skupine je zhodný s počtom žiakov v triede príslušného ročníka. Ak je skupina utvorená zo žiakov najbližších ročníkov, najvyšší počet žiakov v skupine je zhodný s počtom žiakov v triede najnižšieho ročníka. Ďalšia skupina vznikne až po naplnení predchádzajúcej skupiny na maximálny počet.
6. Vyučovací predmet pracovné vyučovanie je možné vyučovať v dvojhodinových celkoch.

7. Vyučovací predmet výtvarná výchova je možné vyučovať v dvojhodinových celkoch každý druhý týždeň.
8. Na vyučovacích hodinách slovenského jazyka a slovenskej literatúry (u žiakov so stredným stupňom MP s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny) triedu možno deliť.

Metodická poznámka

Štátny vzdelávací program vymedzuje ciele a obsah vzdelávania na úrovni vzdelávacích oblastí a ich podoblastí, bez záväzného členenia na vyučovacie predmety a bez uvádzania ich názvov. Uvedený učebný plán, vrátane názvov predmetov a rozdelenia hodinovej dotácie, je autorský návrh vypracovaný pre potreby tohto dokumentu; škola ho môže v rámci svojej autonómie upraviť, pokiaľ zostane zachovaný súlad s cieľmi a obsahom príslušných vzdelávacích oblastí podľa Štátneho vzdelávacieho programu.

Príloha 2

Príklad učebného plánu pre žiakov s ťažkým alebo hlbokým stupňom MP

Vzdelávacia oblasť	Vyučovací predmet	Ročník									
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9./10.	Σ
Jazyk a komunikácia	rozvíjanie komunikačnej schopnosti	3+1	3+1	3+1	3+1	3	3	3	3	3/6	27/30
	rozvíjanie sociálnych zručností	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1/2	
	rozvíjanie grafo -motorických zručností	+2	+2	+2	+1	+1	+1	+1	+1	+1/+2	
Matematika a informatika	matematika	1+1	1+1	1+1	1+1	1+1	1+1	1+1	1+1	1+1/2+2	9/10
	informatika						+0,5	+0,5	+0,5	+0,5/ +1	
Človek a príroda	človek a príroda	2	2	2	2	2	2	2+1	2+1	2+1 / 4 +2	18/20
Človek a spoločnosť	človek a spoločnosť	1	1	1	1	1	1	1	1	1/2	18/20
	etická výchova/ náboženská výchova	1	1	1	1	1	1	1	1	1/2	
Človek a svet práce	človek a svet práce	2	2	2	2+1	2	2 +0,5	2 +0,5	2+ 0,5	2+0,5/ 4+1	18/20
Umenie a kultúra	hudobná výchova	1	1	1	1	1	1	1	1	1/2	18/ 20
	výtvarná výchova	1	1	1	1	1	1	1	1	1 /2	
Zdravie a pohyb	telesná a športová výchova	3	3	3	3	3	3	3	3	3/6	27/30
Základ		15	15	15	15	15	15	15	15	15/30	135/150
Voliteľné (disponibilné) hodiny		5	5	5	5	5	5	5	5	5/10	84/94
Spolu		20	20	20	20	20	20	20	20	20/ 40	219/244

Príklad učebného plánu pre žiakov s ťažkým alebo hlbokým stupňom MP u žiakov s potrebou vyššieho akcentu na rozvíjanie komunikačnej schopnosti

Vzdelávacia oblasť	Vyučovací predmet	Ročník									
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9./10.	Σ
Jazyk a komunikácia	rozvíjanie komunikačnej schopnosti	3+2	3+2	3+2	3+1	3	3	3	3	3/6	27/30
	rozvíjanie sociálnych zručností	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1/2	
	rozvíjanie grafo -motorických zručností	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1	+1/+2	
Matematika a informatika	matematika	1+1	1+1	1+1	1+1	1+1	1+1	1+1	1+1	1+1/2+2	9/10
	informatika						+0,5	+0,5	+0,5	+0,5/ +1	
Človek a príroda	človek a príroda	2	2	2	2	2	2	2+1	2+1	2+1 / 4 +2	18/20
Človek a spoločnosť	človek a spoločnosť	1	1	1	1	1	1	1	1	1/2	18/20
	etická výchova/ náboženská výchova	1	1	1	1	1	1	1	1	1/2	
Človek a svet práce	človek a svet práce	2	2	2	2+1	2	2 +0,5	2 +0,5	2+ 0,5	2+0,5/ 4+1	18/20
Umenie a kultúra	hudobná výchova	1	1	1	1	1	1	1	1	1/2	18/ 20
	výtvarná výchova	1	1	1	1	1	1	1	1	1 / 2	
Zdravie a pohyb	telesná a športová výchova	3	3	3	3	3	3	3	3	3/6	27/30
Základ		15	15	15	15	15	15	15	15	15/30	135/150
Voliteľné (disponibilné) hodiny		5	5	5	5	5	5	5	5	5/10	84/94
Spolu		20	20	20	20	20	20	20	20	20/ 40	219/244

Poznámky k návrhom učebných plánov

1. Počet týždenných vyučovacích hodín v jednotlivých ročníkoch je presne určený pre každý učebný plán. Taktiež celkový počet vyučovacích hodín je presne daný.
2. Vyučovací hodina má v tomto rozdelení učebného plánu 45 minút. Člení sa na vzdelávaciu a relaxačnú časť. V rámci vyučovania je možná individuálna práca s vybranými žiakmi prostredníctvom liečebného pedagóga, logopéda, školského psychológa s cieľom systematickej korekcie, terapie alebo reedukácie postihnutia, narušenia. Škola si môže zvoliť vlastnú organizáciu vyučovania. S prihliadnutím na osobitosti žiakov so zdravotným znevýhodnením môže škola uplatňovať aj iné spôsoby organizácie vyučovania, a to členením vyučovacej hodiny do kratších časových úsekov, zaraďovaním a organizovaním prestávok, blokovým vyučovaním a inými organizačnými formami podľa platnej legislatívy.
3. Vyučovacie predmety s časovou dotáciou 0,5 hodiny týždenne je možné vyučovať ako jednogodinové každý druhý týždeň alebo ich spojiť do blokového vyučovania.
4. Vyučovací predmet človek a svet práce možné vyučovať v dvojhodinových celkoch.
5. Vyučovací predmet výtvarná výchova je možné vyučovať v dvojhodinových celkoch každý druhý týždeň.
6. Vyučovacie hodiny vyučovacieho predmetu zdravotná telesná výchova je možné deliť na skupiny s maximálnym počtom v skupine 8 žiakov. Skupiny možno utvárať aj zo žiakov najbližších ročníkov. Ďalšia skupina vznikne až po naplnení predchádzajúcej skupiny na maximálny počet. Skupina zdravotnej telesnej výchovy sa zriadi pri počte najmenej štyroch žiakov.

Metodická poznámka

Štátny vzdelávací program vymedzuje ciele a obsah vzdelávania na úrovni vzdelávacích oblastí a ich podoblastí, bez záväzného členenia na vyučovacie predmety a bez uvádzania ich názvov. Uvedený učebný plán, vrátane názvov predmetov a rozdelenia hodinovej dotácie, je autorský návrh vypracovaný pre potreby tohto dokumentu; škola ho môže v rámci svojej autonómie upraviť, pokiaľ zostane zachovaný súlad s cieľmi a obsahom príslušných vzdelávacích oblastí podľa Štátneho vzdelávacieho programu.

Príloha 3

Záznamový hárok rozvoja žiaka (Variant C)

Meno žiaka: Školský rok:.....

Sledovaná oblasť: Participatívna sebaobsluha a sociálna inklúzia

Legenda pre hodnotenie (miera pomoci):

F – Úplná fyzická pomoc (učiteľ vedie ruky žiaka)

ČF – Čiastočná fyzická pomoc (dotyk na lakti, nasmerovanie)

V – Vizuálna/gestická podpora (ukázanie na predmet, piktogram)

S – Slovná inštrukcia (jednoduchý pokyn bez fyzického kontaktu)

I – Samostatné vykonanie (iniciatíva žiaka)

Dátum	Sledovaná zručnosť (Cieľ z IVP)	Úroveň dopomoci (F / ČF / V / S / I)	Reakcia žiaka / Poznámka (emócie, únava, prostredie)
	Oblasť: Sebaobsluha		
	Spolupráca pri umývaní rúk		
	Uchopenie lyžice a podanie k ústam		
	Signalizácia fyziologickej potreby		
	Oblasť: Sociálna inklúzia		
	Reakcia na pozdrav (očný kontakt/gesto)		
	Tolerancia blízkosti spolužiaka (5 min)		
	Výber aktivity pomocou piktogramu		

Metodická poznámka

Ako s hárkom pracovať:

Zápis robte aspoň 1x týždenne, aby ste videli progres. Môžete vytvoriť grafické zobrazenie zaznamenaných dát

- Sledujte ústup pomoci: Ak žiak 3 týždne po sebe zvláda úkon s „ČF“, v štvrtom týždni skúste prejsť len na „V“ (vizuálne navedenie).
- Všímajte si prostredie: Ak žiak v triede zvláda sebaobsluhu samostatne (I), ale v spoločnej jedálni potrebuje fyzickú pomoc (F), je to dôležitá informácia pre nastavenie inkluzívnosti prostredia školy.

PRACOVNÁ VERZIA

Záznamový hárok: Nácvik umývania rúk (Participatívna sebaobsluha)

Cieľová skupina: Žiak s ťažkým mentálnym postihnutím (Variant C)

Cieľ: Žiak aktívne spolupracuje pri jednotlivých krokoch umývania rúk po vizuálnom podnete (piktograme).

Pomôcky:

- Séria piktogramov (umiestnená vo výške očí žiaka nad umývadlom).
- Dávkovač mydla (najlepšie penové – ľahšie sa rozotiera).
- Uterák (farebne odlíšený, na dosah žiaka).
- Stolička/schodík (ak žiak potrebuje stabilitu).

Krok	Činnosť pedagóga	Očakávaná participácia žiaka	Piktogram
1. Príprava	Ukáže na piktogram „Umývanie rúk“ a povie: „Ideme si umyť ruky.“	Žiak sa presunie k umývadlu (s pomocou alebo sám).	
2. Voda	Pedagóg pustí vlažnú vodu.	Žiak vloží ruky pod prúd vody (toleruje kontakt s vodou).	
3. Mydlo	Pedagóg priloží ruku žiaka k dávkovaču.	Žiak zatlačí na dávkovač (fyzická pomoc „ruka v ruke“).	
4. Trenie	Pedagóg jemne krúži žiakovými rukami o seba.	Žiak aktívne trie dlane o seba (aspoň 3 sekundy).	
5. Oplach	Pedagóg navádza ruky žiaka pod vodu.	Žiak si zmyje penu z rúk pohybom prstov.	
6. Sušenie	Pedagóg podá žiakovi uterák.	Žiak uchopí uterák a snaží sa o pritláčanie na ruky.	

Metodické poznámky pre učiteľa:

- Redukcia pomoci: Potom čo žiak zvládne krok (napr. stlačenie dávkovača) s fyzickou pomocou, ďalej už len ukážeme na piktogram a počkáme na jeho pohyb.
- Senzorická stimulácia: V prípade, že žiak odmieta vodu, začíname len suchým trením rúk alebo hrou s penou v miske mimo umývadla.
- Dĺžka aktivity: Zo začiatku stačí 30 sekúnd, dôležitý je pocit úspechu a pochvala po každom kroku (úsmev, pohladenie, slovné „Super!“).

Hodnotenie pokroku (do záznamového hárku):

- Splnené s F: Pedagóg robil všetko rukami žiaka.
- Splnené s V: Žiak sledoval piktogramy a po ukázaní vykonal pohyb.
- Splnené s I: Žiak po príchode k umývadlu začal úkon sám.

PRACOVNÁ VERZIA

Záznamový hárok: Nácvik pitia z pohára (Variant C)

Meno žiaka:

Obdobie:

Cieľ: Žiak s pomocou uchopí pohár a aktívne sa podieľa na prísune tekutiny.

Dátum	Úkon (Krok nácviku)	Úroveň podpory (Kód)	Reakcia / Motorika	Poznámka (typ pohára nápoja)
	1. Orientácia: Vnímanie pohára (zrakom/hmatom).			
	2. Úchop: Priloženie rúk na pohár/ušká.			
	3. Pohyb: Zdvihnutie pohára k ústam.			
	4. Kontakt: Priloženie okraja k perám.			
	5. Príjem: Kontrola dúšku/Prehltnutie.			
	6. Ukončenie: Odloženie pohára na stôl.			

Špecifická škála hodnotenia pre pitie:

- ÚFP (Úplná fyzická podpora): Asistent drží ruky žiaka na pohári a vykonáva celý pohyb za neho.
- ČP (Čiastočná podpora): Žiak drží pohár, asistent ho len istí pod dnom alebo za lakte.
- G (Gesto/Pokyn): Žiak siahne po pohári po ukázaní alebo slovnej výzve „pi“.
- N (Nezávisle): Žiak vykoná krok samostatne v rámci rituálu stolovania.

Čo si všímať pri participácii (Kvalitatívne ukazovatele):

- Otváranie úst: Otvorí žiak ústa v očakávaní pohára? (Znak vnímania postupu).
- Koordinácia: Vie žiak pohár nakloniť bez toho, aby sa obliel?
- Preferencie: Odmietajú niektoré nápoje/poháre? (Prejav vlastnej vôle).

Praktický vzor záznamového hárka pre potreby pedagógov pracujúcich so žiakmi s ťažkým stupňom mentálneho postihnutia.

Záznam o zmyslovej percepcii a interakcii

Meno žiaka:

Školský rok:

Mesiac:

Dátum	Oblasť stimulácie (Z/S/H/P)*	Použitá pomôcka/Metóda	Typ a intenzita reakcie (popis správania)	Miera podpory (S/ČP/FP)**

Vysvetlivky:

* Z – zrak, S – sluch, H – hmat, P – poloha/vestibulár

** S – samostatne, ČP – čiastočná podpora (navádzanie), FP – fyzická podpora (ruka v ruke)

Druhy popisovaného správania a jeho prejavy:

- Vegetatívne: zmena rytmu dychu, sčervenanie, uvoľnenie svalstva, rozšírenie zreníc.
- Motorické: otočenie hlavy, fixácia pohľadu, úchop, odtiahnutie ruky, zvýšená aktivita.
- Emocionálne: úsmev, vokalizácia, nespokojnosť, smiech, upokojenie.

Príloha 4

Príklady vzdelávacích obsahov a úrovní pre jednotlivé vzdelávacie oblasti

Žiaci so stredným, ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia

PRACOVNÁ VERZIA

**PRÍKLADY VZDELÁVACÍCH OBSAHOV A ÚROVNÍ
PRE JEDNOTLIVÉ VZDELÁVACIE OBLASTI**

**ŽIACI SO STREDNÝM,
ŤAŽKÝM ALEBO HLBOKÝM STUPŇOM MENTÁLNEHO
POSTIHNUTIA**

PRAČ

Štruktúra prílohy:

Príklady vzdelávacích obsahov a cieľov pre jednotlivé vzdelávacie oblasti v tejto prílohe sa členia podľa úrovní, pričom každá úroveň predstavuje súbor vedomostí a zručností, ktoré žiak postupne rozvíja. Úrovně sú definované osobitne podľa stupňa MP žiaka. Nejde o ročníky, napĺňanie cieľov v rámci vybranej úrovne sa prispôsobuje individuálnemu tempu žiaka. Ak žiak dosiahne nižšiu úroveň rozvoja výchovy a vzdelávania, môže následne napĺňať ciele výchovy a vzdelávania na nasledujúcej, vyššej úrovni.

Úrovně rozvoja žiakov so stredným stupňom mentálneho postihnutia

Vzdelávacia **oblasť Jazyk a komunikácia**

Vzdelávacia oblasť Matematika a informatika

Vzdelávacia oblasť Človek a príroda

Vzdelávacia oblasť Človek a spoločnosť

Vzdelávacia oblasť: Umenie a kultúra

Úrovně rozvoja pre žiakov s ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia

Vzdelávacia oblasť Jazyk a komunikácia

Vzdelávacia oblasť Matematika a informatika

Vzdelávacia oblasť Človek a príroda

Vzdelávacia oblasť Človek a **spoločnosť**

Vzdelávacia oblasť Človek a svet práce

Vzdelávacia oblasť Umenie a kultúra

Vzdelávacia oblasť Zdravie a pohyb

Metodická poznámka: Príklady si zrýchlene načítate kliknutím na vybraný názov vzdelávacej oblasti alebo úrovne.

Úrovně rozvoja žiakov so stredným stupňom mentálneho postihnutia

Vzdelávacia oblasť Jazyk a komunikácia

1. úroveň: Rozvoj senzoričky a priestorovej orientácie

Ciele

Zamerať pozornosť na určený čas a miesto výkonu.

Ukladať plošné predmety do radu v smere zľava doprava.

- Ukázať prstom na pomenovaný objekt.
- Rozlíšiť vizuálne odlišné obrazce a symboly.
- Napodobniť postavenie prstov podľa predlohy.

Obsah

- Manipulácia s leporelami a knihami;
- zameriavanie pozornosti na obrázok a nákres;
- porovnávanie vlastností predmetov - veľkosť, tvar, farba;
- určovanie polohy predmetov hore, dolu, vpravo, vľavo;
- vyhľadávanie farebne a tvarovo rovnakých obrazcov.

2. úroveň: Elementárna grafomotorika a fonematické uvedomovanie

Ciele

- Uchopiť písací nástroj prstami pri zachovaní stability tela.
- Viesť stopu dominantnou rukou v rôznych smeroch.
- Obkresliť makety geometrických tvarov.
- Pomenovať základné činnosti a javy na obrázkoch.
- Rozlíšiť sluchom nerečové zvuky a rytmus.

Obsah

- Voľné čmáranie na veľkú plochu;
- precvičovanie horných a dolných oblúkov;
- kreslenie zvislých a vodoravných čiar;
- sluchová diferenciácia slov pomocou riekaniiek;
- pomenovávanie predmetov každodenného života.

3. úroveň: Foneticko-grafické prepojenie

Ciele

- Identifikovať vizuálny tvar písmen A, I, M v rade obrázkov.
- Rozložiť sluchom jednoduché slovo na slabiky.
- Spojiť dve známe slabiky do slova.
- Vykonať pohybovú gymnastiku pier a jazyka podľa vzoru.
- Písať uvoľnené slučky a vlnovky.

Obsah

- Vizuálne vyhľadávanie izolovaných písmen;
- rytmizácia slabík tieskaním;
- skladanie slov zo slabík;
- artikulačné cvičenia zamerané na pohyblivosť hovordiel;
- nácvik písania slučiek a oválov.

4. úroveň: Slabikové čítanie a začiatkové písanie

Ciele

- Čítať otvorené slabiky zložené z osvojených písmen M, L, E.
- Prečítať dvojslabičné slová s priamym porozumením.
- Určiť prvú hlásku v slove.
- Písať tvary malých písmen e, l, m, i.
- Usporiadať pomôcky na pracovnej ploche pred písaním.

Obsah

- Čítanie otvorených slabík;
- analýza a syntéza dvojslabičných slov;
- písanie spojení slabík jednoduchými ťahmi;
- identifikácia prvej hlásky v slove;
- praktické usporadúvanie písacích potrieb.

5. úroveň: Osvojovanie základnej abecedy

Ciele

- Osvojiť si čítanie a písanie písmen j, s, n, y, d, š.
- Čítať plynule trojslabičné slová.
- Priradiť prečítanú vetu k príslušnej ilustrácii.
- Zapísať krátke slovo podľa diktátu.
- Dodržať správnu polohu tela a diakritiku pri písaní.

Obsah

- Nácvik písania a čítania nových písmen a, o, p, t, v, u;
- spresňovanie tvaru písaného písmena;
- viazané čítanie jednoduchých slov;
- čítanie viet s porozumením;
- písanie mien a známych slov podľa diktátu.

6. úroveň: Rozširovanie lexiky a sémantiky

Ciele

- Čítať písmená k, z, b, c, č, r v slove a vete.
- Vysvetliť účelnosť predmetu pomocou jednoduchej vety.
- Doplniť chýbajúce slovo do textu (maľované čítanie).
- Zapísať slabiky s použitím dĺžňa.
- Reprodukovať informáciu z krátkeho vypočutého príbehu.

Obsah

- Čítanie slov s otvorenými a zatvorenými slabikami;
- priradovanie podstatných mien k činnostiam;
- odpisovanie a prepisovanie textu;
- vyjadrovanie vzťahov (prečo, načo) v reči;
- precvičovanie dĺžňov v zápise.

7. úroveň: Komplexná fonemická analýza

Ciele

- Čítať texty obsahujúce hlásky ž, h, f, g, ch, ď, ť, ň, ľ.
- Odpovedať na otázky k obsahu čítaného textu.
- Písať slovné spojenia prídavného a podstatného mena.
- Opísať osobu a činnosť na obrázku.
- Zabezpečiť súhru oka a ruky pri prepise textu.

Obsah

- Čítanie trojslabičných slov;
- rozhovory o obsahu čítaného;
- písanie veľkých písmen E, P, R, B, Y;
- rozprávanie podľa obrázkovej osnovy;
- intermodalitné cvičenia (audiovizuálny vzťah).

8. úroveň: Interpretácia súvislejších textov

Ciele

- Čítať slová s dvojhláskami a špecifickými hláskami (ia, ie, iu, ô, ä, í, ý).
- Vyhľadať informáciu v nápisoch a nadpisoch.
- Prerozprávať rozprávku podľa časovej následnosti.
- Zapísať vlastné nacionálie (meno, dátum narodenia, adresa).
- Používať pravidlá spoločenského styku v dialógu.

Obsah

- Čítanie písaného a tlačeného textu;
- identifikácia nadpisov a kľúčových slov;
- formulácia odpovedí na otázky;
- písanie veľkých písmen D, F, T, H, K;
- nácvik spoločenských komunikačných foriem.

9. úroveň: Analýza literárneho textu

Ciele

- Čítať texty s hláskami dz, dž, w, x s porozumením.
- Porovnať vlastnosti rozprávkových postáv.
- Prepísať ucelené jednoduché vety.
- Identifikovať tému básne alebo krátkeho príbehu.
- Dodržať smer a plynulosť reči pri prezentácii zážitku.

Obsah

- Čítanie detskej literatúry;
- porovnávanie kladných a záporných vlastností postáv;
- prepisovanie viet;
- písanie veľkých písmen G, Ch, L, S, Š, V;
- rozširovanie osobného frekvenčného slovníka.

10. úroveň: Funkčná gramotnosť a sebaobsluha

Ciele

- Podať o sebe základné informácie v ucelených vetách.
- Písať predložky a spojky ako samostatné slová.
- Opísať ústne aj písomne jednoduchý predmet.
- Písať správne krátke a dlhé samohlásky v diktáte.
- Orientovať sa v texte detských časopisov.

Obsah

- Reprodukcia obsahu umeleckých a náučných textov;
- písomný opis predmetu;
- precvičovanie diakritiky v slovách;
- uplatňovanie foriem spoločenského styku;
- písanie viet podľa diktátu.

11. úroveň: Praktická komunikácia a sociálna integrácia

Ciele

- Čítať a aplikovať pokyny z obrázkových návodov.
- Vyplniť peňažnú poukážku a jednoduchý dotazník.
- Napísať adresu a text na pohľadnicu.
- Opísať ústne a písomne známy pracovný postup.
- Dramatizovať úryvok z krátkeho príbehu.

Obsah

- Čítanie encyklopédií a praktických návodov;
- tiché čítanie s porozumením;
- vyplňanie úradných tlačív a formulárov;
- vyjadrovanie citových zážitkov;
- upevňovanie zápisu číselníkov.

Ciele a obsah vzdelávania pre žiakov so stredným stupňom MP s vyučovacím jazykom maďarským

Dodatok 5 Štátneho vzdelávacieho programu vymedzuje ciele a obsah vzdelávania na úrovni vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia a jej podoblastí (Vzájomná komunikácia, Rozprávanie, Recepcia textov, Grafomotorika a písanie, Kognitívne procesy a učenie), bez ich ďalšieho členenia na jednotlivé vyučovacie predmety. Vzhľadom na to, že na školách s vyučovacím jazykom maďarským sa táto vzdelávacia oblasť v praxi realizuje prostredníctvom dvoch samostatných vyučovacích predmetov Slovenský jazyk a slovenská literatúra a Maďarský jazyk a literatúra. V tomto dokumente je obsah vzdelávacej oblasti pre potreby jeho praktického využitia rozčlenený podľa týchto predmetov. Uvedené rozčlenenie predstavuje autorské spracovanie obsahu Dodatku 5 a nie je súčasťou jeho pôvodného znenia.

Ciele a obsah so zameraním na slovenský jazyk a slovenskú literatúru

1. úroveň: Bazálna orientácia a zvukový kontakt

Ciele

- Adaptovať sa na zvukový obraz slovenčiny v prostredí triedy.
- Reagovať na základné organizačné povely učiteľa ako Pod' sem.
- Fixovať očný kontakt pri oslovení v slovenskom jazyku.
- Akceptovať fyzickú pomoc pri nácviku artikulácie dotykom tváre.
- Signalizovať súhlas alebo nesúhlas gestom pri slovenskej otázke.

Obsah

- Porozumenie základným organizačným pokynom ako Pozri!, Pod'!, Sadni si!, Daj!, Vstaň!;
- nadväzovanie sociálneho kontaktu a používanie zdvorilostných pozdravov Dobrý deň!, Ahoj!, Dovidenia!;
- realizovanie artikulačných hier a napodobňovanie zvukov zvierat ako mačka mňau;
- vnímanie rytmu reči cez vytlieskavanie mien a krátkych slov;
- lokalizovanie zdroja slovenského hlasu v priestore pomocou sluchových hier.

2. úroveň: Moja identita a najbližšie osoby

Ciele

- Reagovať na svoje meno v slovenskej podobe napríklad Miško.
- Identifikovať sa v zrkadle alebo na fotke na slovenský podnet.
- Pomenovať základné osoby v škole a rodine ako mama alebo teta.
- Používať zdvorilostné gesto podaním ruky pri pozdrave.
- Opakovať po učiteľovi jednoslabičné slovenské výrazy a slabiky.

Obsah

- Identifikovanie vlastnej osoby cez pojmy Ja, žiak, dievča, chlapec a vlastné meno;
- pomenovávanie osôb v rodine a škole ako mama, otec, ujo, teta a pani učiteľka;
- nacvičovanie zdvorilostných prejavov Prosím a Ďakujem s využitím gesta;
- vyslovovanie frekventovaných slovenských slabík ako ma, ta, ba;
- priradovanie slov mama a otec k príslušným obrázkom v rámci hier s fotografiami.

3. úroveň: Moje telo a fyzické potreby

Ciele

- Ukázať na seba a na obrázku časti tela ako hlava a ruka.
- Vyjadriť pocit hladu alebo smädu vetou typu: “Chcem piť”.
- Signalizovať bolesť ukázaním na konkrétne miesto na tele.
- Pomenovať základné kusy oblečenia ktoré má žiak na sebe.
- Reagovať na hygienické výzvy učiteľa ako: “Umy si ruky”, a pod.

Obsah

- Osvojovanie terminológie tela ako hlava, ruka, noha, brucho, chrbát, oko, ucho, nos a pusa;
- vyjadrovanie potrieb a pocitov cez pojmy piť, jesť, spať, bolí a stačí;
- dodržiavanie hygieny s využitím pojmov voda, mydlo, uterák, záchod a umývať;
- pomenovávanie oblečenia ako tričko, nohavice, topánky, bunda, čiapka a sveter;
- realizovanie pohybových hier Hlava, ramená, kolena, palce v slovenskej verzii.

4. úroveň: Škola, predmety a farby

Ciele

- Pomenovať predmety v triede ako stôl a stolička.
- Rozlíšiť tri základné farby, prioritne červenú, žltú a modrú na hračkách a didaktických pomôckach.
- Chápať počtové pojmy jeden a veľa v praktickej činnosti.
- Reagovať na otázku Čo je to? ukázaním na danú vec.
- Upratať si osobné pomôcky na slovenský pokyn Daj do krabice.

Obsah

- Identifikovanie vybavenia triedy ako stôl, stolička, tabuľa, okno, dvere a kôš;
- pomenovávanie učebných pomôcok kniha, papier, ceruzka, lopta a kocka;
- rozlišovanie základných farieb ako červená, modrá, žltá a zelená;
- určovanie počtu a množstva cez pojmy jeden, dva, veľa a nič;
- reagovanie na príkazy k činnosti Kresli!, Píš!, Uprac!, Daj sem!, Pozeraj!

5. úroveň: Potraviny a kultúra stolovania

Ciele

- Pomenovať základné potraviny pri reálnom stolovaní v jedálni.
- Požiadať o jedlo alebo pitie frázou Prosím si.
- Rozlíšiť základné ovocie a zeleninu podľa chuti a hmatu.
- Vyjadriť chuťový vnem slovami Dobré alebo Mňam.
- Pomáhať pri prestieraní stola s použitím slov tanier a pohár.

Obsah

- Pomenovávanie potravín ako chlieb, mlieko, jablko, banán, voda, džús a čaj;
- používanie názvov riadu a príboru tanier, pohár, lyžica a lyžička;
- rozlišovanie chuti a teploty cez pojmy sladký, dobrý, studený a teplý;
- vyjadrovanie činností jem, pijem, krájam, prosím si a ďakujem;
- nacvičovanie prípravy desiaty so slovenskou inštrukťou v praktickom cvičení.

6. úroveň: Zvieratá a príroda v okolí

Ciele

- Pomenovať a napodobniť zvuky známych domácich zvierat.
- Rozlíšiť základné javy počasia ako prší alebo svieti slnko.
- Poznať časti rastliny v delení na kvet a strom.
- Reagovať na zmeny počasia výberom vhodného oblečenia v hre.
- Prejaviť kladný vzťah k prírode napríklad polievaním kvetu.

Obsah

- Napodobňovanie domácich zvierat ako pes, mačka, kôň, krava, vtáčik a ryba;
- pozorovanie počasia a javov slnko, dážď, sneh, vietor, zima a teplo;
- pomenovávanie zložiek prírody strom, kvet, tráva, voda a les;
- rozlišovanie častí dňa a roka ráno, večer, zima a leto;
- realizovanie pohybových hier a napodobňovanie pohybu zvierat ako žaba skáče.

7. úroveň: Doprava a orientácia v obci

Ciele

- Pomenovať dopravné prostriedky podľa ich zvuku a obrazu.
- Rozumieť svetelným signálom semaforu stoj a chod'.
- Identifikovať významné miesta ako obchod, lekár a škola.
- Zvládať chôdzu v dvojici počas vychádzky na slovenský pokyn.
- Signalizovať potrebu pomoci pri orientácii v priestore.

Obsah

- Identifikovanie dopravy s využitím pojmov auto, autobus, vlak, bicykel, lietadlo;
- orientovanie sa v obci a budovách ako obchod, dom, cesta, semafor a nemocnica;
- používanie smerových pojmov hore, dole, tu, tam, vpravo a vľavo;
- dodržiavanie bezpečnosti na ceste cez pokyny Stoj!, Pozor!, Auto ide!, Ruku!;
- realizovanie praktického nácviku prechádzky okolo školy so slovenskou terminológiou.

8. úroveň: Sociálne využitie a záverečné upevňovanie

Ciele

- Vedieť povedať svoje meno a obec bydliska na otázku.
- Používať komunikačné minimum v simulovanom obchode pri nákupe.
- Rozumieť slovenskému príbehu s pomocou vizuálnych obrázkov.
- Reagovať na telefonické oslovenie prijatím hovoru a pozdravom.
- Uplatňovať terminológiu v bežnom dennom režime školy.

Obsah

- Uvádzanie osobných údajov ako meno, priezvisko, ulica a mesto alebo dedina;
- simulovanie nákupu v obchode cez frázy Koľko stojí?, Peniaze a Chcem toto;
- pomenovávanie komunikačných prostriedkov telefón, počítač, televízor, rádio a správa;
- rekapitulovanie terminológie častí tela, rodiny a základných pohybových povelov;
- realizovanie záverečnej aktivity a simulovanej oslavy s využitím naučených fráz.

Ciele a obsah so zameraním na maďarský jazyk a literatúru

1. úroveň: Rozvoj vnímania a príprava grafomotoriky

Ciele

- Prejaviť záujem o knihy a farebné obrázkové materiály.
- Udržať písací nástroj v dlani a vykonávať ním stopy.
- Sledovať očami text v smere zľava doprava ako prípravu.
- Napodobňovať rytmus riekaniek hrou na telo pomocou tlieskania.
- Priradiť reálne predmety k ich správnym obrázkom.

Obsah

- Precvičovanie grafomotoriky cez voľné čmáranie, bodkovanie a vertikálne čiary;
- rozvíjanie zrakového vnímania a hľadanie rozdielov na veľkých obrázkoch;
- upevňovanie sluchovej pamäte cez krátke maďarské riekanky a vyčítanky;
- manipulovanie s knihou cez listovanie v leporele a detskej knihe;
- globálne poznávanie vizuálneho tvaru písmen A a O.

2. úroveň: Elementárne písmená a moje meno

Ciele

- Rozpoznať vizuálny tvar začiatočného písmena svojho mena.
- Obťahovať predkreslené tvary základných samohlások a čiar.
- Sluchom rozlíšiť prvú hlásku v slove pri artikulácii učiteľa.
- Tvoriť dvojice z rovnakých písmen na princípe pexesa.
- Pomenovať veci na obrázkoch jedným slovom v materskom jazyku.

Obsah

- Poznávanie hlások a písmen a, á, o, ó a m;
- obťahovanie veľkých tlačných tvarov písmen podľa vzoru;
- rozvíjanie reči a slovníka cez pomenovávanie rodiny a častí tváre;
- globálne čítanie vlastnej menovky na skrinke alebo stole;
- rozvíjanie jemnej motoriky cez modelovanie tvarov písmen z plastelíny.

3. úroveň: Slabiky a jednoduché slová

Ciele

- Spájať známe písmená do jednoduchých slabík ako ma a mo.
- Globálne čítať slová s vysokou citovou hodnotou ako mama.
- Rozlišovať protiklady veľký a malý pomocou názorných ukážok.
- Vykonávať dolné a horné oblúky v rámci grafomotoriky.
- Chápať dej krátkej rozprávky prerozprávanej učiteľom v maďarčine.

Obsah

- Čítanie slabík a slov ma, mo, mama, mami a mi;
- nacvičovanie písania horných a dolných oblúkov, vlnoviek a špirál;
- rozširovanie slovnej zásoby o pojmy domov, posteľ, stôl, stolička a skriňa;
- počúvanie rozprávok s jednoduchým a jasným dejom v materinskom jazyku;
- triedenie predmetov podľa farby alebo veľkosti v rámci logického myslenia.

4. úroveň: Funkčné znaky a písmená v okolí

Ciele

- Rozpoznávať písmená v nápisoch v bezprostrednom okolí školy.
- Odpisovať tvary písmen z jasnej predlohy na papier.
- Rozširovať slovnú zásobu o pojmy z oblasti osobnej hygieny.
- Rozlíšiť otázku od odpovede podľa melódie hlasu učiteľa.
- Identifikovať dôležité piktogramy ako záchod alebo jedáleň.

Obsah

- Osvojovanie písmen a tvarov i, í, e, é, l a v;
- nacvičovanie zvislých a šikmých čiar a krúženie okolo stredu;
- komunikovanie prosby o pomoc a vyjadrovanie základnej potreby;
- globálne čítanie nápisov na dverách v škole ako WC;
- identifikovanie piktogramov, bezpečnostných značiek a šípok v budove.

5. úroveň: Čítanie piktogramov a prvé vety

Ciele

- Identifikovať jednoduchú vetu spojenú s obrázkom napríklad Slnko.
- Odpisovať krátke slová ako meno paličkovým písmom.
- Rozprávať o svojich záľubách pomocou jednoduchých slov v maďarčine.
- Orientovať sa v obrázkovom kalendári podľa symbolov dní.
- Priradiť správne sloveso k činnosti na obrázku ako spí.

Obsah

- Poznávanie písmen a hlások t, u, ú, s a k;
- písanie veľkých tlačných písmen podľa pomocných bodiek;
- opisovanie obrázkov cez otázky Kto tam je? a Čo robí?;
- spájanie krátkeho slova s prislúchajúcim obrázkom v rámci čítania;
- používanie symbolov pre časti dňa ráno, obed, večer a noc.

6. úroveň: Zložené hlásky a praktické zoznamy

Ciele

- Identifikovať maďarské hlásky sz a cs v známych slovách.
- Prečítať zoznam dvoch položiek s pomocou obrázka potraviny.
- Písať alebo kopírovať mená svojich spolužiakov z predlohy.
- Rozlíšiť pojmy vpravo a vľavo na vlastnom tele.
- Vyjadriť súhlas alebo nesúhlas s prečítaným krátkym tvrdením.

Obsah

- Poznávanie písmen sz, cs, zs, b a n;
- nacvičovanie prvých slučiek a uzavretých oválov v písaní;
- pracovanie s obrázkovým nákupným zoznamom bežných potravín;
- určovanie priestorových vzťahov cez pojmy na, pod, v a za;
- recitovanie krátkych básničiek s rytmickým doprovodom hrou na telo.

7. úroveň: Mäkké hlásky a vlastná adresa

Ciele

- Rozpoznávať mäkké hlásky ny a gy v názvoch zvierat.
- Odpísať svoju adresu z kartičky na papier pre potreby pošty.
- Prečítať meno učiteľa na dverách triedy alebo kabinetu.
- Rozprávať o svojej obci a budovách ktoré sa tam nachádzajú.
- Zvládnuť techniku listovania v kalendári pri hľadaní menín.

Obsah

- Poznávanie písmen ny, gy, ty, ly, r a p;
- odpisovanie osobných údajov ako meno, podpis a obec bydliska;
- čítanie názvov ulíc a veľkých orientačných tabúl v okolí;
- pomenovávanie vlasti a domova cez názov krajiny a obce;
- identifikovanie sviatkov ako Vianoce a Veľká noc.

8. úroveň: Funkčná komunikácia a služby

Ciele

- Prečítať ceny v letáku ako spojenie čísla a obrázka.
- Podpísať sa čitateľne vlastnoručným podpisom na dokument.
- Pomenovať predmety v kuchyni a základné domáce práce.
- Rozumieť pokynom v receptoch ako miešať alebo osoliť.
- Požiadať o informáciu v simulovanom obchode v materčine.

Obsah

- Poznávanie písmen a znakov f, h, d, g a j;
- vypĺňanie vlastného mena do predtlačeného rámčeka na tlačive;
- nacvičovanie správania sa v službách ako cukráreň a lekár;
- osvojovanie terminológie domácich prác ako upratovanie, varenie a pranie;
- globálne čítanie cenoviek v obchode a názvov predajní.

9. úroveň: Sociálne zručnosti a písomná komunikácia

Ciele

- Vedieť prijať telefonický hovor a pozdraviť v maďarčine.
- Napísať krátky pozdrav na pohľadnicu podľa predlohy.
- Vyhľadať v časopise obrázky obľúbeného televízneho programu.
- Rozprávať o svojom zdraví a aktuálnych pocitoch učiteľovi.
- Rešpektovať poradie v rozhovore a neskákať do reči iným.

Obsah

- Opakovanie písmen maďarskej abecedy a upevňovanie hlások;
- odpisovanie krátkeho odkazu pre rodinu podľa písomného vzoru;
- identifikovanie piktogramov na obrazovke mobilného telefónu;
- nacvičovanie sociálnej komunikácie cez ospravedlnenie a podanie ruky;
- čítanie krátkych viet o priebehu dňa žiaka s porozumením.

10. úroveň: spoločenská integrácia a príprava na samostatnosť

Ciele

- Identifikovať nápisy pre bezpečnosť ako STOP a VÝCHOD.
- Vyplniť meno a dátum narodenia do jednoduchého formulára.
- Opísať pracovný postup pri hygiene s pomocou obrázkov.
- Prejaviť gramotnosť pri orientácii v obrázkovom menu jedál.
- Uplatňovať základy slušného správania v spoločenskom styku.

Obsah

- Finalizovanie písania vlastného podpisu a základných osobných údajov;
- čítanie funkčných textov pre život ako otváracie hodiny a čísla autobusov;
- vyplňanie fiktívnej prihlášky paličkovým písmom v rámci praktickej prípravy;
- súvislé rozprávanie o sebe a svojich plánoch do budúcnosti;
- rekapitulovanie a veľké opakovanie životných situácií a častí tela.

Vzdelávacia oblasť Matematika a informatika

Ciele a obsah so zameraním na matematiku

1. úroveň: Predčíselné predstavy a triedenie

Ciele

- Roztriediť predmety podľa jedného výrazného znaku - farba, tvar, veľkosť.
- Priradiť k sebe rovnaké predmety a ich logické dvojice.
- Poskladať celok z dvoch až troch častí.
- Vyjadriť polohu predmetu v priestore pomocou predložiek.
- Udržať pozornosť pri manipulácii s názorným materiálom.

Obsah

- Porovnávanie predmetov podľa veľkosti a farby;
- triedenie objektov do skupín podľa určeného kritéria;
- skladanie delených obrázkov do celku;
- určovanie polohy predmetov hore, dolu, vpravo, vľavo;
- vyhľadávanie tvarovo rovnakých obrazcov v rade.

2. úroveň: Numerácia a operácie v obore do 2

Ciele

- Prečítať a zapísať číslice 1 a 2.
- Priradiť počet predmetov k príslušnej číslici.
- Porovnať množstvo dvoch skupín predmetov pomocou znakov rovnosti a nerovnosti.
- Vypočítať príklady na sčítanie a odčítanie s názornou oporou.
- Rozlíšiť vlastnosti "okrúhly" a "hranatý" na predmetoch.

Obsah

- Písanie a čítanie čísl 1 a 2;
- znázorňovanie počtu predmetov kresbou;
- tvorenie dvojíc predmetov pre overenie rovnosti;
- zapisovanie príkladov sčítania a odčítania so znakmi +, −, =;
- priraďovanie názvov ku geometrickým útvarom kruh a štvorec.

3. úroveň: Numerácia a operácie v obore do 4

Ciele

- Doplniť číselný rad v obore do 4.
- Vyriešiť jednoduchý slovný príklad s pomocou manipulácie.
- Rozlíšiť geometrické tvary kruh, štvorec a trojuholník.
- Identifikovať mince v hodnote 1 € a 2 €.
- Určiť vzťahy "veľa – málo" pri porovnávaní skupín.

Obsah

- Určovanie a vyznačovanie počtu v obore do 4;
- riešenie názorných slovných úloh;
- triedenie rovinných geometrických útvarov;
- počítanie s mincami v modelových situáciách;
- rozkladanie čísla 4 na dve časti.

4. úroveň: Číslo 5 a zavedenie nuly

Ciele

- Vyjadriť počet predmetov v obore do 5 vrátane prázdnej množiny (nula).
- Rozložiť číslo 5 na dve časti bez pomoci učiteľa.
- Identifikovať bankovku v hodnote 5 €.
- Určiť vzťahy "patrí – nepatrí" k danej skupine predmetov.
- Vymenovať číselný rad od 0 do 5 v správnom poradí.

Obsah

- Písanie a čítanie čísl 0 a 5;
- rozkladanie čísel v obore do 5 pomocou pomôcok;
- priradzovanie bankovky k tovaru v danej hodnote;
- pamäťové precvičovanie sčítania a odčítania;
- určovanie vzťahov "hneď pred" a "hneď za" v číselnom rade.

5. úroveň: Numerácia v obore do 10

Ciele

- Usporiadať čísla 0 až 10 v stúpajúcom rade.
- Zapísať číslice 6 až 10 podľa diktátu.
- Rozlíšiť priestorové telesá guľa a kocka.
- Použiť pojmy "drahý" a "lacný" pri porovnávaní dvoch cien.
- Vyjadriť vzťahy "viac – menej" medzi číslami do 10.

Obsah

- Písanie a čítanie číslic 6 až 10;
- porovnávanie čísiel v celom obore do 10;
- hľadanie predmetov v tvare gule a kocky v okolí;
- nákup v modelovom obchode s 10 € bankovkou;
- vyznačovanie počtu bodiek k číslu v mriežke.

6. úroveň: Numerácia v obore do 20 bez prechodu

Ciele

- Prečítať a zapísať dvojciferné čísla do 20.
- Vypočítať príklady na sčítanie a odčítanie bez prechodu cez desiatku.
- Identifikovať geometrický tvar obdĺžnik a teleso valec.
- Vymenovať rad čísel od 10 do 20 po jednom vzostupne.
- Priradiť k číslu príslušnú skupinu predmetov počítaním po jednom.

Obsah

- Čítanie a písanie čísel v rade do 20;
- sčítanie a odčítanie s použitím počítadla;
- triedenie predmetov v tvare valca a obdĺžnika;
- riešenie slovných úloh zameraných na bežný deň;
- rozkladanie čísel na desiatky a jednotky.

7. úroveň: Počítanie po desiatkach a meranie

Ciele

- Napočítať do 100 po desiatkach.
- Určiť čas s presnosťou na celé hodiny.
- Odmerať dĺžku predmetu v metroch a objem v litroch.
- Vyriešiť príklady na sčítanie a odčítanie do 20 s prechodom cez základ.
- Rozlíšiť bankovky v hodnote 20 € a 50 €.

Obsah

- Počítanie predmetov po desiatkach;
- nastavovanie času na modelových hodinách;
- praktické meranie dĺžky a objemu v triede;
- manipulácia s bankovkami do 50 €;
- modelovanie priamych a krivých čiar.

8. úroveň: Práca s kalkulačkou, delenie na polovice a štvrtiny

Ciele

- Vypočítať príklady v obore do 100 pomocou kalkulačky.
- Rozdeliť celok na dve rovnaké polovice a štvrtiny.
- Odmerať dĺžku v centimetroch pomocou pravítka.
- Určiť čas s presnosťou na polhodiny.
- Zapísať číselný rad do 100 s vynechanými číslami.

Obsah

- Obsluhovanie základných funkcií kalkulačky;
- grafické znázorňovanie polovice a štvrtiny;
- rysovanie priamych čiar v centimetroch;
- sčítanie a odčítanie násobkov desiatky;
- vyhľadávanie čísel na číselnej osi.

9. úroveň: Párne čísla a jednotky hmotnosti

Ciele

- Rozlíšiť párne a nepárne čísla v rade do 20.
- Odvážiť predmet v kilogramoch pomocou váhy.
- Použiť pojmy "pár" a "kus" v praktickom kontexte.
- Pripočítať a odpočítať jednociferné číslo od dvojciferného bez prechodu.
- Identifikovať meracie prostriedky pre dĺžku, hmotnosť a objem.

Obsah

- Triedenie čísiel na párne a nepárne;
- váženie surovín na kuchynskej váhe;
- nakupovanie párových predmetov v hre;
- písomné sčítanie a odčítanie pod seba;
- určovanie času s presnosťou na polhodiny.

10. úroveň: Numerácia do 100 s prechodom

Ciele

- Vypočítať príklady s prechodom cez základ 10 v obore do 100.
- Zapísať zlomky $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$ a $\frac{1}{4}$ k obrázkom.
- Uviesť adresu bydliska a telefónne číslo s použitím číslic.
- Vyriešiť jednoduchú slovnú úlohu na sčítanie násobkov desiatky.
- Identifikovať informácie v jednoduchých číselných tabuľkách.

Obsah

- Písomné sčítanie a odčítanie s prechodom cez desiatku;
- zápis zlomkov k deleným plochám;
- uvádzanie osobných údajov s číslicami;
- sčítanie typu $35 + 20$ a $73 - 30$;
- orientácia v texte s číselnými údajmi.

11. úroveň: Numerácia do 1000 a praktické formuláre

Ciele

- Napočítať do 1000 po stovkách vzostupne aj zostupne.
- Vyplniť peňažnú poukážku alebo jednoduchý poštový dotazník.
- Prečítať čas z digitálneho záznamu a určiť minúty.
- Rozlíšiť jednotky milimeter, kilometer, gram a tona.
- Vypočítať výdavok pri nákupe v obore do 100.

Obsah

- Písomné sčítanie a odčítanie jednociferného a dvojciferného čísla s prechodom cez 10 v obore do 100; alebo s pomocou kalkulačky
- odčítanie a porovnávanie násobkov 100;
- vyplňanie poštových a bankových tlačív;
- čítanie času z mobilného telefónu;
- prepisovanie textu s diakritikou a číslami;
- vykonávanie počtových výkonov s peniazmi.

Ciele a obsah so zameraním na informatiku

1. úroveň: Základy obsluhy hardvéru

Ciele

- Identifikovať monitor, počítač, klávesnicu a myš.
- Zapnúť a vypnúť počítač predpísaným postupom.
- Spustiť a ukončiť jednoduchú hru samostatne alebo s pomocou.
- Vykonávať pohyb myšou na určené miesto na obrazovke.
- Pomenovať hlavné funkcie jednotlivých častí počítača.

Obsah

- Pomenovávanie častí počítačovej zostavy;
- stláčanie zapínacieho tlačidla na skrinke;
- otváranie programov pomocou ikony na ploche;
- navigovanie kurzora po monitore;
- uchopovanie myši do dlane.

2. úroveň: Kreslenie a edukačné aplikácie

Ciele

- Nakresliť obrázok v grafickom editore voľnou rukou.
- Vybrať farbu a nástroj (štetec, guma) v menu programu.
- Pracovať s edukačným programom na rozvoj pamäti a myslenia.
- Kliknúť na správny objekt v rámci interaktívnej úlohy.
- Uložiť vlastný obrázok do určenej zložky s pomocou.

Obsah

- Kreslenie obrázkov v detskom grafickom editore;
- používanie nástrojov na zmenu farby;
- plnenie zadaní v špeciálnych programoch;
- ovládanie myši pri hrách typu "potiahni a pušť";
- napodobňovanie grafických vzorov nástrojom štetec.

3. úroveň: Textový editor a klávesnica

Ciele

- Lokalizovať písmená a číslice na klávesnici.
- Použiť klávesy Enter a Backspace pri písaní textu.
- Zaplniť plochu farbou pomocou nástroja "výplň".
- Rozpoznať funkciu tlačiarne pri tlači dokumentu.
- Napísať jednoduché slovo podľa predlohy na obrazovke.

Obsah

- Písanie vlastného mena v textovom editore;
- oprava chýb v texte pomocou mazania;
- vymaľovanie nákresov nástrojom výplň;
- sledovanie procesu tlače z počítača;
- vyhľadávanie znakov v poli písmen.

4. úroveň: Digitálna komunikácia a web

Ciele

- Použiť klávesy Shift, Escape a smerové šípky.
- Vyhľadať obrázok alebo rozprávku na detskej webovej stránke.
- Modifikovať obrázok pomocou nástrojov otáčanie a zmena veľkosti.
- Komunikovať prostredníctvom jednoduchých ikon na obrazovke.
- Dodržať základné pravidlá bezpečnosti pri práci s internetom.

Obsah

- Písanie veľkých písmen v texte;
- prehliadanie detských internetových portálov;
- upravovanie vytvorených kresieb v editore;
- sledovanie videí a filmov cez web;
- prilepovanie objektov v grafickom programe.

Vzdelávacia oblasť Človek a príroda

1. úroveň: Úvodné poznávanie prírody v bezprostrednom okolí

Ciele

- Rozlíšiť svetlo a tmu v prostredí triedy.
- Identifikovať aspoň dve domáce zvieratá.
- Ukázať a pomenovať tri základné časti vlastného tela.
- Poznať v priamom kontakte základné rastliny.
- Reagovať na výrazné zmeny počasia.

Obsah

- Pozorovanie striedania dňa a noci;
- napodobňovanie zvukov a pohybu známych zvierat;
- spoznávanie častí tela na priestorovom modeli;
- prezeranie živej vegetácie v okolí školy;
- skúmanie kvapiek dažďa, slnečného svitu a iných zložiek počasia.

2. úroveň: Ročné obdobia, moje telo

Ciele

- Pomenovať štyri ročné obdobia podľa obrázkov.
- Rozlíšiť živú prírodu od neživých predmetov.
- Rozlíšiť pojmy teplo a zima v prírode.
- Identifikovať časti tváre.
- Poznať vybrané voľne žijúce zvieratá.

Obsah

- Triedenie obrázkov podľa ročných období;
- obliekanie podľa vonkajšej teploty;
- hľadanie rozdielov medzi kameňom a kvetom;
- ukazovanie častí tváre pred zrkadlom;
- priradovanie zvierat k ich prirodzenému prostrediu.

3. úroveň: Zmysly, príroda v lese

Ciele

- Rozlíšiť pojmy kvet, strom a ker.
- Identifikovať mláďatá k známym domácim zvieratám.
- Poznať funkciu zmyslových orgánov (zrak, sluch, hmat).
- Rozpoznať nebezpečenstvo jedovatých rastlín a plodov.
- Opísať základné vlastnosti snehu a ľadu.

Obsah

- Triedenie rastlín, nájdených a pozorovaných na vychádzke;
- poznávanie zvieracích rodín;
- ochutnávanie a ovoniavanie ovocia;
- určovanie nebezpečných bobúľ v lese;
- pokusy s topením ľadu v teplej miestnosti.

4. úroveň: Rastlina a jej potreby

Ciele

- Identifikovať časti tela rastliny (koreň, stonka, list).
- Poznať ovocné stromy a ich typické plody.
- Opísať základnú starostlivosť o domáce zvieratá.
- Rozlíšiť pojmy východ a západ slnka.
- Dodržať pravidlá bezpečného pobytu pri vode.

Obsah

- Rozoberanie makety rastliny na jednotlivé časti;
- ochutnávka ovocia a priradovanie k obrázkom stromov;
- nácvik kŕmenia a česania domáceho miláčika;
- sledovanie pohybu slnka počas dňa;
- diskusia o nebezpečenstve hlbokkej vody.

5. úroveň: Stromy a plody

- Rozlíšiť listnaté a ihličnaté stromy v okolí.
- Poznať životný cyklus vtákov (hniezdo, vajce, mláďa).
- Identifikovať základné poľnohospodárske plodiny (zemiaky, repa).
- Opísať význam čistej pitnej vody pre človeka.
- Reagovať na zmeny počasia vhodným výberom obuvi.

Obsah

- Zbieranie listov a ihličia na porovnanie;
- sledovanie vtácej búbky v zime;
- spoznávanie plodín v školskej záhrade;
- ochutnávka pitnej vody a minerálok;
- triedenie druhov obuvi podľa účelu.

6. úroveň: Zmeny v prírode, človek – vnútorné orgány

Ciele

- Pomenovať základné časti tela hmyzu .
- Identifikovať hlavné vnútorné orgány.
- Rozlíšiť jedlé a jedovaté huby podľa atlasu.
- Opísať zmeny v prírode počas ročných období.
- Uplatniť pravidlá ochrany prírody pred požiarom.

Obsah

- Pozorovanie hmyzu lupou na lúke;
- počúvanie tlkotu srdca fonendoskopom;
- modelovanie húb z plastelíny podľa predlohy;
- sledovanie sťahovavých vtákov na oblohe;
- nácvik správania sa pri spozorovaní dymu.

7. úroveň: Úžitok zvierat a rastlín, sila vody

Ciele

- Rozlíšiť domáce hospodárske zvieratá.
- Poznať význam liečivých rastlín pre zdravie.
- Jednoducho identifikovať funkciu orgánov v tele.
- Opísať kolobeh vody v prírode v zjednodušenej forme.
- Reagovať na nebezpečenstvo búrky v otvorenej krajine.

Obsah

- Triedenie zvierat;
- príprava bylinkového čaju v cvičnej kuchynke;
- diskusia o funkcii orgánov živého organizmu;
- kreslenie cesty dažďovej kvapky;
- simulácia hľadania úkrytu pred bleskom.

8. úroveň: Podoby vody, čistý vzduch, zvieratá

Ciele

- Identifikovať rozdiely medzi cicavcami a plazmi.
- Poznať základné zmeny skupenstva vody (voda, ľad, para).
- Rozlíšiť prameň, rieku a jazero v krajine.
- Opísať vplyv znečisteného vzduchu na dýchanie.
- Uviesť príklady šetrenia pitnou vodou v domácnosti.

Obsah

- Porovnávanie srsti a šupín na obrázkoch;
- pokus s varením vody a vznikom pary;
- vychádzka k najbližšiemu vodnému toku;
- pozorovanie dymu z komínov a výfukov;
- nácvik zastavovania vody pri umývaní zubov.

9. úroveň: Zdravie, svet zvierat v ZOO

Ciele

- Opísať príznaky bežných detských ochorení.
- Rozlíšiť bezpečné užívanie liekov od nebezpečných látok.
- Identifikovať cudzokrajné zvieratá žijúce v ZOO.
- Poznať zásady otužovania a prevencie chorôb.
- Vyjadriť postoj k ochrane ohrozených živočíchov.

Obsah

- Praktické meranie telesnej teploty;
- triedenie domácich čistiacich prostriedkov (jedov);
- virtuálna a reálna prehliadka zoologickej záhrady;
- nácvik ranného umývania sa studenou vodou;
- tvorba plagátu na ochranu lesnej zveri.

10. úroveň: Ochrana prírody, prvá pomoc

Ciele

- Vykonať prvé ošetrenie drobnej rany (náplast).
- Identifikovať chránené územia a parky v SR.
- Rozlíšiť intímnu hygienu v období dospievania.
- Opísať mravný význam ochrany životného prostredia.
- Poznať riziká besnoty pri kontakte s neznámym zvieratom.

Obsah

- Nácvik čistenia odreniny dezinfekciou;
- práca s mapou chránených oblastí Slovenska;
- diskusia o čistote tela počas puberty;
- zbieranie odpadkov v okolí školy;
- rozhovor o nebezpečenstve pohryznutia psom.

11. úroveň: Dospievanie, krajina, kde žijem

Ciele

- Rozlíšiť prejavy pohlavnej a psychosociálnej zrelosti.
- Identifikovať prírodné zvláštnosti vlastného regiónu.
- Vykonať základné kroky prvej pomoci pri zlomenine.
- Opísať vplyv civilizačného odpadu na kvalitu pôdy.
- Vyjadriť úctu k daru života vo všetkých jeho podobách.

Obsah

- Diskusia o zmenách v dospievaní;
- prezentácia o miestnych riekach a jaskyniach;
- nácvik znehybnenia končatiny trojrohovou šatkou;
- experiment s rozkladom materiálov v pôde;
- záverečná reflexia o kráse stvorenej prírody.

Vzdelávacia oblasť Človek a spoločnosť

1. úroveň: Ja a moja trieda

Ciele

- Uviesť svoje meno a priezvisko pri zoznamovaní.
- Orientovať sa v priestore vlastnej triedy.
- Rozlíšiť čas vyučovania a čas prestávky.
- Použiť základné pozdravy (dobrý deň, ahoj).
- Identifikovať členov najbližšej rodiny.

Obsah

- Nácvik predstavenia sa spolužiakom;
- spoznávanie miesta v lavici a poličky v šatni;
- reagovanie na zvuk školského zvonenia;
- používanie pozdravov pri vstupe do budovy;
- poznávanie členov rodiny a ich vzťahov.

2. úroveň: Škola a základy slušnosti

Ciele

- Orientovať sa v budove školy.
- Rozlíšiť časové údaje dnes a zajtra.
- Identifikovať prácu učiteľa a ďalších pracovníkov školy.
- Použiť slová "prosím" a "ďakujem" v praxi.
- Dodržať základné pravidlá chôdze po chodníku.

Obsah

- Spoznávanie priestorov školy;
- označovanie aktuálneho dňa v kalendári;
- rozhovor o dôležitosti práce personálu školy;
- hranie scény pri podávaní jedla v jedálni;
- nácvik bezpečnej chôdze vo dvojiciach.

3. úroveň: Moja obec

Ciele

- Identifikovať adresu svojho bydliska a názov obce.
- Rozlíšiť pracovné dni a víkend.
- Poznať nápisy na obchodoch.
- Vyjadriť súcit so spolužiakom pomocou gesta, alebo slovne.
- Reagovať na svetelné signály semaforu (chodci).

Obsah

- Modelovanie domu a priradovanie čísla domu;
- vyfarbovanie soboty a nedele v rozvrhu;
- nákupná hra s globálnym čítaním nápisov;
- nácvik podania ruky alebo objatia pri podpore spolužiaka;
- sledovanie farieb na modeli semaforu.

4. úroveň: Rodina, čas, hodiny

Ciele

- Rozlíšiť príbuzenské vzťahy.
- Určiť čas na hodinách s presnosťou na celé hodiny.
- Identifikovať zariadenie kuchyne a izby v byte.
- Reagovať správne na úsmev a zrakový kontakt.
- Dodržať bezpečnosť pri hrách na detskom ihrisku.

Obsah

- Kreslenie obrázkov členov rodiny;
- nastavovanie ručičkových hodín;
- triedenie obrázkov nábytku podľa miestností;
- nácvik komunikácie z očí do očí;
- diskusia o bezpečnosti pri šmýkaní, hojdaní a iných hrách.

5. úroveň: Hodnota peňazí, život v obci, doprava

Ciele

- Poznať názov ulice, kde sa nachádza škola.
- Rozlíšiť pojmy včera, dnes, zajtra a vlni.

- Identifikovať bankovky.
- Vyjadriť vďačnosť za darovanie alebo pomoc.
- Reagovať na pokyny vodiča v hromadnej doprave.

Obsah

- Orientačná vychádzka v okolí školy;
- práca s časovou osou "môj týždeň";
- manipulácia s papierovými peniazmi v hre;
- výroba darčeka pre spolužiaka k narodeninám;
- nácvik nastupovania do autobusu.

6. úroveň: Priateľstvo a kultúrne správanie

Ciele

- Identifikovať asertívne odmietnutie nevhodnej ponuky.
- Rozlíšiť pravdu a lož v modelových situáciách.
- Poznať význam spolupráce pri spoločnom projekte.
- Opísať vlastnosti dobrého priateľa v triede.
- Dodržať pravidlá slušnosti v kine alebo divadle.

Obsah

- Nácvik vety "Nie, toto nechcem";
- analýza rozprávky o klamstve;
- skupinové maľovanie na veľký baliaci papier;
- rozhovor o vernosti a pomoci medzi kamarátmi;
- simulácia návštevy kultúrneho podujatia.

7. úroveň: Význam pomoci iným, povolania

Ciele

- Poznať dôležité budovy v obci.
- Určiť dátum svojho narodenia a meniny.
- Identifikovať profesie rodičov a prácu ľudí v okolí.
- Vyjadriť empatiu voči iným ľuďom.
- Reagovať na zvukové znamenia sirény a polície.

Obsah

- Praktická vychádzka k obecnému úradu;
- vyhľadávanie mien v kalendári;
- dramatizácia práce pekára, vodiča a lekára;
- príprava pozdravu pre chorého spolužiaka;
- nácvik správania pri poplachu.

8. úroveň: Hospodárenie, etiketa

Ciele

- Identifikovať funkciu banky a poštovej stanice.
- Rozlíšiť ekonomické pojmy nákup, cena a výdavok.
- Poznať význam svedomia pri riešení konfliktov.
- Opísať základné pravidlá etikety pri stolovaní.
- Uplatniť asertivitu pri podávaní sťažnosti (nákup).

Obsah

- Vypĺňanie jednoduchého podacieho lístka;
- počítanie peňazí s kalkulačkou pri nákupe;
- rozhovor o tom, kedy nás "hryzie svedomie";
- nácvik prestierania stola a používania príboru;
- rolová hra: "Pokazený spotrebič – reklamácia".

9. úroveň: Moja vlasť, bezpečné správanie

Ciele

- Poznať štátne symboly SR vlajka, znak, hymna.
- Identifikovať známe rekreačné oblasti Slovenska.
- Rozlíšiť medzi osobným a nákladným vlakom.
- Vyjadriť radosť a optimizmus ako dar pre iných.
- Reagovať na nebezpečenstvo návykových látok (alkohol).

Obsah

- Vyfarbovanie štátnej vlajky;
- prezeranie fotografií a pohľadníc z výletov;

- návšteva železničnej stanice;
- nácvik šírenia dobrej nálady v kolektíve;
- diskusia o škodlivosti pitia alkoholu.

10. úroveň: Štát, médiá

Ciele

- Identifikovať funkciu prezidenta a úradov štátu.
- Rozlíšiť digitálny a analógový záznam času.
- Poznať hodnotu ľudskej dôstojnosti a vzájomnej úcty.
- Opísať vplyv masmédií na správanie žiaka.
- Reagovať na prejavy intolerancie a rasizmu.

Obsah

- Hľadanie sídla a aktivít prezidenta v televízii/knihách;
- porovnávanie displeja mobilu a ručičkových hodín;
- diskusia o právach každého človeka na úctu;
- kritické sledovanie reklamy na hračky a iný tovar;
- rolová hra: "Zastať sa spolužiaka".

11. úroveň: Budúcnosť, spoločenské pravidlá

Ciele

- Formulovať svoje plány do budúcnosti (práca, bývanie).
- Identifikovať dôležitosť rodiny a zodpovedného rodičovstva.
- Rozlíšiť etické aspekty internetovej komunikácie.
- Vyjadriť pripravenosť na pomoc v núdzových situáciách.
- Poznať základné pravidlá demokratického občianstva.

Obsah

- Tvorba nástenky "Čím chcem byť";
- rozhovor o starostlivosti o malé dieťa;
- nácvik slušného písania správ na internete;
- privolanie pomoci cez linku 112 (modelová situácia);
- záverečné zhrnutie práv a povinností v škole a mimo školy.

Ciele a obsah so zameraním na náboženskú výchovu/náboženstvo

1. úroveň: Svet ako vzácny dar

Ciele

- Vnímať svet ako vzácny dar. Vyjadriť úctu k životu.

Obsah

- Údiv nad krásou prírody; prejavy vďačnosti za život.

2.úroveň: Symboly viery a dobroty

Ciele

- Rozpoznať základné náboženské symboly v okolí. Identifikovať postavy známe dobrotou.

Obsah

- Symboly viery kríž, hviezda, polmesiac a iné; príbehy o štedrosti.

3. úroveň: Sila ticha a posvätného miesta

Ciele

- Vykonať naučené gesto stíšenia. Dodržať pravidlá ticha v posvätnom priestore.

Obsah

- Nácvik upokojenia a ticha; návšteva miestneho sakrálneho objektu.

4. úroveň: Sviatky a tradície

Ciele

- Rozlíšiť čas na prácu a čas na duchovný odpočinok. Poznať hlavné sviatky roka.

Obsah

- Význam sviatočného dňa; kalendár náboženských tradícií.

5. úroveň: Hodnota človeka

Ciele

- Prijatť vlastnú jedinečnosť a hodnotu každého človeka. Prejaviť úctu k starším.

Obsah

- Sebaprijatie ako dar; mravné vzory úcty k predkom.

6. úroveň: Pomoc a odpustenie

Ciele

- Reagovať na výzvu k udobreniu. Realizovať jednoduchý skutok pomoci.

Obsah

- Gestá zmierenia v kolektíve; dobrovoľná pomoc slabším.

7. úroveň: Múdrost kníh, posvätné gestá

Ciele

- Identifikovať posvätnú knihu alebo text daného náboženstva. Používať gestá úcty.

Obsah

- Manipulácia s náboženskou literatúrou; úklon, zopnutie rúk alebo iné rituálne gesto.

8. úroveň: Tolerancia a úcta

Ciele

- Prejaviť toleranciu k iným vierovyznaniam. Rozpoznať pietne miesta.

Obsah

- Rozhovor o rozmanitosti ciest k Bohu/duchovnu; návšteva pamätníkov a cintorínov.

9- úroveň: Hodnoty dobra a zla, modlitba

Ciele

- Vysvetliť význam modlitby alebo meditácie pre vnútro človeka. Rozlíšiť dobro a zlo.

Obsah

- Stíšenie ako cesta k pokoju; základné mravné príkazy (nezabiješ, nepokradneš).

10 úroveň: Život v láske a nádeji

Ciele

- Prežívať atmosféru náboženských slávností. Integrovať duchovné hodnoty do konania.

Obsah

- Aktívna účasť na obradoch; vyjadrenie nádeje a lásky k blížnemu v bežnom dni.

Vzdelávacia oblasť Človek a svet práce

1. úroveň: Adaptácia na pracovné prostredie a materiály

Ciele

- Utvárať základné hygienické návyky a samoobslužné zručnosti s pomocou.
- Manipulovať s veľkými predmetmi a hračkami.
- Rozlišovať základné materiály ako papier, textil, drevo a plastelína hmatom a zrakom.
- Adekvátne a bezpečne používať predmety v triede.
- Reagovať na pokyn k odloženiu vecí na určené miesto.

Obsah

- Umývanie rúk, používanie mydla, toaletného papiera a splachovania toalety;
- vyzliekanie a obliekanie voľného odevu, obúvanie a vyzúvanie s pomocou;
- manipulácia s predmetmi ako dvíhanie, prenášanie, prekladanie, vkladanie a vyberanie;
- trhanie, krčenie a lepenie papiera a spoznávanie jeho základných vlastností;
- sledovanie svetla a vody ako zapínanie a vypínanie osvetlenia alebo páková batéria.

2. úroveň: Základy sebaobsluhy a prvé pracovné úkony

Ciele

- Osvojiť si základné návyky pri stravovaní a používaní lyžice.
- Zvládnuť základnú manipuláciu so zipsom a veľkým gombíkom.
- Triediť a priradovať predmety podľa farby, veľkosti a tvaru.
- Oboznámiť sa so základným záhradným náradím ako sú hrable a krhla.
- Rozlíšiť potraviny od iných nejedlých predmetov.

Obsah

- Používanie vreckovky a samostatné naberanie stravy lyžicou;
- nácvik zapínania zipsu a veľkých gombíkov na cvičných rámoch alebo priamo na odeve;
- triedenie drobných materiálov ako korále alebo gombíky do misiek podľa pokynov;
- polievanie izbových kvetov a rastlín v areáli školy s pomocou;
- hrabanie lístia a upratovanie hračiek z pieskoviska.

3. úroveň: Rozvoj jemnej motoriky a technická príprava

Ciele

- Zvyšovať samostatnosť pri vyzliekaní a ukladaní odevov v šatni.
- Zvládnuť navliekanie drobných predmetov a viazanie jednoduchého uzla.
- Oboznámiť sa so zariadením kuchyne a základmi bezpečnosti v tomto priestore.
- Rozvíjať schopnosť napodobňovať pracovné pohyby dospelého človeka.
- Zvládnuť prácu s jednoduchou stavebnicou pri ukladaní kociek.

Obsah

- Samostatné, prípadne ľahko asistované vyzliekanie, obúvanie a ukladanie obuvi do poličiek;
- navliekanie korálikov, krúžkov, šípok alebo vhodných cestovín na šnúrku;
- namotávanie vlny a špagátov a nácvik viazania prvého uzla;
- oboznamovanie sa s chladničkou a rozlíšenie potravín, ktoré patria do jej vnútra;
- stavanie z kociek ako komíny a mosty alebo skladanie jednoduchého puzzle.

4. úroveň: Práca s papierom a údržba domácnosti

Ciele

- Zvládnuť manipuláciu s nožnicami a strihanie papiera.
- Osvojiť si základy jednoduchého prestierania k stolovaniu.
- Udržiavať poriadok na vlastnom pracovnom mieste.
- S pomocou zvládnuť proces sadenia, klíčenia a rastu rastlín.
- Zvládnuť odskrutkovanie a zaskrutkovanie matice alebo uzáveru.

Obsah

- Strihanie papiera, textilu a vlny alebo vytrhávanie a lepenie šablón;
- utieranie prachu z lavíc a parapetov alebo výmena špinavého uteráka za čistý;
- nácvik prestierania zahrňujúci tanier, lyžicu, pohár a servítku;
- príprava črepníkov, sypanie zeminy a pozorovanie klíčenia fazule alebo hrášku;
- manipulácia s hračkami a predmetmi určenými na skrutkovanie.

5. úroveň: Stolovanie a dielenská príprava na prácu s drevom

Ciele

- Aplikovať základnú hygienu stolovania v triede aj v školskej jedálni.
- Zvládnuť zametanie podlahy pomocou malej metličky a lopatky.
- Poznať základné vlastností dreva.
- Pomenovať práce vykonávanú činnosť.
- Zvládnuť prácu s dierkovačom, zošívачkou alebo nalepovanie samolepiek.

Obsah

- Používanie vidličky a odkladanie špinavého riadu zo stola;
- zametanie omrvínok a smetí z podlahy a vynášanie odpadkového koša;
- opracovanie povrchu dreva brúsnyim papierom nazývané aj šmirgľovanie;
- kyprenie pôdy v kvetináčoch a ošetrovanie listov od prachu;
- potláčanie papiera odtlačkami rôznych predmetov alebo detskými pečiatkami.

6. úroveň: Technická presnosť, kuchynské práce

Ciele

- Byť samostatný pri čistení zubov a úprave zovňajšku pomocou hrebeňa.
- Zvládnuť zatĺkanie klinčov do mäkkého materiálu.
- Realizovať prípravu jednoduchého studeného jedla formou natierania.
- Strihať papier podľa predkreslenej čiary.
- Poznať podmienky života rastlín ako voda, vzduch, svetlo a teplo.

Obsah

- Čistenie zubov a kontrola vlastného výzoru v zrkadle;
- zatĺkanie a vyťahovanie klinčov z drevenej dosky;
- natieranie chleba maslom alebo nátierkou a umývanie ovocia;
- strihanie papiera po rovnej čiare alebo oblepovanie krabíc papierom;
- príprava pôdy pred siatím ako hrabanie a kolíkovanie a následné siatie do jamiek.

7. úroveň: Obsluha spotrebičov a montážne práce

Ciele

- Bezpečne obsluhovať bežné domáce spotrebiče.
- Zvládnuť jednoduché šitie ako prevliekanie nite a predný steh.
- Osvojiť si názvy technických súčiastok a pracovných nástrojov.
- Realizovať základné ošetrovanie drobnej rany pomocou náplasti.
- Zvládnuť odomykanie a zamykanie dverí kľúčom.

Obsah

- Obsluha varnej kanvice pri príprave čaju a mikrovlnnej rúry pri ohreve jedla;
- navliekanie nite do ihly, tvorba uzlíka a šitie jednoduchým stehom na kartón;
- zostavovanie modelov zo stavebníc pomocou skrutiek a matíc;
- čistenie odreniny a správna aplikácia náplasti na ranu;
- manipulácia s kľúčom, visiacim zámkom a kľučkou dverí.

8. úroveň: Údržba odevov a náročnejšie dielenské práce

Ciele

- Zvládnuť samostatné pranie drobných kusov bielizne v rukách.
- Používať žehličku pri žehlení rovných plôch.
- Zvládnuť opracovanie dreva pomocou rašple alebo pilníka.
- Identifikovať hlavné druhy burín a spôsoby ich likvidácie.
- Zvládnuť krájanie potravín nožom alebo ručným krájačom.

Obsah

- Ručné pranie vreckoviek, sušenie na šnúre a používanie štipcov na bielizeň;
- žehlenie vreckoviek a utierok pod neustálym dohľadom;
- úprava tvaru dreva pilníkom a vŕtanie dier pomocou nebožieca;
- pletie záhonov, zavlažovanie a prihnojovanie rastlín;
- krájanie zeleniny na kolieska a jej servírovanie na tanier.

9. úroveň: Sériová práca a mechanizácia v domácnosti

Ciele

- Zvládnuť opakovanú pracovnú činnosť so zameraním na presnosť a sériovosť.
- Obsluhovať ručné kuchynské strojčeky.
- Zvládnuť nákup v obchode a správne uskladnenie potravín.
- Realizovať základné montážne práce podľa presnej predlohy.
- Poznať proces zberu liečivých rastlín a plodov v prírode.

Obsah

- Kompletizácia balíčkov, etiketovanie a balenie darčiekov do ozdobného papiera;
- používanie mechanického šľahača, mlynčeka alebo krájača potravín;
- simulácia nákupu, sledovanie ceny a ukladanie tovaru do tašky;
- zostavovanie pohyblivých modelov z kovových stavebníc;
- zber šípok a bylín a ich následná príprava na proces sušenia.

10. úroveň: Domáce hospodárenie a technické opravy

Ciele

- Zvládnuť samostatné vysávanie a údržbu podlahovín.
- Realizovať jednoduché opravy odevov ako prišívanie gombíka alebo pútka.
- Zvládnuť povrchovú úpravu výrobkov formou farbenia alebo lakovania.
- Poznať zásady bezpečnej manipulácie s čistiacimi prostriedkami v domácnosti.
- Zvládnuť prípravu polievky alebo iného jednoduchého vareného jedla.

Obsah

- Vysávanie koberca a čistenie umývadla a toalety vhodnými prostriedkami;
- prišívanie gombíkov a patentiek alebo nažehľovanie záplat na odev;
- lakovanie dreveného výrobku a následné čistenie štetcov;
- varenie zemiakov, cestovín alebo polievky z polotovaru;
- výmena batérií v diaľkovom ovládači alebo v nástenných hodinách.

11. úroveň: Príprava na uplatnenie na chránenom pracovisku, samostatnosť v práci

Ciele

- Pracovať podľa obrázkového postupu bez potreby neustáleho dohľadu.
- Zvládnuť finálnu prípravu výrobkov pre chránenú dielňu ako balenie a expedícia.
- Realizovať aranžérske práce a viazanie ozdobných kytíc.
- Zvládnuť komplexné slávnostné prestieranie stola a spoločenské správanie.
- Vytrvať pri plnení dlhodobejšej sezónnej práce v záhrade.

Obsah

- Samostatná výroba úžitkového predmetu ako napríklad vtáčia búdka alebo podložka;
- príprava kvetinových aranžmánov, adventných vencov alebo suchých väzieb s pomocou;
- spolupráca na kompletnom slávnostnom prestieraní stola pre návštevu;
- sezónna úprava školského pozemku ako rýľovanie a rezanie kríkov s pomocou;
- záverečná kontrola kvality vykonanej práce a upratanie celého pracoviska.

Vzdelávacia oblasť: Umenie a kultúra

Obsah so zameraním na hudobné a rytmické činnosti

1. úroveň: Prvotná zvuková stimulácia a pozornosť

Ciele

- Udržanie zrakového kontaktu pri zdroji zvuku.
- Reakcia na prítomnosť alebo zmiznutie zvuku pohybom hlavy alebo očí.
- Rozlíšenie medzi tichom a zvukom v bezprostrednom okolí.
- Akceptácia pasívneho vnímania reprodukovanej hudby rôznej intenzity.
- Lokalizácia zdroja zvuku v priestore triedy.

Obsah

- Vystavenie sluchovým podnetom z prírody a bežného života bez vizuálnej podpory;
- sledovanie vizuálne podporeného zdroja zvuku pri hre na Orffove nástroje;
- striedanie ticha a reprodukovanej hudby s cieľom vyvolať reakciu;
- využívanie izolovaných zvukov na nadviazanie sociálnej komunikácie;
- pasívne vnímanie zvukov vyludzovaných bežnými predmetmi ako kľúče alebo papier.

2. úroveň: Rozlišovanie kvality zvuku a zdrojov

Ciele

- Rozlíšenie ľudskej reči od iných zvukov prostredia.
- Identifikácia zdroja zvuku bez vizuálneho kontaktu.
- Určenie kontrastných vlastností zvukov ako hlasný a tichý.
- Cílené vyvolanie zvuku na jednoduchom hudobnom nástroji.
- Rozlíšenie dĺžky tónu na úrovni dlhý a krátky.

Obsah

- Vyhľadávanie skrytých zdrojov zvuku v miestnosti;
- manipulácia s predmetmi ako prelievanie tekutiny vo fľaši alebo šuchotanie;
- vyludzovanie zvukov úderom alebo trasením na Orffovom inštrumentári;
- reakcia na zmenu hlasitosti reprodukovanej hudby;
- porovnávanie dĺžky tónu píšťalky alebo trianglu.

3. úroveň: Rytmizácia a elementárny spev

Ciele

- Reprodukcia jednoduchého rytmu podľa ukážky.
- Spev krátkych detských popevkov a riekaniiek v skupine.
- Koordinácia pohybu rúk s rytmom zvučnej reči.
- Rozlíšenie mužského a ženského hlasu v nahrávke.
- Zapojenie sa do hudobno-pohybovej hry s jasnými pravidlami.

Obsah

- Hra s detskými vyčítankami ako Varila myšička kašičku;
- rytmické tleskanie a plieskanie na stehná počas spevu;
- skupinový spev piesní ako Prší, prší;
- kruhový tanec pri hre Kolo, kolo mlynské;
- hravé vyludzovanie zvukov na paličkách alebo bubienku.

4. úroveň: Melodizácia a tonálne cítenie

Ciele

- Melodizácia vlastného mena alebo krátkej hádanky.
- Udržanie intonácie pri speve známych ľudových piesní.
- Vyjadrenie obsahu piesne prostredníctvom mimiky a gest.
- Rozlíšenie vzostupnej a zostupnej melódie pohybom ruky.
- Identifikácia nálady skladby ako veselá alebo smutná.

Obsah

- Rečňovanie textov s hudobným sprievodom učiteľa;
- spev detských piesní;
- pohybové stvárnenie textu piesne - Češem si hlavičku a pod;
- sluchové hry zamerané na smer melódie;
- počúvanie inštrumentálnych miniatúr s výrazným charakterom;

5. úroveň: Hudobná dynamika a pohybová kultúra

Ciele

- Zmena sily hlasu podľa pokynov počas spevu.
- Plynulý pohyb v priestore v súlade s tempom hudby.
- Rozlíšenie zvuku klavíra a huslí v nahrávke.
- Dodržanie pravidiel správania sa pri štátnej hymne.
- Vytvorenie rytmického sprievodu k piesni na rytmických nástrojoch.

Obsah

- Spev piesní s výraznou dynamikou ako Maličká som;
- pohybové hry na vlka a líšku so zmenami tempa;
- identifikácia zvuku strunových a klávesových nástrojov;
- nácvik postoja a ticha pri znení štátnej hymny Slovenskej republiky;
- využívanie ozvučných drierok a hrkállok v takte piesne.

6. úroveň: Rozširovanie repertoáru a výrazové prostriedky

Ciele

- Samostatný prednes krátkej riekanky alebo piesne.
- Rozlíšenie dĺžky tónov v rámci rytmických cvičení.
- Vyjadrenie rytmu chôdzou alebo behom podľa charakteru skladby.
- Identifikácia spevu a hovoreného slova v umeleckom prednese.
- Pomenovanie základných emócií vyvolaných hudbou.

Obsah

- Spev piesní Gúľalo sa, gúľalo, Tancuj, tancuj a iné;
- nácvik tanečných prvkov v hrách ako Pásla ovečky;
- reprezentácia tempa hudby pohybom vlaku alebo zvierat;
- sluchové rozlišovanie sólového spevu a zboru;
- využívanie Orffovho inštrumentária na zvýraznenie nálady textu.

7. úroveň: Funkcia hudby a inštrumentálne poznávanie

Ciele

- Určenie spoločenskej funkcie skladby ako uspávanka alebo pochod.
- Plynulé tvorenie tónu bez kriku pri kolektívnom speve.
- Priradenie názvu nástroja k jeho reálnemu zvuku.
- Dodržanie plynulého dýchania počas frázovania piesne.
- Synchronizácia pohybu s rytmom pri ľudovom tanci.

Obsah

- Počúvanie ukážok z rôznych žánrov a ich triedenie podľa nálady;
- spev piesní Pod horou, pod horou, Sniežik sa nám chumelí a pod;
- vizuálne a sluchové poznávanie nástrojov ako klavír a husle;
- jednoduché choreografie ľudových tancov;
- dychové cvičenia zamerané na dĺžku výdychu pri speve.

8. úroveň: Artikulácia a tanečné prvky

Ciele

- Zrozumiteľná artikulácia textu piesne v miernom tempe.
- Predvedenie tanečných krokov ako cval, poskok a úklon.
- Sústredené počúvanie regionálnej ľudovej tvorby.
- Rozlíšenie dynamických zmien v dlhšej hudobnej ploche.
- Identifikácia zvuku bubna a trúbky.

Obsah

- Artikulačné rozcvičky pred spevom piesní ako Čierne oči, choďte spať;
- nácvik krokov polky s hudobným sprievodom;
- počúvanie detských populárnych piesní a regionálneho folklóru;
- rozlišovanie tichých a hlasných pasáží v orchestrálnej hudbe;
- hry na rozpoznávanie plechových dychových a bicích nástrojov.

9. úroveň: Takt a kolektívna interpretácia

Ciele

- Reprodukcia dvojdobého a trojdobého taktu pohybom.
- Dodržanie čistoty intonácie v kolektívnom speve.
- Identifikácia zvuku štyroch základných hudobných nástrojov v skladbe.
- Predvedenie základného kroku valčíka.
- Rozlíšenie melódie od rytmického sprievodu.

Obsah

- Rytmické cvičenia na dve a tri doby pomocou hry na telo;
- spev náročnejších piesní To tá Heľpa, Tam okolo Levoči a pod.;
- analýza počúvanej skladby z hľadiska prítomných nástrojov;
- pohybová príprava na valčíkový rytmus;
- používanie nástrojov Orffovho inštrumentária na zdôraznenie prvej doby.

10. úroveň: Hudobná gramotnosť a žánre

Ciele

- Identifikácia základných hudobných symbolov ako nota a husľový kľúč.
- Interpretácia piesní vlastného regiónu.
- Rozlíšenie rytmických a melodických nástrojov v orchestri.
- Predvedenie základov spoločenských tancov.
- Pomenovanie ďalších nástrojov ako flauta, harfa alebo lesný roh.

Obsah

- Kreslenie a priradovanie symbolov notovej osnovy;
- nácvik piesní A od Prešova, V záhradôčke pod okienkom a iné;
- triedenie nástrojov na bicie, strunové a dychové;
- nácvik jednoduchých zostáv spoločenského tanca;
- počúvanie ukážok klasickej hudby s dôrazom na farbu nástrojov.

11. úroveň: Prezentácia a hudobný vkus

Ciele

- Verejná prezentácia naučených piesní v rámci školskej besiedky.
- Samostatná voľba obľúbeného hudobného žánru.
- Dodržanie estetického pohybu pri scénickom stvárnení hudby.
- Zhodnotenie vlastného hudobného výkonu.
- Uplatnenie hudobnej relaxácie ako prostriedku uvoľnenia.

Obsah

- Nácvik uceleného hudobného programu na vystúpenie;
- vytváranie vlastného playlistu obľúbených skladieb;
- pohybová improvizácia na modernú a klasickú hudbu;
- využívanie relaxačných nahrávok s prvkami prírodných zvukov;
- reflexia pocitov z hudby prostredníctvom neverbálnych prostriedkov.

Ciele a obsah so zameraním na výtvarné činnosti

1. úroveň: Senzomotorická manipulácia a stopa

Ciele

- Uchopovanie a púšťanie výtvarných nástrojov celou dlaňou.
- Vytvorenie náhodnej stopy na papieri ceruzou alebo kriedou.
- Manipulácia s modelovacou hmotou formou stláčania a trhania.
- Odtlačenie vlastnej dlane alebo prstov namočených v farbe.
- Rozlíšenie plochy papiera od okolia.

Obsah

- Čmáranie, kreslenie mäkkou ceruzou a rudkou na veľký formát papiera;
- miesenie plastelíny a odštipkávanie malých kúskov;
- odtlačanie rúk a špongií s prstovými farbami;
- liatie a kvapkanie tekutej farby na podklad;
- hry s pieskom a prachovými farbami.

2. úroveň: Prvotné grafické tvary a koordinácia

Ciele

- Napodobnenie vertikálneho a horizontálneho smeru čiary.
- Vytvorenie guľôčky a valčeka z modelovacej hmoty.
- Vyfarbenie ohraničenej plochy bez výrazného presahovania.
- Ciele nanášanie farebných škvŕn na určené miesto.
- Koordinácia pohybu oka a ruky pri sledovaní stopy.

Obsah

- Kresba slnka, hada alebo kĺbka pomocou kruhových pohybov;
- valkanie a guľanie plastelíny v dlaniach a na podložke;
- vyfarbovanie jednoduchých maľovaniek s hrubou kontúrou;
- dotváranie škvŕn fúkaním do farby alebo drevkom;
- tvorba špirál a vlnoviek kriedou na asfalt.

3. úroveň: Farebnosť a plošné vnímanie

Ciele

- Pomenovanie základných farieb použitých vo vlastnej práci.
- Vytvorenie reliéfu v mäkkej hmote pomocou vtlačania predmetov.
- Zapúšťanie farieb do vlhkého podkladu.
- Zobrazenie jednoduchých predmetov vychádzajúcich z kruhu.
- Rozlíšenie svetlej a tmavej plochy.

Obsah

- Kresba jablka, stromu alebo lopty voskovým pastelom;
- modelovanie misiek zo ušúľaného valčeka;
- maľba akvarelom na navlhčený papier;
- odtlačanie dlaní a chodidiel technikou kresby;
- rytmické radenie dvoch kontrastných farieb v pásoch.

4. úroveň: Postava a detail

Ciele

- Zobrazenie ľudskej postavy s hlavnými časťami tela.
- Použitie kombinovanej techniky kresby a koláže.
- Vymodelovanie trojrozmernej figúry zvieratka.
- Pokrytie celej plochy papiera maľbou.
- Naznačenie detailov tváre ako oči a ústa.

Obsah

- Tematická kresba zážitkov z rodinného života;
- lepenie kúskov textilu na papier a ich dokresľovanie;
- modelovanie tela zvieratka spájaním jednotlivých častí;
- plošné nanášanie farieb veľkým štetcom;
- vyťahovanie detailov z modelovacej hmoty prstami.

5. úroveň: Tvar a priestorová orientácia

Ciele

- Zobrazenie predmetov na báze štvorca a obdĺžnika.
- Dodržanie pravidiel pri skupinovej výtvarnej aktivite.
- Vykrajovanie tvarov z modelovacej hmoty pomocou formičiek.
- Využitie línie na členenie plochy.
- Rozlíšenie hustej a riedkej farby.

Obsah

- Kresba domu, skrine alebo iného hranatého tvaru;
- tvorba spoločnej veľkoplošnej koláže na zadanú tému;
- práca s hlinou a špachtľami;
- kombinovanie svetlých a tmavých pásov farieb;
- dotváranie modelov z hliny prírodným materiálom.

6. úroveň: Výraz a nálada v maľbe

Ciele

- Vyjadrenie nálady krajiny prostredníctvom farebného kontrastu.
- Schematické zobrazenie zvierat v pohybe.
- Využitie techniky tlače z papiera alebo prírodnín.
- Opis postáv na ilustrácii v detskej knihe.
- Porovnanie vlastností rôznych modelovacích materiálov.

Obsah

- Maľba zimnej alebo letnej krajiny kontrastnými farbami;
- kresba snehuliaka, auta alebo detských hračiek;
- tlač pomocou zvitkov papiera alebo pokrčených listov;
- identifikácia deja na reprodukcii výtvarného diela;
- modelovanie podľa fantázie z moduritu alebo cesta.

7. úroveň: Kompozícia a rozprávkový motív

Ciele

- Odlíšenie mužskej a ženskej postavy v kresbe.
- Zobrazenie figúr z rozprávky v prostredí.
- Tvarovanie geometrických telies ako guľa, valec a kocka.
- Využitie studených a teplých farieb pri maľbe.
- Zväčšovanie a zmenšovanie motívu na ploche.

Obsah

- Kresba postáv v charakteristickom oblečení;
- tvorba koláže s motívom rozprávkového deja;
- modelovanie geometrických tvarov rôznych veľkostí;
- maľba predmetov dennej potreby podľa skutočnosti;
- dotváranie pozadia mozaiky maľbou.

8. úroveň: Realita a detail v portréte

Ciele

- Zobrazenie typických čŕt tváre ako vlasy, brada alebo okuliare.
- Umiestnenie postáv do určitého prostredia v dejovej súvislosti.
- Modelovanie ľudskej hlavy s vtlačenými detailmi očí a úst.
- Kombinovanie rôznych druhov papiera v koláži.
- Vyjadrenie hĺbky priestoru prekrytím tvarov.

Obsah

- Kresba portréту spolužiaka alebo člena rodiny;
- zobrazovanie situácií ako mama v kuchyni alebo lekár v ambulancii;
- vytváranie reliéfneho portrétu z hliny;
- strihanie a lepenie fotokoláží z časopisov;
- stavba priestorových modelov domov z kartónu.

9. úroveň: Úžitkové umenie a ornament

Ciele

- Zobrazenie tvaru a funkcie úžitkového predmetu.
- Vytvorenie ornamentálnej výplne plochy podľa šablóny.
- Modelovanie jednoduchého šperku ako náhrdelník alebo náramok.
- Zhodnotenie výsledku vlastnej tvorby v porovnaní s inými.
- Zobrazenie nálady prostredníctvom výrazu tváre v portréte.

Obsah

- Kresba vecí, ktoré slúžia človeku ako stolička alebo lampa;
- tvorba ľudových ornamentov na papierové šablóny šiat;
- modelovanie a maľovanie korálikov z hlíny alebo moduritu;
- usporiadanie výstavy prác v triede;
- maľba tváre vyjadrujúcej radosť, smútok alebo hnev.

10. úroveň: Dekoratívne techniky a praktické predmety

Ciele

- Uplatnenie techník ako dekupáž – servítková technika, alebo maľba na sklo.
- Vytvorenie ilustrácie k prečítanému textu alebo filmu.
- Ladenie farieb a ich odtieňov v kompozícii.
- Prezentácia výsledkov tvorby pred publikom.
- Rozlíšenie fotografie, grafiky a animovaného filmu.

Obsah

- Zdobenie črepníkov alebo textilu dekoratívnymi farbami;
- tvorba plagátu na školskú akciu;
- kresba scény z obľúbenej rozprávky;
- prezentácia portfólia prác na spoločnej besiedke;
- sledovanie ukážok animácie a diskusia o obrázkoch.

11. úroveň: Výtvarná syntéza a estetické prostredie

Ciele

- Samostatná voľba výtvarnej techniky pre vlastný projekt.
- Estetická úprava prostredia triedy vlastnými dielami.
- Vytvorenie darčkového predmetu pre druhú osobu.
- Uplatnenie prvkov ľudového remesla v modernej tvorbe.
- Zachytenie vlastného zážitku komplexnými výtvarnými prostriedkami.

Obsah

- Realizácia záverečnej práce na voľnú tému;
- výroba vianočných alebo veľkonočných dekorácií;
- kompletná tvorba darčkového balenia a drobného daru;
- aplikácia ornamentov na úžitkové predmety z dreva alebo keramiky;
- maľba veľkoformátového zážitku z výletu alebo prázdnin.

Vzdelávacia oblasť: Zdravie a pohyb

1. úroveň: Elementárna lokomócia a zmyslová stimulácia

Ciele

- Udržanie rovnováhy pri statickom stoji s pomocou alebo oporou.
- Koordinovaný pohyb vpred formou lozenia po vyznačenej trase.
- Reakcia na dotykový podnet a fyzický kontakt v rámci kontaktných hier.
- Napodobnenie jednoduchého pohybu rúk podľa vizuálneho vzoru.
- Lokalizácia častí vlastného tela na základe verbálneho pokynu.

Obsah

- Lozenie po štyroch po vizualizovanej dráhe v telocvični;
- pochodovanie v rytme riekaniek so symbolizáciou pohybov;
- kontaktné aktivity zamerané na prijatie fyzickej blízkosti inej osoby;
- hry na snehu zamerané na chôdzu po nerovnom a šmyklavom povrchu;
- sánkovanie na miernom svahu s dôrazom na udržanie stability.

2. úroveň: Základné pohybové stereotypy a manipulácia

Ciele

- Chôdza v zástupe za učiteľom so zachovaním smeru.
- Prekonanie nízkej prekážky do 10 cm krokom bez straty rovnováhy.
- Zachytenie gúľajúcej sa lopty oboma rukami.
- Zostup z vyvýšenej plochy 10 – 15 cm do drepu na mäkkú podložku.
- Vykonanie hygienických úkonov po cvičení s čiastočnou pomocou.

Obsah

- Nácvik rytmickej chôdze po čiare, lane alebo hadici;
- beh v danom tempe po celej ploche telocvične;
- gúľanie a podávanie lopty v sede a v stoji;
- výstup na lavičku, prechod a bezpečný zostup;
- manipulačné aktivity s drobnými predmetmi, zbieranie, upratovanie náčinia.

3. úroveň: Dynamika pohybu a priestorová orientácia

Ciele

- Zmena smeru chôdze a behu na dohodnutý zvukový signál.
- Udržanie rovnováhy v sede na fitlopte bez opory nôh o zem.
- Hod loptou do veľkého terča z blízkej vzdialenosti.
- Vykonanie plynulého prevalu bokom - „sudy“ na rovnej podložke.
- Striedanie základných polôh stoj, sed, ľah podľa pokynov.

Obsah

- Beh po slalomovej dráhe medzi métami;
- skoky znožmo na mieste a vpred cez nakreslenú čiaru;
- triafanie plastových kolkov loptou;
- jazda na trojkolke alebo rehabilitačnom bicykli;
- dychové cvičenia zamerané na vedomý výdych v polohe ľahu.

4. úroveň: Koordinačné schopnosti a akrobacia

Ciele

- Vykonanie kotúľa vpred na mäkkej podložke s dopomocou.
- Výdrž v stoj na jednej nohe po dobu 3 sekúnd.
- Preskok napnutej gumy vo výške 15 – 20 cm.
- Chôdza po schodoch nahor a nadol so striedaním nôh.
- Synchronizácia pohybu paží a nôh pri skoku do diaľky z miesta.

Obsah

- Návik kolísky a prvej fázy kotúľa vpred;
- chôdza po šikmej lavičke zavesenej na rebrinách;
- hádzanie predmetov na cieľ pravou aj ľavou rukou;
- jazda na kolobežke s dôrazom na odraz a stabilitu;
- relaxačné aktivity zamerané na striedanie napätia a uvoľnenia svalov.

5. úroveň: Rytmizácia a skupinová kooperácia

Ciele

- Dodržanie poradia a miesta v zástupe počas celého cvičenia.
- Spolupráca vo dvojici pri prenášaní ľahkého náčinia.
- Rytmizácia pohybu nôh v súlade s rytmickým sprievodom (bubon, tieskanie).
- Prekonanie strachu pri lezení na rebriny do výšky 1 metra.
- Dodržanie pravidiel jednoduchšej naháňačky.

Obsah

- Chôdza vo dvojiciach s držaním sa za ruky;
- prehadzovanie lopty cez nízku sieť alebo prekážku;
- výskok na diely švédskej debny zo vzporu kľačmo;
- točenie sa v kruhu vo dvojiciach pri hudbe;
- chôdza po akupresúrnom chodníku.

6. úroveň: Vytrvalosť a obratnosť v teréne

Ciele

- Súvislý beh miernym tempom po dobu 2 minút.
- Identifikácia a pomenovanie základného telocvičného náradia.
- Hod ľahkou loptou horným oblúkom do diaľky.
- Zvládnutie visov na nízkej hrazde s výdržou.
- Adaptácia na nerovný terén počas turistickej vychádzky.

Obsah

- Beh na vzdialenosť 20 metrov s predbiehaním;
- lezenie po zvislom a šikmom rebríku;
- hry na orientáciu v prírodnom prostredí;
- podliezanie a preskakovanie napnutého švihadla;
- prenášanie 1 kg plnej lopty v pohybe.

7. úroveň: Technika pohybu a loptové hry

Ciele

- Chôdza vzad po vyznačenej čiare bez vybočenia.
- Chytanie lopty odrazenej od zeme oboma rukami.
- Realizácia skoku do diaľky do pieskoviska z krátkeho rozbehu.
- Vyjadrenie trojštvrťového taktu pohybom .
- Dodržanie bezpečnej vzdialenosti od spolužiakov pri hromadnom cvičení.

Obsah

- Nácvik bicyklovania na bicykli s pomocnými kolieskami;
- prihrávky lopty obojručne trčením od prs;
- zliezanie prírodných prekážok počas turistiky;
- kotúľ vpred zo stoja rozkročného;
- cvičenia na rozvoj lateralitu v stoji na jednej nohe so zanožovaním.

8. úroveň Pokročenie: Koordinácia a kolektívny zážitok

Ciele

- Dodržanie jednoduchých pravidiel pri prihrávke a chytení lopty obojručne.
- Reakcia na dynamiku hudby zmenou tempa pohybu (pomaly vs. rýchlo).
- Vyjadrenie trojštvrťového taktu jednoduchým rytmickým podupom.
- Uplatnenie uvoľňovacích techník trupu po fyzickej záťaži.

Obsah

- Nácvik prísunného kroku vpred, vzad a cvalu bokom;
- pohybové vyjadrenie pojmov: vysoko/nízko, ticho/silno;
- loptové hry zamerané na prihrávku trčením a vrchné chytenie;
- kondičné cvičenia v zimnej prírode, hry na snehu, chôdza v teréne;
- lokálne uvoľňovanie končatín a hlboké dýchanie v ľahu.

9. úroveň: Kompenzácia a základy športových hier

Ciele

- Vykonanie kompenzačných cvikov zameraných na chrbát po pracovnom vyučovaní.
- Manipulácia s netradičným náčiním (lietajúci tanier, šatka, stuha).
- Napodobnenie základného tanečného kroku (mazúrka, karička) podľa vzoru.
- Prekonanie krátkej vzdialenosti v behu so snahou o maximálne úsilie.
- Udržanie správneho napätia svalov v rôznych polohách (vzpor, sed, kľak).

Obsah

- Posilňovacie cvičenia s plnou loptou alebo tyčou;
- základy vybíjanej a prehadzovanej so zjednodušenými pravidlami;
- akrobacia na náradí: výdrž v zavesení na rebrinách, chôdza po lavičke;
- atletické prvky: hod kriketovou loptičkou, skok do diaľky z miesta;
- tanečná improvizácia na známe hudobné motívy.

10. Úroveň: Praktické pohybové zručnosti

Ciele

- Koordinovať pohyby tela pri cvičení na náradí a s gymnastickým náčiním.
- Zladiť pohybovú aktivitu s rytmickým a hudobným sprievodom.
- Manipulovať so športovými pomôckami v súlade s ich technickým určením.
- Dodržiavať stanovené pravidlá a princípy spolupráce v športovom kolektíve.
- Vykonávať základné atletické disciplíny a sezónne činnosti podľa individuálnych schopností.

Obsah

- Jednoduché akrobatické cviky na lavičke, rebrinách;
- cvičenie so švihadlom a tyčou;
- striedanie chôdze, behu a poskokov v rytme hudby s prvkami ľudových tancov;
- hádzanie, chytanie a prihrávanie lopty v rámci zjednodušených športových hier;
- beh, skok do diaľky;
- hod kriketovou loptičkou;
- sezónne pohybové činnosti v prírode
- základné plavecké pohyby vo vode.

11. úroveň: Praktické zručnosti a príprava na život

Ciele

- Bezpečná jazda na bicykli/trojkolke s rešpektovaním základných dopravných značiek .
- Samostatné využitie relaxačnej techniky pri pocite únavy.
- Dodržanie zásad správania sa v prírode počas turistického pochodu.
- Zapojenie sa do športovej súťaže v rámci individuálnych schopností.
- Príprava tela na záťaž (krátka rozcvička) a jeho upokojenie po cvičení.

Obsah

- Kondičné cvičenia na rehabilitačných prístrojoch;
- nácvik základných krokov polky a valčíka v páre s asistentom/učiteľom;
- športové hry: základy stolného tenisu alebo futbalu, kopanie na cieľ;
- atletika: beh na dlhšiu trať vlastným tempom a základy skoku do výšky - preskok gumy;
- turistika spojená s orientáciou v blízkom okolí školy.

Úrovně rozvoja pre žiakov s ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia

Vzdelávacia oblasť Jazyk a komunikácia

1. úroveň: Somatické vnímanie a bazálna komunikácia

Ciele

- Reagovať na somatické a vibračné podnety počas bazálnej stimulácie.
- Prijímať dotyk a fyzickú blízkosť pedagóga ako komunikačný signál.
- Fixovať zrak na tvár komunikačného partnera alebo výrazný svetelný podnet.
- Prejaviť telesné uvoľnenie pri počúvaní rytmizovanej reči a hudby.
- Diferencovať prítomnosť a neprítomnosť komunikačného partnera v okolí.

Obsah

- vnímanie hraníc vlastného tela prostredníctvom tlaku a dotyku;
- sledovanie svetelných a farebných vnemov v Snoezelen prostredí;
- prijímanie taktilných podnetov na dlaniach a chodidlách;
- lokalizovanie smeru prichádzajúceho hlasu alebo zvukovej hračky;
- upokojuvanie dýchania pri rytmickom hojdaní alebo masáži.

2. úroveň: Reakcia na podnet a elementárna imitácia

Ciele

- Prejaviť očakávanie opakovania obľúbenej zmyslovej aktivity pohybom.
- Napodobniť jednoduchý pohyb rúk s fyzickou pomocou.
- Vybrať si medzi dvoma reálnymi predmetmi pomocou pohľadu.
- Diferencovať známe chute a vône počas stravovacích rituálov.
- Signalizovať súhlas alebo nesúhlas prostredníctvom reči tela.

Obsah

- Napodobňovanie tlieskania a mávania podľa vizuálneho vzoru;
- vykonávanie elementárnej voľby medzi dvoma hračkami;
- správne uchopenie a manipulovanie s reálnym predmetom;
- reagovanie na vlastné meno otočením hlavy alebo úsmevom;
- signalizovanie ukončenia činnosti odsunutím predmetu alebo zvukom.

3. úroveň: Symboly predmetov, rozvoj motoriky

Ciele

- Priradiť reálny predmet k jeho komunikačnému významu a funkcii.
- Vyjadriť protest alebo odmietnutie dohodnutým gestom alebo signálom.
- Napodobniť elementárne zvuky okolia a onomatopoeje podľa pedagóga.
- Udržať hrubý písací nástroj pri spontánnej grafickej produkcii.
- Spolupracovať pri jednoduchých sociálnych hrách so striedaním rolí.

Obsah

- Používanie reálnych predmetných symbolov pre kľúčové činnosti dňa;
- osvojenie a precvičovanie gesta pre „nie“ alebo „dost“ v konkrétnych situáciách;
- napodobňovanie rytmu riekaniek hrou na vlastné telo;
- spontánne čmáranie na veľké plochy papiera rôznym materiálom;
- reagovanie na pokyny „daj“ a „na“ s vizuálnou podporou.

4. úroveň: Fotografie, piktogramy, vizuomotorika

Ciele

- Identifikovať známe predmety a osoby na fotografii alebo obrázku.
- Vyjadriť fyziologickú potrebu pomocou prvej komunikačnej karty.
- Vykonať jednoduchý jednozložkový pokyn s pomocou vizuálnej schémy.
- Sledovať rad prvkov zrakom v smere zľava doprava v liniatúre.
- Koordinovať pohyb ruky a oka pri vkladaní a navliekaní predmetov.

Obsah

- Priradovanie fotografie k reálnemu objektu a piktogramu;
- používanie komunikačných kariet pre „piť“, „jesť“ a „WC“;
- hravé cvičenie s oromotorikou a kontrolou dychu;
- triedenie predmetov podľa jedného výrazného znaku;
- navliekanie veľkých korálikov a prevliekanie šnúrok cez otvory.

5. úroveň: Funkčná komunikácia a prvé grafémy A, I, M

Ciele

- Signalizovať diskomfort alebo bolesť pomocou piktogramu alebo augmentatívnej a alternatívnej komunikácie (AAK).
- Rozlíšiť grafickú podobu písmen A, I, M ako vizuálnych symbolov.
- Reagovať na vizuálny časový rozvrh dňa, režim najprv – potom.
- Obťahovať predkreslené vodorovné a zvislé línie v ohraničenom priestore.
- Pomenovať alebo ukázať kľúčové osoby v škole a v rodine.

Obsah

- Vyjadrovanie telesných stavov prostredníctvom komunikačnej tabuľky alebo piktogramu;
- Čítanie písmen A, I, M analyticko-syntetickou alebo globálnou metódou;
- orientovanie sa v sekvencii školského dňa pomocou procesných schém;
- uvoľňovanie horných končatín pri veľkoplošných grafických pohyboch;
- identifikovanie symbolov pre „ja“ a „moje“ v sociálnych situáciách.

6. úroveň: Sociálna interakcia, hlásky a písmená E, O, U, slabiky

Ciele

- Iniciovať sociálny kontakt s vrstovníkom dohodnutým komunikačným signálom.
- Spojiť naučené hlásky do otvorených slabík (MA, MI, ME).
- Vybrať si preferovanú voľnočasovú aktivitu z ponuky viacerých aktivít vyjadrených symbolmi.
- Vytvoriť uzavretý kruhový grafický tvar bez prerušenia stopy.
- Rešpektovať poradie pri spoločných činnostiach v komunikačnom kruhu.

Obsah

- Precvičovanie striedania rolí partnerov pri komunikácii;
- skladanie jednoduchých slabík s výraznou vizuálnou a hmatovou oporou;
- vyjadrovanie emócií a nálad pomocou piktogramov a mimiky;
- kreslenie krúžkov, oválov a špirál v spojení s rytmizáciou;
- zapájanie sa do námetových hier na imitáciu činností dospelých.

7. úroveň: Dialóg, časová následnosť, hlásky a písmená L, V

Ciele

- Odpovedať na otázky typu „áno/nie“ pomocou slova, alebo AAK prostriedku.
- Prečítať dvojslabičné slovo s priamou obrázkovou alebo znakovou oporou.
- Diferencovať dĺžku slabiky prostredníctvom rytmického pohybu alebo vytlieskaním.
- Dodržať správne sedenie a úchop písacieho nástroja počas krátkej práce.
- Vnímať časovú následnosť deja v krátkom ilustrovanom príbehu.

Obsah

- Upevňovanie funkčného dialógu s využitím piktogramov a gest;
- Čítanie globálnou metódou so zameraním na funkčné slová;
- rytmizovanie riekaniek a pesničiek s dôrazom na fonematické vnímanie;
- obkresľovanie geometrických tvarov a jednoduchých písmen v líniiatúre;
- vyhľadávanie kľúčových obrázkov podľa deja vypočutého textu.

8. úroveň: Správa - vyjadrenie, hlásky a písmená T, P, S, vety

Ciele

- Utvoriť jednoduchú správu z dvoch piktogramov alebo symbolov.
- Pomenovať svoje základné osobné údaje dostupným komunikačným kanálom.
- Požiadat o pomoc pri sebaobsluhu vhodným sociálnym signálom.
- Napísať alebo vyskladať naučené písmená a slabiky podľa predlohy.
- Akceptovať fyzický kontakt pri skupinových kooperatívnych aktivitách.

Obsah

- Tvorenie dvojslovných vetných konštrukcií s podporou AAK symbolov;
- upevňovanie informácií o sebe, bydlisku a rodine zážitkovou formou;
- osvojenie a precvičovanie spoločenských rituálov (pozdrav, prosba, poďakovanie);
- samostatné písanie písmen T, P, S a ich fixácia v slabikách;
- realizácia aktivít podporujúcich empatiu a spoluprácu v kolektíve.

9. úroveň: Koordinácia pri komunikácii a písaní, hlásky a písmená J, N, D

Ciele

- Udržať pero v rámci liniatúry pri písaní slabík.
- Fixovať správnu polohu tela počas sedu pri stole.
- Rozlíšiť grafickú podobu písmen J, N, D.
- Uvoľniť hornú končatinu od ramenného kĺbu až po prsty.
- Dodržať hygienické návyky pri práci s písacími potrebami.
- Využívať nadobudnuté vedomosti pri komunikácii.

Obsah

- Uvoľňovanie celej ruky relaxačnými cvičeniami;
- upevňovanie písania tvaru písmen T, P, S;
- obkresľovanie predkreslených geometrických tvarov;
- nacvičovanie písania písmen J, N, D;
- fixovanie správneho držania písacích potrieb;
- využívanie komunikačných zručností pri spoločných aktivitách

10. úroveň: Funkčná komunikácia, prepis, hlásky a písmená C, Y, K

Ciele

- Napísať naučené písmená samostatne podľa vizuálnej predlohy.
- Priradiť grafickú podobu písmena k jeho zvukovej forme a piktogramu.
- Umiestniť zošit a komunikačnú pomôcku na stole do funkčnej polohy.
- Prejaviť snahu o čitateľnosť grafických tvarov pri zápise jednoduchej požiadavky.
- Vyjadriť súhlas alebo nesúhlas s navrhovanou témou rozhovoru slovne alebo pomocou AAK.
- Iniciovať komunikáciu s partnerom s cieľom získať potrebnú pomôcku.

Obsah

- Uvoľňovanie horných končatín a prstov pred grafickou činnosťou;
- upevňovanie písania a funkčného významu slabík s písmenami C,Y,K;
- precvičovanie písania písmen C, Y, K v spojení s kľúčovými slovami;
- písanie slabík a jednoduchých slov s využitím vizuálnej schémy;
- opakovanie nacvičených grafomotorických tvarov a ich spájanie do radov;

- vyjadrovanie emócií a potrieb v modelových komunikačných situáciách;
- používanie komunikačných tabuliek pri výbere poradia činností v triede.

11. úroveň: Praktická komunikácia, vlastné meno, hlásky a písmená Z, B, Š, Ž, Č

Ciele

- Napísať vlastné meno veľkými tlačenými písmenami ako formu seba identifikácie.
- Zaobchádzať šetrne s písacími potrebami a komunikačnými pomôckami.
- Opísať krátke funkčné slovo, napr. STOP, MAMA, JESŤ z predlohy podľa možnosti.
- Reagovať zapísaním písmena alebo výberom piktogramu na diktát učiteľa.
- Uplatniť uvoľňovacie techniky a dychové cvičenia po ukončení písania.
- Vyjadriť vlastné pocity a emócie zo spoločnej činnosti sociálne prijateľným spôsobom.
- Rešpektovať komunikačné bariéry a osobný priestor spolužiakov pri práci v skupine.

Obsah

- Precvičovanie písania vlastného mena tlačenými písmenami pre praktické využitie;
- opisovanie a prepisovanie písmen a slabík s vizuálnou a hmatovou oporou;
- nácvik písania písmen Z, B, Š, Ž, Č v kontexte funkčných slov;
- písanie krátkych kľúčových slov podľa individuálnych psychomotorických schopností;
- precvičovanie písania podľa diktátu so zameraním na fonematický sluch;
- vyjadrovanie vlastného názoru súhlas, nesúhlas, preferencie prostredníctvom hovorenej reči, alebo AAK systémov;
- upevňovanie pravidiel spoločenskej komunikácie - pozdrav, prosba, ospravedlnenie;
- prijímanie spätnej väzby - pochvala, povzbudenie a reagovanie na ňu.

Vzdelávacia oblasť Matematika a informatika

Obsah so zameraním na matematiku

1. úroveň: Základná diskriminácia a stálosť objektu

Ciele

- Reagovať na objavenie a zmiznutie predmetov jednotlivo a v rôznych množstvách v zornom poli.
- Prijímať manipuláciu s predmetmi rôznych povrchov a teplôt.
- Diferencovať medzi prítomnosťou a neprítomnosťou hmatového podnetu.
- Prejaviť záujem o výrazný akustický podnet spojený s pohybom.
- Lokalizovať hmatom predmet vložený do dlane.

Obsah

- Sledovanie pohybu predmetu v priestore;
- identifikovanie predmetu/ predmetov vo väčších množstvách s pomocou;
- skúmanie vlastností materiálov - hladký, drsný, teplý, studený;
- vnímanie existencie predmetu hmatom a zrakom;
- fixovanie pozornosti na zdroj zvuku;
- prijímanie fyzického kontaktu s rôznymi štruktúrami.

2. úroveň: Triedenie a porovnávanie vlastností

Ciele

- Rozlíšiť dva predmety s kontrastnou veľkosťou veľký – malý.
- Priradiť identický predmet k predlohe.
- Vyhľadať rovnaký predmet v dvoch odlišných skupinách.
- Rozpoznať základnú farbu v prostredí.
- Skladať celok z dvoch logických častí s pomocou.

Obsah

- Porovnávanie predmetov podľa veľkosti;
- priradzovanie identických predmetov - topánku k topánke;
- vyhľadávanie rovnakých hračiek;
- rozlišovanie výrazne odlišných farieb;

- skladanie dvojdielných skladačiek.

3. úroveň: Priestorová orientácia a množstvo „1“

Ciele

- Reagovať na pokyn smerujúci dopredu a dozadu.
- Identifikovať prázdny a plný priestor.
- Priradiť symbol čísllice 1 k jednému predmetu.
- Rozlíšiť jeden predmet od skupiny viacerých predmetov.
- Prečítať čísllicu 1 ako grafický symbol.

Obsah

- Orientovanie sa v smere dopredu a dozadu;
- vnímanie vzťahov všetko – nič;
- pochopenie rozdielu medzi „jeden“ a „veľa“;
- priradovanie čísla 1 k jednému objektu;
- písanie čísllice 1 (obťahovanie);

4. úroveň: Vertikálna orientácia a množstvo 2

Ciele

- Rozlíšiť polohu predmetu hore a dolu.
- Vytvoriť skupinu s počtom dvoch predmetov podľa vzoru.
- Priradiť čísllicu 2 k zodpovedajúcemu množstvu.
- Pomenovať základnú farbu.
- Napísať čísllicu 2 podľa predlohy.

Obsah

- Orientovanie sa v priestore hore – dolu;
- počítanie do 2 s názornou ukážkou;
- vytváranie dvojíc z rozličných predmetov;
- čítanie a písanie čísllice 2;
- priradovanie predmetov k číslu 2;

5. úroveň: Množstvo 3 a kvantitatívne vzťahy

Ciele

- Rozlíšiť pojmy málo a veľa na konkrétnej skupine predmetov..
- Vytvoriť skupinu s počtom troch predmetov.
- Priradiť číslicu 3 k počtu prvkov v skupine.
- Utvrdiť smerovú orientáciu dopredu – dozadu, hore – dolu.
- Napísať číslicu 3 s využitím šablóny alebo fólie.

Obsah

- Osvojovanie pojmov málo – veľa;
- počítanie do 3 s manipuláciou;
- priradovanie predmetov k číslu 3;
- vytváranie skupín o danom počte 3;
- utvrdzovanie priestorových vzťahov.

6. úroveň: Vertikálne vzťahy a množstvo 4

Ciele

- Rozlíšiť polohu predmetu nad a pod iným objektom.
- Identifikovať kruh medzi inými geometrickými tvarmi.
- Vytvoriť skupinu so štyrmi prvkami.
- Priradiť číslicu 4 k danému množstvu predmetov.
- Napísať číslicu 4 v rámci liniatúry.

Obsah

- Orientovanie sa v polohe nad – pod;
- oboznamovanie sa s kruhom a štvorcom;
- počítanie do 4 s názorom;
- čítanie a písanie číslice 4;
- priradovanie predmetov k číslu 4.

7. úroveň: Laterálna orientácia a množstvo 5

Ciele

- Rozlíšiť pravú a ľavú stranu na vlastnom tele s pomocou.
- Porovnať dva predmety pomocou pojmov väčší – menší.
- Vytvoriť skupinu s piatimi predmetmi.
- Nakresliť kruh podľa grafickej predlohy.
- Priradiť číslo 5 k správnejmu počtu prvkov.

Obsah

- Orientovanie sa vpravo – vľavo;
- porovnávanie veľkosti väčší – menší;
- počítanie do 5 s názornou manipuláciou;
- kreslenie základných geometrických tvarov, predovšetkým kruhu a štvorca;
- čítanie a písanie číslice 5.

8. úroveň: Lineárna orientácia a množstvo 6

Ciele

- Rozlíšiť polohu predmetu pred a za sebou.
- Porovnať dĺžku dvoch predmetov.
- Identifikovať obdĺžnik v prostredí triedy.
- Vytvoriť skupinu so šiestimi prvkami.
- Napísať číslicu 6 podľa vizuálneho vzoru.

Obsah

- Orientácia sa v smere pred – za;
- osvojovanie pojmov kratší – dlhší;
- počítanie do 6 s názorom;
- priraďovanie čísla 6 k predmetom ;
- pomenovávanie obdĺžnika.

9. úroveň: Poradie a množstvo 7

Ciele

- Určiť prvý a posledný prvok v rade.
- Rozlíšiť pojmy viac, menej a rovnako na dvoch skupinách.
- Vytvoriť skupinu so siedmimi prvkami.
- Identifikovať trojuholník medzi ostatnými tvarmi.
- Napísať číslicu 7 samostatne alebo s obťahovaním.

Obsah

- Určovanie poradia prvý – posledný;
- porovnávanie množstva viac – menej – rovnako;
- počítanie do 7 s manipuláciou;
- priradovanie čísla 7 k predmetom;
- pomenovávanie trojuholníka.

10. úroveň: Číselný rad a množstvo 8 – 9

Ciele

- Zoradiť číslice do číselného radu od 1 do 9.
- Rozložiť číslo na dve časti s využitím názorných pomôcok.
- Rozpoznať symboly matematických operácií $+$, $-$, $=$.
- Vytvoriť skupinu s počtom osem a deväť.
- Využívať jednoduchú kalkulačku na zobrazenie čísl.

Obsah

- Vytváranie číselného radu do 9;
- počítanie do 9 s názornou oporou;
- oboznamovanie sa so symbolmi $+$, $-$, $=$;
- rozkladanie čísla s názorom;
- ovládanie základných funkcií kalkulačky.

11. úroveň: Praktická numerácia a množstvo 10

Ciele

- Vytvoriť skupinu s desiatimi predmetmi v praktickej situácii.
- Priradiť názov k základným telesám, predovšetkým gule a kocke.
- Vypočítať jednoduchý príklad s pomocou kalkulačky.
- Rozlíšiť mince a bankovky pri manipulácii s peniazmi.
- Aplikovať číselný rad do 10 v bežných denných činnostiach.

Obsah

- Počítanie do 10 s názornou oporou;
- priradovanie názvov ku guli a kocke;
- využívanie kalkulačky pri riešení úloh;
- manipulovanie s modelmi peňazí;
- uplatňovanie numerácie v praktickom živote.

Ciele a obsah so zameraním na informatiku

1. úroveň: Zoznamovanie s hardvérom

Ciele

- Rozlíšiť monitor, myš a klávesnicu ako časti počítača.
- Zapnúť počítač s pomocou pedagóga.
- Reagovať na zmenu obrazu na monitore po stlačení klávesu.
- Prejaviť záujem o interaktívny povrch tabletu.
- Ukončiť jednoduchú hru s pomocou.

Obsah

- Poznávanie častí počítačovej zostavy;
- zapínanie a vypínanie PC s pomocou;
- ovládanie tabletu dotykom;
- spúšťanie a ukončovanie jednoduchého programu;
- sledovanie kurzora na obrazovke.

2. úroveň: Základy ovládania zariadenia

Ciele

- Zapnúť počítač samostatne alebo s minimálnou pomocou.
- Ovládať pohyb myši na podložke v súvislosti s kurzorom.
- Nakresliť čiaru v grafickom editore voľnou rukou alebo dotykom.
- Reagovať na zvukové a vizuálne podnety edukačnej hry.
- Rozlíšiť funkciu tabletu ako zdroja informácií a zábavy.

Obsah

- Ovládanie klávesnice a myši s pomocou;
- kreslenie obrázkov v detskom editore;
- Praktické využívanie edukačného programu na rozvoj vnímania;
- orientovanie sa na pracovnej ploche monitora;
- využívanie tabletu na prezeranie obrázkov.

3. úroveň: Edukačný softvér a komunikácia

Ciele

- Ovládať klávesnicu a myš alebo tablet samostatne.
- Vybrať si konkrétnu ikonu programu na pracovnej ploche.
- Využiť edukačný program na precvičovanie základov počítania.
- Použiť komunikačný softvér AAK na vyjadrenie potreby.
- Nakresliť jednoduchý tvar s použitím nástrojov editora.

Obsah

- Samostatné ovládanie periférnych zariadení;
- Praktické využívanie programov pre alternatívnu komunikáciu;
- rozvíjanie slovnej zásoby cez počítačové hry;
- používanie špeciálnych pomôcok - veľké tlačidlá;
- kreslenie podľa vizuálneho návodu v editore.

4. úroveň: Uživatelská úroveň a samostatnost

Ciele

- Samostatne vypnúť počítač korektným spôsobom.
- Vyriešiť jednoduchú logickú úlohu v edukačnom programe.
- Uplatniť zručnosti pri práci s dotykovým monitorom.
- Využiť počítač ako prostriedok pre voľnočasovú aktivitu.
- Rešpektovať pokyny pri práci so špeciálnym hardvérom.

Obsah

- Upevňovanie základných zručností v práci s PC;
- precvičovanie jemnej motoriky prostredníctvom digitálnej hry;
- koordinovanie pohybov oko – ruka pri práci s myšou;
- využívanie počítača na rozvoj pamäti a pozornosti;
- komunikovanie prostredníctvom digitálnych technológií.

Vzdelávacia oblasť Človek a príroda

1. úroveň: Základné vnímanie prírodných podnetov

Ciele

- Identifikovať pôsobenie prírodných elementov zmyslami.
- Fixovať zrak na výrazný prírodný objekt.
- Reagovať na zmenu intenzity svetla a tmy.
- Nájsť príjemne pôsobiace zvuky prírody.
- Diferencovať medzi teplým a studeným dotykom prírodniny.

Obsah

- Vnímanie prúdenia vzduchu a dopadu kvapiek vody na pokožku;
- sledovanie pohybu kontrastného listu alebo kvetu;
- reagovanie na striedanie dňa a noci;
- počúvanie nahrávok alebo reálnych zvukov dažďa alebo spevu vtákov;
- dotykové skúmanie vyhriateho kameňa a ľadu;

2. úroveň: Zmyslové skúmanie prírody

Ciele

- Diferencovať dva výrazne odlišné prírodné materiály hmatom.
- Sledovať pohyb zvierťaťa v bezprostrednom okolí.
- Rozlíšiť vôňu dvoch rôznych kvetov alebo plodov.
- Skúmať manipuláciou prírodniny.
- Reagovať na výrazné zmeny počasia v priamom kontakte.

Obsah

- Manipulovanie s pieskom a hlinou;
- pozorovanie pohybu psa alebo mačky;
- vnímanie vône byliniek a ihličia pomocou čuchu;
- ukladanie šišiek a kameňov do nádob;
- vnímanie dopadu slnečných lúčov a dažďa.

3. úroveň: Elementárne priradovanie a stálosť

Ciele

- Priradiť k sebe dva identické plody alebo listy.
- Vyhľadať skrytú prírodninu pod pokrývkou.
- Diferencovať medzi suchým a mokrým materiálom.
- Reagovať na zvukové prejavy známych domácich zvierat.
- Identifikovať aspoň tri časti vlastného tela.

Obsah

- Párovanie dvoch rovnakých jabĺk alebo gaštanov;
- hľadanie hračky zakopanej v piesku;
- porovnávanie suchej a mokrej špongie;
- napodobňovanie zvukov domáceho zvieratstva;
- lokalizovanie hlavy a končatín na sebe.

4. úroveň: Orientácia v prostredí a zmeny

Ciele

- Rozlíšiť svetlo a tmú ako základné stavy dňa.
- Priradiť zobrazenie zvierat k reálnym modelom.
- Diferencovať medzi stromom a kvetom v prírode.
- Reagovať na pokyny spojené s ochranou pred nepohodou.
- Pomenovať časti tela inej osoby.

Obsah

- Sledovanie východu a západu slnka;
- identifikovanie psa a myši na obrázku;
- rozlišovanie vysokej a nízkej vegetácie;
- obliekanie si pršíplášťa alebo čiapky podľa situácie;
- ukazovanie očí a úst na figuríne.

5. úroveň: Ročné obdobia a cykly

Ciele

- Priradiť charakteristický znak k danému ročnému obdobiu.
- Diferencovať medzi ovocím a zeleninou podľa chuti.
- Reagovať na nebezpečenstvo ohňa alebo horúceho povrchu.
- Identifikovať vtákov a hmyz ako samostatné skupiny.
- Realizovať starostlivosť o izbovú rastlinu s pomocou

Obsah

Priradovanie vložky k zime a slnka k letu;

- ochutnávanie a triedenie plodov záhrady;
- vnímanie sily ohňa a sálavého tepla;
- pozorovanie včely a vrabca v teréne;
- zalievanie kvetov v triede.

6. úroveň: Vlastnosti neživej prírody

Ciele

- Rozlíšiť vlastnosti snehu a ľadu v zime.
- Diferencovať medzi dospelým zvieratom a mláďaťom.
- Reagovať na príchod búrky a sprievodných javov.
- Identifikovať listnaté a ihličnaté stromy podľa hmatu.
- Pomenovať šesť základných častí ľudského tela.

Obsah

- Skúmanie topenia snehu a klzkosti ľadu;
- priradovanie mláďaťa k dospelému zvieratú;
- pozorovanie blesku a hrmenia z bezpečia;
- rozlišovanie ihličia a listov;
- vymenovanie častí tváre a trupu.

7. úroveň: Živá príroda a úžitok z nej

Ciele

- Identifikovať úžitok zo známych domácich zvierat.
- Rozlíšiť pitnú a odpadovú vodu pomocou piktogramu.
- Poznať niektoré voľne žijúce zvieratá.
- Rozpoznať typické jarné kvety v okolí školy.
- Diferencovať medzi zdravým a chorým stavom organizmu.

Obsah

- Poznávanie pôvodu mlieka a vlny;
- označovanie vodovodného kohútika symbolom;
- identifikovanie líšky, medveďa alebo iného zvieraťa na videu;
- hľadanie snežienok a fialiek;
- meranie teploty pri pocite choroby.

8. úroveň: Environmentálna výchova, materiály

Ciele

- Triediť odpad na dve základné skupiny s vizuálnou oporou.
- Rozlíšiť prírodný materiál od umelého.
- Identifikovať poľnohospodárske plodiny v blízkom okolí.
- Reagovať na piktogram označujúci jedovatú látku.
- Pomenovať desať častí ľudského tela.

Obsah

- Ukladanie plastov a papiera do farebných košov;
- porovnávanie dreva a plastovej kocky;
- spoznávanie kukurice a zemiakov;
- rešpektovanie zákazu dotyku nebezpečných nádob;
- určovanie hlavných častí tela, častí končatín.

9. úroveň: Diferenciácia prostredia

Ciele

Rozlíšiť zvuky, tvary, vône lesa a lúky.

Identifikovať ryby a hady ako živočíchy žijúce v špecifickom prostredí.

Reagovať na čistotu a znečistenie v prírode.

Pomenovať liečivé rastliny vhodné na prípravu čaju.

Vyjadriť súvislosť medzi hygienou a zdravím.

Obsah

Vnímanie zvukov, farieb, tvarov, vôní v prírode;

pozorovanie života vo vode a v tráve;

zberanie odpadkov v okolí školy;

prípravovanie čaju z lipy alebo rumančeka;

umývanie rúk po kontakte s prírodninami.

10. úroveň: Bezpečnosť a prírodné javy

Ciele

- Identifikovať horľaviny a nebezpečné látky podľa piktogramov.
- Rozlíšiť funkciu lesných plodov na jedlé a nejedlé.
- Reagovať na zmeny dĺžky dňa počas roka.
- Pochopiť význam triedenia odpadu pre ochranu Zeme.
- Orientovať sa v otázkach vzniku života s pomocou.

Obsah

- Poznávanie symbolov pre jed a výbušninu;
- triedenie bobúľ na bezpečné a jedovaté;
- sledovanie skorého stmievania v zime;
- likvidovanie odpadu v domácnosti;
- rozprávanie sa o tehotenstve a bábätku.

11. úroveň: Komplexná orientácia v prírode

Ciele

- Prejaviť samostatnosť pri ochrane vlastného zdravia v prírode.
- Identifikovať niektoré známe prírodné úkazy na Slovensku.
- Reagovať na pokyny pre bezpečné správanie sa v lese.
- Rozlíšiť funkciu pitnej vody a potrebu jej šetrenia.
- Pomenovať dvanásť častí ľudského tela a základných telesných pocitov.

Obsah

- Používanie repelentu a vhodného odevu;
- poznávanie Slovenska ako našej vlasti;
- dodržiavanie ticha a čistoty v lese;
- šetrenie vodou pri hygiene;
- vyjadrovanie telesného komfortu a bolesti.

Vzdelávacia oblasť Človek a spoločnosť

1. úroveň: Základná sociálna reaktivita

Ciele

- Reagovať na prítomnosť a hlas blízkej osoby.
- Prijímať fyzický kontakt pri sociálnej interakcii.
- Diferencovať medzi pokojným a nepokojným hlasom.
- Udržať krátky zrakový kontakt s komunikačným partnerom.
- Prejaviť uvoľnenie v bezpečnom a známom prostredí.

Obsah

- Vnímanie dotyku a blízkosti iného človeka;
- reagovanie na tón hlasu a intonáciu reči;
- nadväzovanie očného kontaktu počas bazálnej stimulácie;
- fixovanie pozornosti na tvár komunikačného partnera;
- pociťovanie bezpečia v priestoroch triedy.

2. úroveň: Identifikácia blízkych ľudí, primárne vzťahy

Ciele

- Reagovať na vlastné meno otočením hlavy alebo úsmevom.
- Rozlíšiť známu osobu od cudzej v bezprostrednom okolí.
- Prejaviť radosť z prítomnosti obľúbeného spolužiaka alebo učiteľa.
- Akceptovať rituál privítania a rozlúčky.
- Signalizovať základnú emóciu pomocou mimiky.

Obsah

- Identifikovanie vlastnej osoby ako adresáta reči;
- rozlišovanie tvárí rodičov a pedagógov;
- nadväzovanie prvých sociálnych väzieb v triede;
- osvojenie a precvičovanie pozdravu podaním ruky alebo gestom;
- vyjadrovanie spokojnosti a nespokojnosti mimikou.

3. úroveň: Orientácia v blízkom prostredí, sebaobraz

Ciele

- Poznať svoje meno a priezvisko pri oslovení.
- Orientovať sa v priestore vlastnej triedy.
- Identifikovať svoje miesto pri stole a svoju skrinku.
- Reagovať na piktogram označujúci toaletu alebo jedáleň.
- Prejaviť záujem o hru so zrkadlom a rozpoznanie seba samého.

Obsah

- Upevňovanie vedomia o vlastnej identite;
- spoznávanie usporiadania nábytku v triede;
- označovanie osobného priestoru značkou alebo fotografiou;
- využívanie vizuálnych symbolov pre orientáciu v budove;
- sebapoznávanie prostredníctvom zrkadlového obrazu.

4. úroveň: Sociálna komunikácia a emócie

Ciele

- Iniciovať sociálny kontakt úsmevom alebo dotykom.
- Reagovať na základné pokyny pedagóga v skupine.
- Rozlíšiť medzi chlapcom a dievčaťom podľa vonkajších znakov.
- Prejaviť snahu o spoluprácu pri spoločnej aktivite.
- Vyjadriť súhlas alebo nesúhlas sociálne prijateľným spôsobom.

Obsah

- Precvičovanie sociálneho úsmevu a očného kontaktu;
- vykonávanie pokynov daj, na, podť sem;
- vnímanie pohlavia a odlišností medzi ľuďmi;
- zapájanie sa do hier podporujúcich spoluprácu dvojíc;
- používanie gesta pre áno a nie.

5. úroveň: Režim dňa, spoločenské pravidlá

Ciele

- Reagovať na striedanie činností podľa denného režimu.
- Používať základné spoločenské gestá prosím a ďakujem.
- Rozlíšiť medzi hrou a prácou podľa prostredia a pomôcok.
- Identifikovať členov svojej rodiny na fotografii.
- Prejaviť rešpekt k osobnému priestoru iných ľudí.

Obsah

- Orientovanie sa v čase pomocou režimových kariet teraz a potom;
- precvičovanie zdvorilostných návykov v modelových situáciách;
- rozlišovanie relaxačných a učebných aktivít;
- upevňovanie pojmov mama, otec, súrodenec;
- dodržiavanie primeranej vzdialenosti pri rozhovore.

6. úroveň: Širšie okolie a doprava

Ciele

- Orientovať sa v priestoroch školy a na školskom dvore.
- Identifikovať základné dopravné prostriedky podľa zvuku alebo obrazu.
- Reagovať na svetelnú signalizáciu na priechode pre chodcov.
- Rozlíšiť ľudí podľa veku na dieťa, dospelého a starého človeka.
- Vyjadriť ospravedlnenie po neúmyselnom ublížení spolužiakovi.

Obsah

- Spoznávanie telocvične, jedálne a riaditeľne;
- rozlišovanie auta, autobusu a vlaku;
- precvičovanie bezpečného prechádzania cez cestu s doprovodom;
- vnímanie životných etáp človeka;
- rozvíjanie schopnosti sebaovládania a empatie.

7. úroveň: Každodenný život a verejné služby

Ciele

- Identifikovať úlohu lekára a zdravotnej sestry.
- Reagovať na prostredie obchodu a nácvik nákupu s pomocou.
- Rozlíšiť pojmy pravda a lož v jednoduchom príbehu.
- Pomenovať adresu svojho bydliska alebo názov obce.
- Prejaviť schopnosť trpezlivo počúvať partnera v komunikácii.

Obsah

- Simulované precvičovanie návštevy ordinácie a lekárne;
- precvičovanie správania sa v obchode a nakupovanie;
- upevňovanie vedomostí o mieste, kde žijem;
- precvičovanie sústredeného počúvania.

8. úroveň: Sociálne zručnosti a bezpečnosť

Ciele

- Používať mobilný telefón na prijatie hovoru s pomocou.
- Rozpoznať uniformu policajta a hasiča.
- Identifikovať mince v hodnote jedna a dve eurá.
- Prejaviť pozitívne sebahodnotenie pri úspešnom zvládnutí úlohy.
- Reagovať na cudzích ľuďoch odmietavým postojom v nebezpečnej situácii.

Obsah

- precvičovanie elementárneho telefonovania;
- spoznávanie profesií záchranných zložiek;
- oboznamovanie sa s hodnotou platidiel;
- budovanie sebadôvery cez pochvalu a ocenenie;
- upevňovanie pravidiel bezpečnosti pri kontakte s neznámymi osobami.

9. úroveň: Komunikácia, riešenie konfliktov

Ciele

- Prejaviť emočnú odozvu na pochvalu od učiteľa alebo spolužiaka - úsmev, očný kontakt.
- Priradiť piktogram tiesňového čísla k vizuálnemu symbolu záchranára, lekára alebo hasiča.
- Reagovať na pokyn k stíšeniu v tichom prostredí.
- Prijatť gesto udobrenia - podanie ruky, pohladenie- ako ukončenie konfliktnej situácie.
- Vyjadriť záujem o odoslanie zásielky s pomocou pedagóga.

Obsah

- Prijímanie pozitívnej spätnej väzby a sociálnej odmeny;
- zautomatizovanie používania tiesňových volaní pomocou farebne odlíšených kariet s číslami;
- praktické precvičovanie tlmeneho hlasu v simulovanom tichom prostredí;
- používanie gest zmierenia ako súčasť rituálov triedneho kolektívu;
- orientovanie sa v poštových službách.

10. úroveň: Ja a moje telo v dospelosti

Ciele

- Rozlíšiť blízku a neznámu osobu podľa stupňa fyzickej blízkosti a spôsobu správania.
- Reagovať na zmeny vlastného tela prijatím zvýšenej hygienickej starostlivosti.
- Identifikovať symboly označujúce súkromný priestor.
- Signalizovať bolesť alebo diskomfort ukázaním na piktogram ľudského tela.
- Lokalizovať budovu obecného/mestského úradu v blízkom okolí školy.

Obsah

- precvičovanie primeraných sociálnych odstupov - moja bublina;
- praktické osvojovanie hygieny spojenej s dospievaním;
- rešpektovanie súkromia pri prezliekaní a hygiene;
- využívanie komunikačných tabuliek na vyjadrenie telesného stavu u lekára;
- orientovanie sa v okolí.

11. úroveň: Život v komunite

Ciele

- Identifikovať vlajku SR medzi inými symbolmi na základe farieb.
- Zaujať pokojný postoj počas tónov štátnej hymny alebo osláv.
- Vybrať si jeden tovar a odovzdať peniaze/kartu pokladníkovi s dopomocou.
- Akceptovať jednoduché pravidlá správania sa v skupine.
- Reagovať na vizuálny kalendár pri určovaní denného rituálu.

Obsah

- Zmyslové vnímanie štátnych symbolov;
- Zúčastňovanie sa na školských podujatiach a rituáloch s dôrazom na atmosféru;
- precvičovanie finančnej gramotnosti formou "výmeny" peniaze za predmet v reálnom obchode;
- upevňovanie prosociálneho správania.

Ciele a obsah so zameraním na náboženskú výchovu/náboženstvo

1. úroveň: Vnímanie daru bytia

Ciele

- Reagovať na príjemné podnety z prírody zmenou mimiky. Vnímať dotyk ako prejav bezpečia a prijatia.

Obsah

- Zmyslové vnímanie krásy sveta cez vône, svetlo a teplo; pocit bezpečia v náručí a v tichu.

2. úroveň: Svetlo a symbol dobroty

Ciele

- Fixovať zrak na univerzálny symbol svetla.
- Identifikovať tvár osoby, ktorá koná dobro a pomoc.

Obsah

- Sledovanie plameňa sviece ako symbolu nádeje;
- vizuálne identifikovanie pomáhajúceho človeka.

3. úroveň: Posvätná atmosféra a pokoj

Ciele

- Stíšiť sa v reakcii na meditatívnu hudbu. Zotrváť v pokojnom stave v sakrálnom priestore.

Obsah

- Počúvanie rituálnych zvukov a piesní; návšteva tichého miesta na vnímanie posvätnej atmosféry.

4. úroveň: Rytmus sviatkov a tradícií

Ciele

- Reagovať na zmenu prostredia počas prípravy sviatkov. Vnímať odlišnosť sviatočného dňa od bežného.

Obsah

- Zapájanie sa do vytvárania sviatočnej výzdoby; vnímanie tradičných vôní a chutí spojených so sviatkami.

5. úroveň: Jedinečnosť a hodnota dotyku

Ciele

- Prijímať prejavy úcty k vlastnej osobe.
- Reagovať na blízku osobu ako na vzácny dar.

Obsah

- Pociťovanie vlastnej hodnoty cez láskavú starostlivosť; vnímanie jedinečnosti svojej tváre v zrkadle a tváre blízkeho.

6. úroveň: Gesto pomoci a prijatia

Ciele

- Podať ruku alebo vykonať ústretové gesto s pomocou. Reagovať na upokojujúci dotyk po konflikte.

Obsah

- Precvičovanie elementárnych gest podelenia sa;
- hmatové vnímanie gesta zmierenia a pohladenia.

7. úroveň: Úcta k posvätnému predmetu

Ciele

- Zaobchádzať šetrne s knihou alebo symbolom s fyzickou pomocou.
- Napodobniť jednoduché rituálne gesto.

Obsah

- spoznávanie náboženských predmetov;
- precvičovanie zopnutia rúk alebo úklonu hlavy ako prejavu úcty.

8. úroveň: Rešpekt k pietnemu miestu

Ciele

- Zachovať pokojné správanie na mieste odpočinku zosnulých. Vnímať svetlo pamiatky.

Obsah

- Zapálenie sviečky ako spomienky na blízkych.

9. úroveň: Rozlíšenie dobra a zla

Ciele

- Vnímať kontrast medzi harmóniou a nepokojom. Reagovať na prosbu o pokojné stíšenie.

Obsah

- Rozlišovanie medzi láskavým slovom a hnevom prostredníctvom tónu hlasu; stíšenie ako cesta k vnútornému dobru.

10. úroveň: Prežívanie spoločenstva a lásky

Ciele

- Participovať na spoločnej oslave náboženskej udalosti. Prejaviť emočnú radosť z prítomnosti v spoločenstve.

Obsah

- Aktívne zúčastňovanie sa na obradoch v rámci možností žiaka;
- vyjadrenie nádeje cez spoločný spev alebo rytmizáciu.

Vzdelávacia oblasť Človek a svet práce

1. úroveň: Kontakt s materiálom

Ciele

- Akceptovať prítomnosť pracovného nástroja v dlani.
- Reagovať na dotyk vody a mydla pri očistení rúk.
- Fixovať zrak na pripravovaný pracovný priestor.
- Tolerovať ochranný odev pri pracovnej činnosti.
- Diferencovať povrch papiera a dreva priamym hmatom.

Obsah

- Uchopovanie a púšťanie predmetov;
- vnímanie podnetov pri hygiene rúk;
- sledovanie prípravy stola na prácu;
- zvykanie si na pracovnú zásteru;
- hmatové skúmanie materiálov.

2. úroveň: Základná spolupráca a príprava

Ciele

- Spolupracovať pri umývaní.
- Smerovať ruky pod prúd vody s dopomocou.
- Naberať a prenášať materiál v dlani na určené miesto.
- Manipulovať s lyžicou pri naberaní sypkého materiálu.
- Odkladať použitý nástroj do určenej nádoby.

Obsah

- Pripravovanie oblečenia a dodržiavanie hygieny pred a po aktivite;
- prekladanie kociek a prírodnín;
- nacvičovanie pohybu s lyžicou;
- základné upratovanie pracovného miesta.

3. úroveň: Narábanie s nástrojmi a stolovanie

Ciele

- Držať lyžicu spôsobom, ktorý umožňuje samostatné použitie.
- Používať špongiu na zotieranie pracovnej plochy.
- Vykonávať trhanie papiera na menšie časti.
- Pridržiavať pohár pri pití.
- Vyberať pracovné pomôcky z boxu.

Obsah

- Koordinovanie pohybov pri používaní lyžice;
- delenie materiálu rukami;
- manipulovanie s nádobou na pitie;
- pripravovanie pomôcok na stôl.

4. úroveň: Koordinácia pri manuálnej činnosti

Ciele

- Používať uterák na osušenie rúk po umytí.
- Nabrať potravu lyžicou z taniera.
- Navliekať veľké predmety na pevný drôt.
- Skladať pracovný materiál na seba do výšky.
- Otvárať nádoby s materiálom.

Obsah

- Vykonávanie hygienického rituálu;
- nacvičovanie samostatného stolovania;
- rozvíjanie jemnej motoriky pri prevliekaní;
- budovanie vertikálnych stavieb;
- sprístupňovanie pracovných materiálov a nástrojov.

5. úroveň: Funkčné využívanie nástrojov a údržba

Ciele

- Používať pákovú batériu na reguláciu vody.
- Zametať omrvinky z pracovného stola na dlaň alebo lopatku.

- Rozotierať nátierku na pečivo s pomocou.
- Skrutkovať veľké diely do podložky.
- Polievať rastliny malou nádobou.

Obsah

- Samostatné ovládanie vody z vodovodu;
- udržiavanie čistoty pracoviska;
- pripravovanie jednoduchého pokrmu;
- spájanie dielov závitom;
- staranie sa o zeleň.

6. úroveň: Príprava pracovného prostredia

Ciele

- Rozprestrieť obrus alebo podložku pred prácou.
- Rozmiestniť tanier a príbor na určené miesto.
- Používať tekuté mydlo z dávkovača.
- Strihať papier jedným strihom s pomocou.
- Odkladať vlastný odev na vešiak.

Obsah

- Organizovanie priestoru pred aktivitou;
- jednoduché prestieranie;
- dávkovanie hygienických prostriedkov;
- narábanie s nožnicami.

7. úroveň: Samostatnosť pri denných úkonoch a hygiene

Ciele

- Umývať si ruky mydlom po skončení práce.
- Naberať jedlo naberačkou s pomocou.
- Spájať materiály lepením alebo nasúvaním.
- Zatĺkať drevené kolíky do perforovanej dosky.
- Identifikovať odpad a vložiť ho do koša.

Obsah

- Dodržiavanie hygienických návykov;
- manipulovanie s väčším kuchynským náčiním;
- realizovanie montážnych a kolážových prác;
- narábanie s kladivkom;
- triedenie zvyškov materiálu.

8. úroveň: Údržba pomôcok a bezpečnosť

Ciele

- Umývať použitý riad špongiou pod vodou.
- Čistiť obuv pomocou kefy.
- Pridržiavať a krájať mäkké materiály príborovým nožom.
- Navliekať niť alebo šnúрку cez väčšie otvory.
- Rozlišovať horúce a studené povrchy pri práci.

Obsah

- Používanie pracovného náradia;
- bezpečné narábanie s nožom;
- realizovanie základov ručných prác;
- dodržiavanie bezpečnosti pri práci v kuchyni a dielni.

9. úroveň: Manuálna spolupráca

Ciele

- Pripraviť jednoduchý nápoj nalievaním a miešaním.
- Prišívať gombík cez predvrtanú šablónu s pomocou.
- Brúsiť plochu brúsnyim papierom.
- Skladať bielizeň podľa vzoru.
- Používať lopatku a metličku pri čistení podlahy.

Obsah

- Pripravovanie občerstvenia;
- nacvičovanie šitia a opravy textilu;
- opracovávanie materiálu trením;

- skladanie textílií;
- čistenie podlahových plôch.

10. úroveň: Funkčné zručnosti pre život

Ciele

- Obsluhovať jednoduché elektrospotrebiče pod dohľadom.
- Vyberať nákup z tašky a ukladať ho na miesto.
- Používať kompletný príbor pri stolovaní.
- Triediť odpad podľa piktogramov na košoch.
- Vykonávať sezónne práce v záhrade, naberať a sypať pôdu.

Obsah

- Bezpečná používanie techniky;
- vybaľovanie a skladovanie zdrojov;
- kultúrne stolovanie;
- ekologické správanie;
- realizovanie jednouchých prác v záhrade.

11. úroveň: Samostatnosť pri činnostiach a čistota

Ciele

- Pripraviť pracovisko podľa slovného alebo obrázkového návodu.
- Vyčistiť pracovisko a nástroje do pôvodného stavu.
- Vykonať kompletnú osobnú hygienu po fyzickej práci.
- Realizovať nákup dvoch položiek s asistenciou.
- Vysádzať sadenice do pripravených jamiek.

Obsah

- Pripravovanie pracoviska;
- finálne upratovanie a čistenie;
- dodržiavanie hygienických pravidiel;
- nakupovanie v obchode;
- vysádzanie sadeníc.

Vzdelávacia oblasť Umenie a kultúra

Obsah so zameraním na hudobné a rytmické činnosti

1. úroveň: Základné reakcie na zvuky, vnímanie ticha

Ciele

- Reagovať na prítomnosť zvuku zmenou výrazu tváre (úsmev, fixácia pohľadu).
- Zmeniť rytmus dychu pri spustení reprodukovanej hudby.
- Zotrvať v pokoji počas 30 sekúnd ticha bez motorického nepokoja.
- Akceptovať dotyk a vibráciu ozvučnej dosky hrajúceho nástroja.
- Diferencovať prítomnosť a absenciu zvuku.

Obsah

- Pasívne vnímanie detských piesní a modernej hudby;
- vnímanie tónov vyludzovaných na bubne a ozvučných drierkach;
- striedanie zvukových podnetov a fáz absolútneho ticha;
- hmatové sledovanie vibrácií nástroja pri hre učiteľa;
- sledovanie vizuálneho zdroja zvuku.

2. úroveň: Sociálny kontext vnímania zvukov, sluchová diferenciácia

Ciele

- Odlíšiť sluchom ľudskú reč od iných zvukov (napr. hudobný nástroj).
- Fixovať zrak na učiteľa počas spevu aspoň 10 sekúnd.
- Akceptovať fyzický dotyk učiteľa pri rytmizácii riekanky na tele.
- Nadviazať očný kontakt so spolužiakom počas spoločného počúvania.
- Reagovať na zmenu rytmu v riekanke zmenou pohybu hlavy alebo rúk.

Obsah

- počúvanie širšieho repertoáru piesní z digitálnych médií;
- pasívne vnímanie zvukov celého Orffovho inštrumentária;
- rytmizovanie jednoduchých riekaniek s fyzickou dopomocou;
- precvičovanie hier v tesnej blízkosti učiteľa zamerané na vizuálny kontakt.

3. úroveň: Zvuky bežného prostredia a relaxácia

Ciele

- Identifikovať zvuk šuchotajúceho papiera alebo kľúčov ukázaním na predmet.
- Odlíšiť zvuk tečúcej vody od zvuku cinkajúceho príboru.
- Vykonať prvý funkčný úchop nástroja celou dlaňou.
- Prejaviť svalové uvoľnenie pri počúvaní relaxačných zvukov prírody.
- Otočiť hlavu k vizuálne vnímanému zdroju zvuku.

Obsah

- Vnímanie zvukov prostredia - papier, kľúče, sklo, príbor, voda a pod.;
- nacvičovanie reakcie na vizuálne vnímaný zdroj zvuku;
- precvičovanie hier s hlasitosťou, striedanie hlasnej a tichej hudby;
- manipulovanie s nástrojmi Orffovho inštrumentária s pomocou;
- počúvanie nahrávok prírodných scenérií (dážď, vtáctvo).

4. úroveň: Elementárna inštrumentálna hra a rytmizácia

Ciele

- Vylúdiť úmyselný zvuk na bubienku alebo paličkách.
- Zapojiť sa do hry „Kolo, kolo mlynské“ vykonaním aspoň jedného pohybu.
- Rytmizovať riekanku typu „Ťap, ťap, ťapušky“ tlieskaním.
- Zastaviť pohyb pri „stop-hre“ v momente prerušenia nahrávky.
- Synchronizovať pohyb ruky so zvukovým signálom učiteľa.

Obsah

- vyludzovanie zvukov na paličkách, bubienku a hrkálkach;
- realizovanie hier ako sú „Kolo, kolo mlynské“ a „Venček“;
- rytmizovanie riekaniek, ako sú „Ťap, ťap, ťapušky“ a „Hijo, hijo na koníčku“;
- opakovanie krátkych melodických motívov po učiteľovi;
- Realizovanie pohybových hier postavených na striedaní hudby a pauzy.

5. úroveň: Pohybová odozva na rytmus, základný repertoár

Ciele

- Vyjadriť pochod alebo kolísanie celým telom podľa charakteru skladby.
- Rytmizovať riekanku ako „Medvedľku, daj labku“ hrou na tele.
- Odspievať alebo intonovať úryvok piesne „Prší, prší“, alebo podobnej piesne.
- Napodobniť pohyb učiteľa pri imitovaní hry na nástroj.
- Diferencovať veselú a smutnú náladu piesne piktogramom.

Obsah

- Precvičovanie piesní, ako „Prší, prší“, „Bola babka“, „Išla sova na tanec“;
- rytmizovanie riekaniek „Medvedľku, daj labku“ a „Haju, haju, hajušky“, alebo podobných;
- vykonávanie pohybu pochodovania a kolísania sa pri hudbe;
- precvičovanie hier so spevom „Tanček“ a „Na ručníček“;
- imitovanie prejavu hudobného nástroja gestom a hlasom.

6. úroveň: Dynamika, tempo, sluchová analýza

Ciele

- Rozlíšiť dĺžku tónu dlhý tón vs. krátky zvuk.
- Identifikovať v nahrávke rozdiel medzi hlasným a tichým zvukom.
- Odlíšiť sluchom ľudský hlas od zvuku hudobného nástroja.
- Zmeniť tempo pohybu rýchlo/pomaly podľa charakteru piesne.
- Pomenovať alebo ukázať na tri nástroje bubon, klavír, trúbka, alebo iné.

Obsah

- Určovanie vlastností zvuku - dĺžka, intenzita, pôvod;
- nacvičovanie piesní ako sú „Bude zima“, „Čo by koza neskákala“, „Išiel strašiak“;
- realizovanie rytmických cvičení s využitím triangu a ozvučných drevok;
- počúvanie inštrumentálnych skladieb a uspávaniek;
- rytmizovanie tleskaním a vyťukávaním na tele.

7. úroveň: Rozširovanie inštrumentária, priestorové stváranie hudby

Ciele

- Lokalizovať zdroj hudby v priestore triedy (chôdzou alebo otočením).
- Vykonať prirodzený pohyb (beh/poskok/cval) podľa rytmu bubna.
- Rozlíšiť sluchom zvuk huslí od predtým známych nástrojov.
- Vykonať elementárnu pohybovú improvizáciu na zaznenie činelov.
- Udržať jednoduché tempo pri spoločnej hre na triangel.

Obsah

- Nacvičovanie piesní „Malička som“, „Kukulienka“, „Sláviček“, alebo podobných piesní;
- precvičovanie rytmických cvičení s využitím činelov a triangu;
- precvičovanie sluchových hier ;
- adekvátne reagovanie pohybom na charakteristické zvuky nástrojov;
- rozlišovanie tónov: bubon, klavír, trúbka, husle.

8. úroveň: Melodická pamäť a tanečné prvky

Ciele

- Udržať dané tempo piesne bez zrýchľovania počas celej slohy.
- Vykonať naučený tanečný prvok v správnom momente piesne.
- Spolupracovať pri skupinovej vokálnej produkcii piesne „Červené jablčko“, alebo podobnej menej náročnej piesni.
- Identifikovať sluchom zvuk gitary.
- Reagovať na dirigentské gesto učiteľa, najmä na štart a stop.

Obsah

- Osvojovanie a precvičovanie piesní „Červené jablčko“, „Zahrajte mi muzikanti“, „Konvalinka“, alebo podobných;
- rytmizovanie piesní vyťukávaním a tlieskaním;
- uplatňovanie tanečných prvkov (otočka, úklon) v hrách;
- rozlišovanie tónov nástrojov: pridanie gitary k doterajším;
- spoločné inštrumentálne hranie v malom triednom orchestri.

9. úroveň: Kreativita a hudobná forma

Ciele

- Tvorivo vyjadriť náladu hrou na metalofóne.
- Diferencovať sluchom žáner- uspávanky a pochodu.
- Zmeniť pohybovú zostavu pri striedaní slohy a refrénu.
- Sústrediť sa na počúvanie nahrávky bez vyrušovania.
- Vykonať zložitejšiu sekvenciu hry na telo.

Obsah

- Improvizovanie hry na rytmických a melodických nástrojoch;
- počúvanie skladieb rôzneho žánru - uspávanka, pochod...;
- nacvičovanie piesní s viacerými slohami;
- pohybové vyjadrenie Obsahu piesne pomocou gest;
- sledovanie a striedanie častí hudobnej formy v tanci.

10. úroveň: Intonácia, interpretácia hudby

Ciele

- Sústrediť sa na počúvanie krátkej klasickej skladby do 2 minút.
- Zaspievať jednoduchú pieseň s doprovodom hudobného nástroja.
- Zahrať určený rytmus na metalofóne alebo inej melodickkej pomôcke.
- Prezentovať výsledok hudobnej činnosti (spev/hra) pred triedou.
- Rozlíšiť jemné odtiene emócií v hudbe - strach, radosť, pokoj....

Obsah

- Sústreďenie sa na počúvanie nahrávok;
- spievanie piesní s doprovodom klavíra alebo gitary učiteľa;
- hranie na jednoduché melodické nástroje (metalofón, xylofón);
- nacvičovanie krátkeho hudobného vystúpenia na besiedku;
- rozlišovanie tónov: bubon, klavír, trúbka, husle, gitara a iné.

11. úroveň: Integrácia a reflexia hudobných zručností

Ciele

- Vnímať rytmus a melódiu skladby ako jeden celok (pohybová synchronizácia).
- Samostatne si vybrať obľúbenú pieseň na želanie.
- Hodnotiť hudobný podnet piktogramom (páči sa mi / nepáči sa mi).
- Dosiahnuť uvoľnenie prostredníctvom záverečnej relaxačnej techniky.
- Uplatniť naučené zručnosti pri školskej spoločenskej udalosti.

Obsah

- Realizovanie komplexných rytmicko-pohybových skladieb;
- počúvanie hudby s vizuálnou podporou (video nahrávky);
- fixovanie naučených piesní a rituálov pre bežný život.

Ciele a obsah so zameraním na výtvarné činnosti

1. úroveň: Senzorická reaktivita a kontakt

Ciele

- Akceptovať hmatový kontakt s farbou alebo modelovacou hmotou.
- Reagovať na zrkový vnímaný farebný podnet fixáciou pohľadu.
- Tolerovať pracovný odev počas celej aktivity.
- Uvedomiť si rozdiel medzi dotykom suchého papiera a mokrej farby.
- Prejaviť zvedavosť o materiál jeho uchopením alebo ohmataním.

Obsah

- Manipulovanie s modelovacími materiálmi - miesenie, stláčanie cesta;
- zoznamovanie sa s textúrou rôznych druhov papiera;
- sledovanie farebných stôp vznikajúcich pod rukou učiteľa;
- Dotýkanie sa suchého a mokrého materiálu;
- vizuálne vnímanie výrazných farebných plôch v okolí.

2. úroveň: Spontánna stopa, úchop

Ciele

- Uchopiť mäkkú ceruzu, rudku alebo kriedu celou dlaňou.
- Vytvoriť spontánnu čmáranicu na papieri veľkých rozmerov.
- Urobiť aspoň jeden **Cielený** odtlačok ruky alebo prsta do farby.
- Sledovať súvislosť medzi pohybom svojej ruky a stopou na papieri.
- Vykonať pohyb „tápkania“ dlane do modelovacej hmoty.

Obsah

- čmáranie na papier rozličných rozmerov;
- nacvičovanie úchopu hrubého kresliaceho náčinia;
- experimentovanie s liatím, kvapkaním a frkaním farby;
- odtlačovanie dlaní a prstov namočených v temperovej farbe;
- stláčanie a formovanie plastelíny alebo cesta.

3. úroveň: Grafomotorické cviky a koordinácia

Ciele

- Napodobniť pohyb učiteľa pri kresbe bodiek a prerušovaných čiar.
- Prepísať zvislú a vodorovnú čiaru po predlohe.
- Identifikovať a ukázať na základné farby v ponuke.
- Vytvoriť guľôčku a valček z plastelíny v dlaniach.
- Zaplniť farbou určenú časť plochy papiera pomocou špongie.

Obsah

- Obkresľovanie foriem – bodky, prerušované čiary;
- prepisovanie zvislých a vodorovných línií;
- vyfarbovanie veľkých maľovaniek s výraznými kontúrami;
- vytváranie guľôčok a valčekov z plastelíny;
- odtlačanie predmetov - zemiak, špongia, papierová guľa.

4. úroveň: Diferenciácia línií a tvarovanie

Ciele

- Nakresliť kruh, špirálu a vlnovku podľa vizuálneho vzoru.
- Vyfarbiť vnútro predkresleného tvaru bez výrazného presahu.
- Vyštipnúť malé kúsky z plastelíny pomocou palca a ukazováka.
- Reagovať na vizuálnu zmenu tvaru hmoty pri tlaku ruky.
- Identifikovať základné farby.

Obsah

- Kreslenie priamych čiar, vlnoviek, kruhov a špirál;
- vyfarbovanie obrázkov a vopred určených tvarov;
- šúľanie dlhých „hadov“ (valčekov) na podložke;
- vyštipovanie malých kúskov z celku modelovacej hmoty;
- maľovanie prstovými farbami na zvislú plochu.

5. úroveň: Zobrazovanie symbolov, vlastnosti farby

Ciele

- Znázorniť predmety vychádzajúce z kruhu - slnko, jablko, lopta...
- Vytvoriť miskú alebo tanier sploštením gule z plastelíny.
- Rozfúkať farebnú škvrnu pomocou slamky.
- Naniesť farbu štetcom na celú plochu výkresu.
- Identifikovať vlastnosti mokrej stopy - rozpíjanie do podkladu.

Obsah

- Kreslenie jablka, snehuliaka, slnka alebo lopty;
- zapúšťanie farby do navlhčeného papiera;
- modelovanie nádob splošťovaním gule a ohýbaním okrajov;
- nanášanie farby plochým štetcom na výkres;
- dotváranie škvŕn pomocou rozfukovania slamkou.

6. úroveň: Priestorová orientácia a figúra

Ciele

- Nakresliť schému ľudskej postavy – hlavonožca.
- Umiestniť trojrozmerný tvar na určené miesto na podložke.
- Skombinovať aspoň dva materiály v koláži.
- Rozlíšiť základné geometrické tvary hmatom.
- Spolupracovať so spolužiakom pri spoločnej maľbe na veľký formát.

Obsah

- Kreslenie základných tvarov s maketou;
- kreslenie postavy typu „hlavonožec“;
- vlepuvanie drobných materiálov a detailov do koláže;
- ohýbanie a spájanie častí modelovacej hmoty;
- skupinová maľovanie na veľkoformátový papier.

7. úroveň: Farebná symbolika a prírodniny

Ciele

- Vybrať farbu charakteristickú pre slnko a trávu.
- Zobraziť seba a blízku osobu.
- Odtlačiť prírodný materiál do hlineného plátu.
- Vytvoriť nový odtieň farby zmiešaním dvoch základných farieb.
- Samostatne upratať štetec a farbu po skončení práce.

Obsah

- Kreslenie predmetov charakteristických farieb;
- maľovanie štetcom s hustou sýtou farbou;
- odtlačanie a vtlačanie prírodnín - kôra, listy, konáre do hmoty;
- zobrazovanie seba a blízkej osoby pomocou predtlaču alebo voľne;
- triedenie pomôcok podľa farby a druhu materiálu.

8. úroveň: Kompozícia, rytmus, detaily

Ciele

- Striedať farbu alebo tvar v pravidelnom rytme.
- Vymaľovať pozadie obrázka s dôrazom na celistvosť plochy.
- Vymodelovať zvieraciu figúru z jedného kusa hmoty.
- Rozlíšiť použitie veľkého štetca - plocha a malého štetca - detail.
- Umiestniť kresbu postavy do stredu výkresu.

Obsah

- Opakovanie vzorov - čiara, bodka, kruh... v rytmickom rade;
- postupné farebné vymaľovanie pozadia podľa motivácie;
- modelovanie zvieratiek;
- kreslenie s fixkou a suchým pastelom pri dotváraní detailov;
- vyplňanie plochy medzi líniami farbou bez presahov.

9. úroveň: Expresia, kontrast a reliéf

Ciele

- Vyjadriť kontrast figúry a pozadia.
- Dokresliť chýbajúce časti na koláži (napr. ruky k vystrihnutej postave).
- Vytvoriť reliéf odtlačaním predmetov rôzneho profilu na plát hmoty.
- Spevniť spoj dvoch častí modelovacej hmoty navlhčenými prstami.
- Vyjadriť vlastný vnem (náladu) výberom farebnej škály.

Obsah

- Dokresľovanie koláže a vystrihnutých obrázkov;
- maľovanie prostredia, v ktorom sa odohráva dej - dom, škola...;
- vytváranie reliéfu do hlineného plátu;
- miešanie nových odtieňov podľa aktuálnej nálady;
- konštruovanie objektov lepením.

10. úroveň: Estetika a priestorová tvorba

Ciele

- Identifikovať hlavnú postavu v umeleckej ilustrácii knihy.
- Vytvoriť priestorový objekt kombináciou stavebnice a papiera.
- Rozlišovať a pomenovať jemné odtiene farieb.
- Spontánne nakresliť námet zo života - téma „Môj deň“....
- Uplatniť líniové prvky v dekoratívnej práci.

Obsah

- Oboznamovanie sa s ilustráciami v knihách a časopisoch;
- manipulovanie so stavebnicami a papierovými objektmi;
- radenie plošných a líniových prvkov;
- Rozvíjanie tvorivosti pri práci;
- experimentovanie s prekrývaním a zapúšťaním farieb.

11. úroveň: Prezentácia a seberealizácia

Ciele

- Prezentovať výsledok svojej práce na triednej nástenke.
- Vybrať si najobľúbenejší obrázok z vlastnej produkcie.
- Rešpektovať a chrániť diela svojich spolužiakov pred poškodením.
- Dosiahnuť pocit radosti a uspokojenia z hotového diela.
- Upratať celé pracovisko vrátane umytia štetcov a nádob.

Obsah

- Finalizovanie a estetické upravovanie výtvarných prác;
- pripravovanie a inštalovanie triednej výstavky;
- diskutovanie nad obrázkami (výber, ukazovanie, reflexia);
- využívanie odpadového materiálu na tvorbu darčiekov;
- fixovanie rituálov čistenia a ukladania materiálu.

Vzdelávacia oblasť Zdravie a pohyb

1. úroveň: Bazálna motorika a senzorický kontakt

Ciele

- Udržať očný kontakt s učiteľom počas krátkej pohybovej inštrukcie.
- Akceptovať fyzickú manipuláciu s končatinami pri pasívnom cvičení.
- Reagovať na dotyk rôznych povrchov a textúr počas hrovej činnosti.
- Fixovať zrak na pohybujúci sa predmet alebo hračku v priestore.
- Signalizovať základné fyziologické potreby počas pohybovej aktivity.

Obsah

- Realizovanie liečebno-rehabilitačných cvičení a prvkov pohybovej terapie;
- vnímanie dotyku na akupresúrnom chodníku alebo molitanových podložkách;
- sledovanie dráhy gúľajúcej sa lopty alebo svetelného bodu;
- polohovanie na švédskej debni, rebrinách alebo rehabilitačnom vaku;
- rozpoznávanie predmetov hmatom a hry s rôznymi textúrami.

2. úroveň: Základná lokomócia a manipulácia

Ciele

- Uchopiť a následne **Ciele**ne pustiť predmet na slovný alebo svetelný pokyn.
- Preniesť ľahký predmet na krátku vzdialenosť počas chôdze vpred.
- Zdvihnúť drobný predmet zo zeme pomocou úchopu palcom a ukazovákom.
- Prejsť k stanovenej méte s vizuálnou podporou učiteľa.
- Napodobniť jednoduché gesto rukou podľa predvedeného vzoru.

Obsah

- Uchopenie, ukladanie a prekladanie predmetov oboma rukami;
- ťahanie hračky počas chôdze a prenášanie predmetov k méte;
- manipulovanie s drobným náčiním, vkladanie korálok a puzzle;
- nacvičovanie chytania predmetov prstami aj celou dlaňou.

3. úroveň: Koordinácia pohybu, predstava a príprava pohybu

Ciele

- Liezť po kolenách po vopred vyznačenej trase na podlahe telocvične.
- Vykonať kačací krok alebo indiánsky skok na základe napodobňovania.
- Synchronizovať pohyb končatín s rytmom a náladou pesničky.
- Prejsť určenú trasu v podrepe bez straty stability.
- Aktívne spolupracovať pri hygiene a prezliekaní po skončení cvičenia.

Obsah

- Lezenie a pochodovanie po vizualizovanej dráhe;
- pohybové stvárnenie textu riekaniek a detských piesní;
- realizovanie kontaktných hier a pohybových prvkov z tvorivej dramatiky;
- nacvičovanie hygienických návykov v súvislosti s telovýchovnou aktivitou;
- precvičovanie hier so symbolizáciou pohybov a aktivít.

4. úroveň: Stabilita a základné skoky

Ciele

- Udržať vzpriamené držanie tela pri chôdzi vpred v určenom smere.
- Vyjsť a zísť po schodoch so striedaním nôh alebo s oporou.
- Vykonať odraz znožmo a dopadnúť mätko na obe nohy naraz.
- Podliezť prekážku stanoveným spôsobom bez dotyku s konštrukciou.
- Preukázať schopnosť tichého našľapovania pri behu na krátku vzdialenosť.

Obsah

- Nacvičovanie správneho držania tela, práce paží a ohýbania v kolenách;
- podliezanie a preliezanie zostáv z molitanových dielov a lavičiek;
- poskakovanie na mieste znožmo a skok z miesta cez čiaru;
- bežanie k stanovenej méte a vybehnutie na dohovorený signál;
- cvičenie chôdze naboso na rôznych povrchoch pre posilnenie chodidla.

5. úroveň: Loptové zručnosti a sezónne aktivity

Ciele

- Chytiť loptu gúľajúcu sa po zemi alebo po naklonenej rovine.
- Odhodiť loptu oboma rukami smerom na určený statický cieľ.
- Prekročiť čiaru alebo nízku prekážku počas plynulej chôdze vpred.
- Zvládať účasť na hrových aktivitách s jednoduchou výmenou rolí.
- Udržať stabilitu tela pri chôdzi po snehu alebo klzkej ploche.

Obsah

- Kotúľanie lopty k učiteľovi a prehadzovanie predmetov ponad prekážku;
- Realizácia hier na snehu, nácvik chôdze po klzkej ploche a sánkovanie na svahu;
- chodenie po šikmej ploche a prekročovanie prekážok;
- zúčastňovanie sa kolektívnych hier s loptou zameraných na gúľanie a podávanie;
- hádzanie lopty do terča a na určený cieľ.

6. úroveň: Obratnosť a poradové cvičenia

Ciele

- Zaradiť sa do zástupu a trpezlivo dodržiavať svoje poradie v skupine.
- Vyliezť na zvislý rebrík do výšky jedného metra a bezpečne zliezť.
- Vykonať kontrolovaný zoskok z nízkej výšky na mäkkú podložku.
- Prihrať loptu spolužiakovi vo dvojici podľa vopred daných pokynov.
- Rozlíšiť základné smery riadeného pohybu v priestore.

Obsah

- Nacvičovanie chôdze po lane, po čiare a po špičkách;
- lezenie na rebriny a spúšťanie sa v sede na kĺzačke;
- nacvičovanie skoku do diaľky bez rozbehu aj s krátkym rozbehom;
- Reagovanie na povely učiteľa;
- Realizovanie rytmickej chôdze s hudobným sprievodom a udávaním tempa.

7. úroveň: Kondícia, základný plavecký výcvik

Ciele

- Vykonať ucelený súbor uvoľňovacích a posilňovacích cvikov podľa vzoru.
- Reagovať adekvátnym pohybom na viaceré podnety súčasne.
- Prekonať strach z neistoty pri chôdzi po zvýšenej rovine.
- Adaptovať sa na vodné prostredie a základy plaveckých pohybov.
- Preukázať vôľové úsilie pri prekonávaní fyzicky náročnejšej trasy.

Obsah

- Vykonávanie cvičení na zvýšenie svalového tonusu a spevnenie kĺbov;
- organizované plávanie a hry vo vode podľa možností školy;
- precvičovanie chôdze v nerovnom teréne počas krátkej turistiky;
- precvičovanie výskoku z miesta k zavesenému predmetu;
- uplatňovanie napodobňovania pri spoločných kondičných cvičeniach.

8. úroveň: Samostatnosť a herná kooperácia

Ciele

- Samostatne zostúpiť z nízkej prekážky bez potreby opory.
- Rešpektovať nastavené pravidlá hry počas celého trvania činnosti.
- Koordinovať vlastný rytmus dychu s práve vykonávaným cvikom.
- Prenášať predmety rôznej hmotnosti v sťažených podmienkach.
- Vykonávať pohyby kultivovaným spôsobom bez mimovoľných pohybov.

Obsah

- Striedanie chôdze a behu podľa dohodnutých signálov;
- preskakovanie napnutej gumy do výšky 20 cm s pomocou i bez;
- hádzanie lopty o zem tak, aby sa odrazila šikmo alebo kolmo;
- realizovanie dychových, relaxačných a kompenzačných cvičení;
- manipulovanie s labyrintmi a stavanie stavieb z molitanu.

9. úroveň: Adaptácia a technické zručnosti

Ciele

- Zvládnuť bezpečnú jazdu na kolobežke alebo bicykli podľa možností.
- Uplatniť potrebnú sebakontrolu pri riešení situácií v skupine.
- Plaziť sa medzi prekážkami bez prerušenia plynulého pohybu.
- Vykonať naučenú zostavu cvikov s využitím náčinia.
- Prispôbiť intenzitu a rýchlosť pohybu podľa pokynov učiteľa.

Obsah

- Jazdenie na bicykli a kolobežke s dôrazom na stabilitu;
- bežanie so zmenami smeru a beh na krátke vzdialenosti;
- cvičenie s tradičným aj netradičným náčiním;
- lezenie a plazenie medzi rozostavenými prekážkami;
- orientovanie v priestore a vnímanie smeru vpravo, vľavo.

10. úroveň: Spolupráca a sebaobslužné kompetencie

Ciele

- Funkčne využívať dostupné komunikačné prostriedky počas športovania.
- Dodržiavať stanovenú etiketu pri účasti na školskej súťaži.
- Realizovať všetky sebaobslužné činnosti spojené s telesnou výchovou.
- Prejavovať radosť a uspokojenie z dosiahnutého fyzického výkonu.
- Uplatňovať základy telesnej kultúry a hygieny v dennom režime.

Obsah

- Trénovanie sociálnych kompetencií a rozvoja iniciatívnosti;
- realizovanie komplexných pohybových hier s výmenou rolových pozícií;
- realizovanie hier v suchom bazéne s guľičkami;
- precvičovanie cvikov zameraných na rozvoj kreativity a improvizácie v pohybe;
- nacvičovanie prihrávky a kopu do lopty v herných situáciách.

11. úroveň: Upevňovanie, zdokonaľovanie a opakovanie aktivít

Ciele

- Samostatne vykonať rannú rozcvičku podľa vopred osvojených cvikov.
- Uplatňovať naučené hygienické návyky bez priameho vyzvania.
- Primerane zhodnotiť mieru vlastnej únavy a potrebu oddychu.
- Rešpektovať osobný priestor a bezpečnosť ostatných spolužiakov.
- Prejavovať dlhodobý pozitívny vzťah k pohybovým aktivitám.

Obsah

- Systematické opakovanie kľúčových športových aktivít a pohybových hier;
- upevňovanie terminológie športov, konkrétnych cvikov a častí tela;
- realizovanie sezónnej turistiky;
- aplikovanie dychových a relaxačných cvičení v stresových situáciách;
- záverečné fixovanie správnych polôh tela pri telovýchovných činnostiach.

**Výchova a vzdelávanie žiakov so stredným,
ťažkým alebo hlbokým stupňom mentálneho postihnutia**

Autorky:

PaedDr. Karina Gažiová

Mgr. Zuzana Jurčová

PodĎakovanie:

Mgr. Paulína Bugárová

Mgr. Michaela Číková

Mgr. Ľubica Jägrová

Mária Kozlíková,

PaedDr. Monika Krammerová

PhDr. Jana Macková

Mgr. Mária Remišová PhD.

Recenzent:

Mgr. Jana Kožárová, PhD.

Jazyková korektúra:

PhDr. Miroslava Čerešníková, PhD.

Vydal: NIVAM

Vydanie: prvé

Formát: elektronický

Rok vydania: 2026

ISBN: 978-80-565-1717-8

EAN: 9788056517178

